

Landelijke Deskundigheidsmakelaar

Een analyse van haar werkproces en de inzet
van deskundigen in rechercheonderzoeken

Renate Klein Haneveld

24-8-2011

Faculteit: Management & Bestuur

Vakgroep: Maatschappelijke Risico's & Veiligheid

Master thesis: Public Administration – Public Safety Governance

Beoordelingscommissie:

Mw. Dr. M.S. de Vries

Dr. A.J.J. Meershoek

Begeleiders extern:

Mw. Dr. N. Kop

Mw. Mr. J. Berkouwer

H. Molenaar

Summary

In today's society it is expected that the police can justify any choice they make in a criminal investigation and that these choices are also correct. But there can be such a complex case that the police itself don't have enough in-house knowledge to make the right decisions. A police officer is not trained to recognize any mental disorder, but to solve crimes. To be able to meet the expectations of society, it is very regular to use (external) experts during a criminal investigation. To regulate this deployment of experts in a certain way and to ensure that only reliable experts will be used – to avoid miscarriages of justice as has occurred in history - in 2005 the 'Landelijke Deskundigheidsmakelaar' (LDM) was established. The LDM consists of four advisers that link experts to support requests from investigative teams. In this study there have been an analysis of the LDM database, where we took a look at the information it provides and what factors influence the developments in the use of behavioral experts in the interrogation process. This was a specifically choice because it is by far the largest group of support applications the LDM receives.

The research started with an analysis of the LDM database that contains all support requests, experts and expertise areas. During this analysis some significant trends are found. A very important trend is the constant increase in the total number of applications and a slight decrease in the percentage of applications for behavioral experts in interrogation. An important explanation is the possibility for police officers to get some additional (behavioral) interview training. One explanation for the continued growth of the total requests is that the teams have experience with the LDM and experts and therefore greater use of its services. Another notable trend was the number of applications each force and the clear association with the background of the LDM advisers in a given year. The findings from the database analysis are supported by the respondents during the qualitative part of this study.

To see what factors influence the developments in the use of experts in the behavioral interview process, we used interviews with 4 LDM- consultants, 7 detectives, and 8 experts and have analyzed 50 cases. This qualitative study shows that investigative education and past experience in the use of experts form two of the three main explanations. Another explanation, particularly described by investigators and experts, are the changes in laws and regulations regarding the use of behavioral experts at the hearing. But it is not clear whether there is a causal relationship between legislation and the developments in the use of experts or in reverse. It appears that there is a vicious circle, of which the start is unknown.

Based on these findings, some recommendations for the LDM have been made, which adapt the database and evaluation methodology as the main points to get more efficiency and effectiveness. In addition, it remains important to always work on name recognition, even within the police training. Currently, the LDM is trying to implement some of the recommendations already.

Samenvatting

In de huidige samenleving wordt er van de politie verwacht dat ze alle keuzes die ze maakt in een rechercheonderzoek kan verantwoorden en dat deze keuzes ook juist zijn. Echter kan er sprake zijn van een dusdanig ingewikkelde zaak dat de politie zelf te weinig kennis in huis heeft om de juiste beslissingen te maken. Een agent is namelijk niet opgeleid om elke psychische aandoening te herkennen, maar om misdaden op te lossen. Om alsnog te kunnen voldoen aan de maatschappelijke eis van verantwoording, wordt er zeer geregeld gebruik gemaakt van (externe) deskundigen gedurende een rechercheproces. Om deze inzet van deskundigen enigszins te kunnen reguleren en ervoor te zorgen dat er alleen betrouwbare deskundigen gebruikt worden om zo gerechtelijke dwalingen – zoals in de geschiedenis wel is voorgekomen – te voorkomen, is in 2005 de Landelijke Deskundigheidsmakelaar (LDM) opgericht. De LDM bestaat uit vier adviseurs die deskundigen koppelen aan ondersteuningsaanvragen afkomstig van researcheteams. In dit onderzoek is in opdracht van de LDM gekeken welke informatie hun database verschaft en welke factoren van invloed zijn op de ontwikkelingen in de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoorproces. Hier is specifiek voor gekozen, omdat dit verreweg de grootste groep ondersteuningsaanvragen is die bij de LDM binnenkomt.

Er is begonnen met een analyse van de database waarin de LDM alle ondersteuningsaanvragen, deskundigen en expertisegebieden opslaat. Uit deze analyse bleken enkele opvallende trends waargenomen te kunnen worden, zoals een constante stijging in het totale aantal aanvragen en een lichte afname van het percentage aanvragen voor gedragsdeskundigen in het verhoor. Een belangrijke verklaring hiervoor is de mogelijkheid voor agenten om aanvullende (gedragsdeskundige) verhooropleidingen te volgen. Een verklaring voor de blijvende groei van het totale aantal aanvragen vormen de ervaringen die teams hebben met de LDM en deskundigen en daardoor vaker gebruik maken van haar diensten. Een andere opvallende trend was het aantal aanvragen per korps en de duidelijke samenhang met de achtergrond van de LDM-adviseurs in een bepaald jaar. De bevindingen uit de database-analyse zijn gedurende de rest van het onderzoek onderbouwd door de respondenten, die dezelfde trends beschreven.

Om te bekijken welke factoren van invloed zijn op de ontwikkelingen bij de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoorproces, is er gebruik gemaakt van interviews met 4 LDM-adviseurs, 7 rechercheurs en 8 deskundigen en zijn er 50 casussen geanalyseerd. Tijdens dit kwalitatieve onderzoek kwam naar voren dat recherche-onderwijs en ervaringen uit het verleden met de inzet van deskundigen twee van de drie belangrijkste verklaringen zijn. Een andere verklaring die vooral door rechercheurs en deskundigen werd beschreven, is de wijzigingen in de wet- en regelgeving omtrent de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Echter is niet helemaal duidelijk of er sprake is van een causale relatie tussen wet- en regelgeving en de inzet of juist omgekeerd. Het heeft er alle schijn van dat er sprake is van een vicieuze cirkel, waarbij het begin onbekend is.

Op basis van de conclusies zijn er enkele aanbevelingen gedaan voor de LDM, waarbij aanpassing van de database en evaluatiemethode de belangrijkste punten zijn om nog extra efficiëntie en effectiviteit te bereiken. Daarnaast blijft het belangrijk om altijd te werken aan naamsbekendheid, ook binnen het politieonderwijs. Op dit moment is de LDM bezig om enkele van de aanbevelingen al te implementeren.

Inhoud

Voorwoord	6
1. Inleiding	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Doelstelling en relevantie	8
1.3 Probleemstelling	8
2. Methode van onderzoek	10
2.1 Welke trends zijn zichtbaar op basis van de LDM-database?	10
2.2 Wat is de rol van het verhoor binnen de opsporing?	11
2.3 Welke bijdrage leveren de gedragsdeskundigen aan het verhoorproces?.....	11
2.4 Hoe zijn de ontwikkelingen in de inzet te verklaren?	12
3. Beschrijving en analyse van de database	14
3.1 Beschrijving van de database	14
3.1.1 Casussen in de database	14
3.1.2 Experts in de database	15
3.1.3 Expertisegebieden in de database	16
3.2 Clustering van expertises.....	16
3.3 Statistische analyse van de database.....	17
3.3.1 Trends per korps.....	19
3.3.2 Trends per type delict.....	20
3.3.3 Overige trends	24
3.3.4 Trends op gedragsdeskundig gebied	25
3.4 Conclusie.....	26
4. Theoretisch kader	28
4.1 Het rechercheonderzoek.....	28
4.1.1 De ontwikkeling van de recherche	28
4.2 Fasen in het rechercheonderzoek.....	29
4.2.1 De verschillende fasen.....	29
4.2.2 De rol van het verhoor	30
4.3 De gedragsdeskundige tijdens het verhoor	33

4.3.1	Werkwijze van een gedragsdeskundige	33
4.3.2	Mogelijkheden inzet gedragsdeskundige in het verhoor	33
4.3.3	Factoren van invloed op ontwikkeling inzet gedragsdeskundigen	34
4.4	Conclusie	37
5.	Resultaten van de analyse van gedragsdeskundigen in het verhoor	39
5.1	<i>Bijdrage van gedragsdeskundigen in het verhoor</i>	39
5.1.1	De theorie	39
5.1.2	De praktijk	39
5.1.3	Vergelijking tussen theorie en praktijk.....	41
5.2	<i>Verklaring ontwikkelingen gebruik deskundigen</i>	42
5.2.1	De theorie.....	42
5.2.2	De praktijk	43
5.2.3	Vergelijking tussen theorie en praktijk.....	45
5.3	<i>Conclusie</i>	46
6.	Conclusie en discussie	48
6.1	<i>Conclusie</i>	48
6.2	<i>Discussie</i>	51
7.	Aanbevelingen.....	53
7.1	<i>Aanbevelingen ten behoeve van gedragsdeskundigen</i>	53
7.2	<i>Aanbevelingen ten behoeve van de LDM</i>	53
	Referenties	55
Bijlage 2.1	Karakteristieken respondenten	58
Bijlage 2.2	Checklist ondersteuningsaanvragen.....	59
Bijlage 2.3	Interviewschema adviseurs LDM.....	60
Bijlage 2.4	Interviewschema rechercheurs	61
Bijlage 2.5	Interviewschema deskundigen.....	62
Bijlage 3.1	Clustering intern/extern	63
Bijlage 3.2	Clustering wetenschappelijk/ervaring.....	64
Bijlage 3.3	Clustering expertisegebieden	65

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Landelijke Deskundigheidsmakelaar'. Deze scriptie geeft de resultaten weer van het afstudeeronderzoek naar de inzet van deskundigen in het rechercheproces door de Landelijke Deskundigheidsmakelaar (LDM) en specifiek de inzet van gedragsdeskundigen tijdens het verhoor. Dit onderzoek is de afronding van de master Public Safety Governance aan de Universiteit Twente en hiermee rond ik ook mijn gehele studieloopbaan af. Deze afstudeeropdracht is een mooie brug geweest tussen de afgelopen jaren studeren en de nieuwe periode als afgestudeerde en werkende. Daarnaast heb ik veel kennis opgedaan over de recherche, haar werkwijze en mogelijkheden.

Deze scriptie had niet tot stand kunnen komen zonder de ondersteuning van enkele mensen, welke ik graag via deze weg zou willen bedanken. In de eerste plaats de mensen van de LDM, welke mij liefdevol hebben opgevangen en alle mogelijkheden hebben geboden om te kijken in hun 'keuken'. In het bijzonder wil ik Jobien Berkouwer en Hans Molenaar hierbij bedanken; zij hebben mij veel achtergrond informatie gegeven en ik kon met vragen altijd bij hen aankloppen. Daarnaast wil ik graag de mensen van het lectoraat 'Recherchekunde en Criminaliteitsbeheersing' van de Politieacademie te Apeldoorn bedanken, in het bijzonder Nicolien Kop en Gerard Snel. Nicolien zorgde altijd voor de kritische noot en heeft veel punten aangedragen om de kwaliteit van deze scriptie te verhogen. Gerard was er altijd om praktische problemen omtrent toegang, internet, etc. te regelen. Dit was erg prettig en heeft ook zeker bijgedragen aan het vlotte verloop van mijn onderzoek.

Ook wil ik graag mijn begeleiders Marsha de Vries en Guus Meershoek bedanken voor de kritische, maar opbouwende kritiek en de nodige adviezen waar ik altijd goed mee verder kon werken. Tot slot nog een bedankwoordje voor mijn vriend, familie en vrienden die mij gedurende mijn gehele studieloopbaan gesteund hebben, me hebben opgebeurd als het even niet ging en blij voor me waren als alles soepel verliep. Bedankt!

Enschede, 23 augustus 2011

Renate Klein Haneveld

1. Inleiding

Om problemen op te lossen en beslissingen te nemen, is het van belang dat er accurate informatie en kennis aanwezig is over het betreffende onderwerp. Wanneer men een blik werpt op de besluitvormingsprocessen in bijvoorbeeld de politiek, dan blijkt daaruit dat er vaak hulp wordt ingeschakeld van een expert (Hoppe, 2010). Deze expert kan uit het politieke besluitvormingsveld komen, maar het kan ook een expert van 'buitenaf' zijn, zoals een wetenschapper die veel van het broeikaseffect weet.

Ook binnen politie en justitie wordt er steeds meer gebruik gemaakt van (externe) experts. Wanneer men kijkt naar het gebruik van experts binnen de politie, dan blijkt dat er in het recherchewerk steeds vaker om hulp gevraagd wordt bij het oplossen van vraagstukken. De experts die hiervoor gebruikt worden, hebben zeer uiteenlopende vakgebieden, achtergronden en kunnen ook collega's zijn die zich gespecialiseerd hebben in een bepaald vakgebied (Van Schendel, 2010). Bij het oplossen van vraagstukken in recherchezaken, moet niet gedacht worden dat hierbij de complete zaak aan een expert wordt voorgelegd. Meestal is er juist sprake van een klein onderdeel/vraagstuk in een zaak waar men de mening van een expert over wil weten; bijvoorbeeld welke gevolgen een bepaald gif heeft voor het menselijk lichaam.

Er wordt al decennia lang gebruik gemaakt van deskundigen in de opsporing (De Smet, 2001). Echter blijft het vraagstuk naar voren komen hoe men aan deze experts komt en hoe ze gekoppeld worden aan het juiste recherchevraagstuk. Naar aanleiding van dit vraagstuk, de Schiedammer Parkmoord en de Puttense moordzaak is ongeveer 6 jaar geleden het idee ontstaan van de Landelijke Deskundigheidsmakelaar (LDM). Hierbij zou een team van adviseurs trachten om de juiste deskundige te koppelen aan het juiste recherchevraagstuk. Na de Schiedammer Parkmoord is de LDM opgenomen in het Programma Versterking Opsporing en Vervolg (PVOV), waarvan ze ook de financiële middelen tot haar beschikking kreeg. Na enkele jaren vonden de actoren in de rechtsketen het tijd worden voor een wettelijke vastlegging van de functie en bevoegdheden van onder andere de LDM. Hieruit vloeide de Wet Deskundige in Strafzaken voort welke op 1 januari 2010 in werking is getreden.

1.1 Aanleiding

De LDM adviseert nu zo'n 6 jaar (voornamelijk) researchteams welke deskundigen ze het beste in de arm kunnen nemen en welke vragen ze aan deze deskundigen kunnen stellen. In 2008 en 2010 is er een effectmeting gehouden door een onafhankelijk consultancy bureau (Van Schendel, 2010). Hieruit kwam naar voren dat de researchteams over het algemeen zeer tevreden zijn over de advisering door de LDM. Om de advisering zo structureel mogelijk te laten verlopen en terug te kunnen grijpen op zaken uit het verleden, heeft de LDM ook een database opgezet waarin alle zaken vermeld staan waarbij aanvragen zijn gedaan voor bemiddeling. Ook alle deskundigen en hun vakgebieden staan hierin. Een onderdeel van dit onderzoek zal bestaan uit het analyseren van de database.

Echter is er in de effectmeting door Bureau van Schendel vooral oppervlakkig gekeken naar zaken als locatie, type delict en het aantal aanvragen per jaar. Ook is er door het bureau geen analyse gemaakt van de factoren die van invloed zijn op het bemiddelingsproces. Om in de toekomst de nodige innovaties door te kunnen voeren en de efficiëntie en effectiviteit van de bemiddeling te kunnen

verhogen, is het van belang dat juist deze factoren in kaart worden gebracht. Om deze factoren (zoals moment van inzetten, aantal deskundigen, aantal deskundigheidsgebieden etc.) te kunnen beïnvloeden en zo de efficiëntie en effectiviteit te laten toenemen, is het van belang dat bekend is wat precies de rol en invloed van deze factoren is op het gehele proces.

De LDM wil graag een zo hoog mogelijke prestatie neerzetten in haar taakgebied en deze ook kunnen uitdragen naar de leidinggevendenden binnen de politie en instanties als het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Naar aanleiding hiervan hebben ze het verzoek gedaan tot een onderzoek naar de factoren die de inzet van deskundigen en het functioneren van de LDM in zowel positief als negatief opzicht (kunnen) beïnvloeden.

Tijdens de voorbereidende fase van dit onderzoek is er een korte analyse gemaakt van de database. Hieruit bleek dat de meeste aanvragen gedaan werden op het gebied van ondersteuning in het verhoorproces door gedragsdeskundigen. Dit is iets wat de adviseurs van de LDM ook al aangeven, maar niet met harde gegevens konden onderbouwen. Op basis van deze twee zaken is ervoor gekozen om in dit onderzoek de focus te leggen op de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoorproces en de mogelijke verklaringen voor de ontwikkelingen die hierin de afgelopen decennia hebben plaatsgevonden.

1.2 Doelstelling en relevantie

Er zal in dit onderzoek worden ingegaan op de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor en de ontwikkelingen die zich hierbij hebben voorgedaan. Dit onderzoek heeft op basis daarvan drie doelstellingen. Het eerste doel van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de trends die waar te nemen zijn in de inzet van deskundigen in het rechercheproces, met daarbij een focus op de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoorproces. Een andere doelstelling van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden gedurende de afgelopen decennia in zowel het verhoorproces als in de inzet van gedragsdeskundigen daarin. Tot slot is het doel om met behulp van dit onderzoek tot inzichten te komen omtrent de mogelijke verklaringen voor deze ontwikkelingen. Met behulp van deze mogelijke verklaringen kan men in de toekomst ontwikkelingen mogelijk beter voorspellen en zich hierop beter voorbereiden.

Het kan voor de toekomst van de opsporing van groot belang zijn dat er meer (wetenschappelijke) inzichten komen op het gebied van de inzet van (gedrags-)deskundigen in het proces. Een belangrijk punt van inzicht zullen de factoren zijn die van belang zijn voor de ontwikkelingen in het gebruik van deskundigen in de opsporing. Aangezien het verhoor een belangrijke rol speelt in het opsporingsproces en hierbij verreweg het meeste gebruik wordt gemaakt van (externe) deskundigen, is dit ook het belangrijkste gedeelte waarover meer inzicht verkregen dient te worden. In het licht van deze gegevens, is dit onderzoek relevant en kunnen de inzichten die hieruit verkregen worden, gebruikt worden in de toekomst bij zowel het formuleren van beleid omtrent de inzet van deskundigen in de opsporing, als wel bij het doen van verdergaand onderzoek, waarbij de uitkomsten van dit onderzoek als basis kunnen dienen.

1.3 Probleemstelling

Naar aanleiding van de doelstelling is de centrale onderzoeksvraag als volgt opgesteld:

Welke ontwikkelingen zijn zichtbaar in de inzet van gedragsdeskundigen binnen het verhoor door de LDM en hoe zijn deze ontwikkelingen te verklaren?

Om tot een duidelijk en volledig antwoord te komen op deze onderzoeksvraag, is deze opgedeeld in meerdere deelvragen, waarvan de antwoorden samen zullen leiden tot de conclusie. De deelvragen zijn als volgt opgesteld:

- *Welke trends in de inzet van deskundigen in strafzaken zijn zichtbaar op basis van de database van de LDM?*
- *Wat is de rol van het verhoor binnen de opsporing?*
- *Welke bijdrage leveren gedragsdeskundigen die via de LDM zijn ingezet aan het verhoorproces?*
- *Hoe zijn de ontwikkelingen in de inzet van gedragsdeskundigen door de LDM in het verhoorproces te verklaren?*

In het volgende hoofdstuk zal het theoretisch kader van dit onderzoek uiteen worden gezet, welke als handvat zal dienen bij het ontwerpen van de onderzoeksinstrumenten. In het derde hoofdstuk zal de methode van onderzoek welke gebruikt is om tot antwoorden te komen op de bovenstaande onderzoeksvragen, beschreven worden om vervolgens toe te komen aan de resultaten, conclusies en punten ter discussie.

2. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk zal de methodiek welke gebruikt is voor het uitvoeren van dit onderzoek worden gepresenteerd. Hierbij zal er per deelvraag bekeken worden welke methode en instrumenten gebruikt zijn om deze te beantwoorden en hoe er is zorggedragen voor de validiteit en betrouwbaarheid van deze methode. De onderzoeksmethoden welke gebruikt zullen worden voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen, zijn gevormd op basis van het theoretisch kader. De verslaglegging van dit theoretisch kader is te vinden in hoofdstuk 4.

2.1 Welke trends zijn zichtbaar op basis van de LDM-database?

Om tot een antwoord te komen op deze onderzoeksvraag is er gebruik gemaakt van een kwantitatieve analyse van de gegevens uit de database. Deze gegevens zijn enigermate gecodeerd zodat ze gebruikt konden worden in het statistische programma SPSS (Moore & McGabe, 1999). In dit programma is er gekeken naar type delict, type ingezette expertise, aantal aanvragen en aantal aanvragen per maand. Deze verschillende variabelen zijn afgezet tegen de tijd en het korps. Er is voornamelijk gebruik gemaakt van kruislingse tabellen en de grafieken die hieruit voortkwamen. Deze grafieken laten erg mooi de trends zien binnen de verschillende variabelen en hun relatie met elkaar.

Doordat er gebruik wordt gemaakt van alle 1449 zaken die vermeld staan in de database, is er sprake van een hoge betrouwbaarheid wat betreft de trends welke uit de statistische analyse zijn gekomen (Dooley, 2001). Eventuele extremen – bijvoorbeeld heel veel medische zaken in één week – worden door het hoge steekproefaantal geneutraliseerd, waardoor deze geen gevolgen hebben voor de uitkomsten. De validiteit van deze vraag is ook erg hoog. In de eerste plaats omdat er gebruik wordt gemaakt van alle zaken. Daarnaast zijn er geen analyses op de gegevens uitgevoerd die dubbel interpreteerbaar zijn, waardoor de analyses hebben gemeten wat ze moesten meten (Dooley, 2001), namelijk de trends in de verschillende variabelen.

In de database van de LDM staan op dit moment 398 expertisegebieden. Na een korte analyse van de verschillende gebieden is er besloten om de expertises in 10 overkoepelende gebieden onder te verdelen, te weten 'religie', 'sociologie', 'psychologie', 'medisch', 'technisch', 'milieu', 'criminologie', 'forensisch', '(culturele) antropologie' en 'overig'. Enkele expertise gebieden konden worden onderverdeeld in meerdere categorieën. Bij deze expertisegebieden is ervoor gekozen om te bekijken welke expertisegebieden de bijbehorende expert nog meer beheerste en voor welk type vragen het expertisegebied is ingezet. Naar aanleiding van de uitkomsten hiervan is het expertisegebied onderverdeeld in de best passende categorie. De categorie 'overig' telt relatief veel expertisegebieden, maar deze gebieden zijn allemaal dusdanig versnipperd dat het niet noodzakelijk en wenselijk werd gevonden om hierin nog verder onderscheid te maken. Het opzetten van deze clustering was van belang om een analyse te kunnen maken van de trends in het soort aanvragen.

Er is bij het beantwoorden van deze deelvraag niet bekeken in hoeverre deze trends veroorzaakt worden door daadwerkelijke veranderingen op bepaalde gebieden of dat dit komt door toevalligheden en eventuele statistische 'fouten'. Dit had wel gekund door een meer diepgaande kwantitatieve analyse uit te voeren op de gegevens. Hier is niet voor gekozen omdat er sprake is van een groot aantal gegevens waardoor de kans op toevalligheden of statistische missers erg klein is. De extra hoeveelheid data die een meer diepgaande kwantitatieve analyse met zich meebrengt, woog niet op tegen de voordelen hiervan en in het kader van dit onderzoek kon de beperkte tijd die er was,

beter besteed worden aan het onderzoeken van verklaringen voor ontwikkelingen in het gebruik van gedragsdeskundigen in het verhoorproces.

2.2 Wat is de rol van het verhoor binnen de opsporing?

Om tot een antwoord te komen op deze onderzoeksvraag, is voornamelijk gebruik gemaakt van de literatuurstudie, zoals beschreven in het voorgaande hoofdstuk. Hierbij is gekeken naar het rechteproces, de fasen die hierin zijn waar te nemen en welke rol deze verschillende fasen vervullen in het gehele beeld van het rechteproces. Daarnaast is er ook een analyse gemaakt aan de hand van de gegevens die interviews met rechteurs, deskundigen en adviseurs hebben opgeleverd. Deze gegevens hebben vooral gediend als een soort 'toetsing' van de informatie die uit de (wetenschappelijke) literatuur is gehaald omtrent de vraag wat de rol van het verhoor is binnen de opsporing. Op deze manier ging de mate van betrouwbaarheid van de gegevens uit de literatuur omhoog, gezien het door de vergelijking tussen theorie en interviewgegevens vanuit de praktijk werd bevestigd.

Er had voor het beantwoorden van deze deelvraag nog meer gebruik kunnen worden gemaakt van de informatie die deskundigen en rechteurs konden bieden. Hier is niet voor gekozen omdat deze informatie mogelijk enigszins subjectief kan zijn en het antwoord van deze deelvraag gebruikt wordt als handvat bij het beantwoorden van de overige deelvragen. Een risico hierbij is wel dat de informatie enigszins gedateerd is en dat sommige – kleinere en meer zeldzame – rollen van het verhoor binnen de opsporing niet naar voren komen en zodoende buiten dit onderzoek vallen. Het kan interessant zijn bij verdergaand onderzoek om dit alsnog te onderzoeken en met behulp van mensen uit de praktijk een exactere omschrijving te kunnen maken van mogelijke rollen van het verhoor binnen de opsporing.

2.3 Welke bijdrage leveren de gedragsdeskundigen aan het verhoorproces?

Om tot een antwoord te komen op deze vraag zijn er interviews gehouden met drie groepen respondenten. In de eerste plaats hebben er interviews plaatsgevonden met de adviseurs van de LDM. Zij zijn allemaal al enige tijd betrokken bij de LDM en hebben daarom ook een beeld kunnen ontwikkelen betreffende de trends die plaatsvinden in de aanvragen en de oorzaken welke hieraan ten grondslag liggen. De volgende groep respondenten bestond uit een achttal rechteurs welke allemaal meerdere aanvragen bij de LDM hebben gedaan. Er is voor deze groep gekozen omdat deze – door hun meerdere aanvragen – ook vanuit hun perspectief goed kunnen bepalen hoe en waarom bepaalde trends zichtbaar zijn. De laatste groep respondenten bestond uit een achttal deskundigen, die al meerdere jaren worden geraadpleegd door de LDM. Er is voor deze groep gekozen om dezelfde reden als de keuze voor de groep rechteurs. Er zijn in totaal 12 rechteurs en 13 deskundigen benaderd, welke door hun type aanvragen (gedragsdeskundigen in verhoor) of deskundigheidsgebieden (gedragsdeskundige) en het aantal keren dat ze betrokken waren bij een zaak zijn geselecteerd. Helaas waren niet alle benaderde respondenten in staat om mee te werken aan het onderzoek, waardoor er uiteindelijk acht rechteurs en zeven deskundigen zijn geïnterviewd. Een lijst met 'eigenschappen' van de respondenten is opgenomen in bijlage 2.1. Er is bij het interview gebruik gemaakt van een interviewschema. Hierdoor werden de vragen enigszins gestructureerd, maar was er ook nog voldoende ruimte voor enige uitweiding en verdieping (Miles & Hubermann, 1994). Er is een interviewschema gemaakt met een richttijd van een uur voor het interview. Er is gekozen voor een uur omdat dit een niet te zware belasting is op het drukke schema

van de respondenten, maar wel een tijdspanne is waarin er voldoende informatie verkregen kan worden.

Doordat er bij de drie groepen respondenten gebruik wordt gemaakt van dezelfde interviewschema's is er sprake van triangulatie (Dooley, 2001). Hierdoor is er sprake van een hoge betrouwbaarheid en validiteit. Om de betrouwbaarheid en validiteit van dit interviewschema nog verder te kunnen waarborgen, heeft er ook een kwaliteitscontrole plaatsgevonden door het schema voor te leggen aan enkele medewerkers van de Politieacademie welke geen deel uitmaken van het onderzoek. Hierdoor konden vragen welke problemen konden opleveren, worden gewijzigd.

Er zijn in dit onderzoek relatief weinig respondenten gebruikt. Dit heeft meerdere redenen. In de eerste plaats waren er enkele respondenten benaderd die geen tijd hadden om mee te werken – zie ook het begin van deze paragraaf. Daarnaast was er sprake van een beperkte tijdspanne waarin dit interview moest plaatsvinden, wat de mogelijkheden tot het doorzoeken naar extra respondenten erg lastig maakte. Voor onderzoeken in de toekomst kan het dan ook zeer interessant zijn om meer respondenten te ondervragen, om er op die manier ook voor te zorgen dat de uitkomsten hiervan verder gegeneraliseerd kunnen worden dan met het aantal respondenten dat in dit onderzoek is gebruikt, het geval is. Daarnaast is er in dit onderzoek gebruik gemaakt van respondenten die vaak in de database voorkwamen. Een risico hiervan is dat er bij alle groepen respondenten sprake is van enkel positieve respondenten, gezien ze vaker gebruik hebben gemaakt van de LDM of hebben meegewerkt aan een onderzoek. Het zou beter zijn om hier in de toekomst sprake te laten zijn van compleet random geselecteerde respondenten.

2.4 Hoe zijn de ontwikkelingen in de inzet te verklaren?

Voor het beantwoorden van de laatste onderzoeksvraag is een onderzoeksmethode gebruikt, die grotendeels samenhangt met de methode die gebruikt is om tot een antwoord te komen op de vraag wat de bijdrage is van gedragsdeskundigen aan het verhoorproces. Er is hiervoor namelijk ook gebruik gemaakt van hetzelfde interviewschema. De interviewschema's bevatten namelijk ook vragen om tot een antwoord op deze onderzoeksvraag te komen. Hierbij is ervoor gekozen om wederom exact dezelfde vragen te stellen aan de drie respondentengroepen om zo de betrouwbaarheid en validiteit tot een maximum te brengen (Dooley, 2001). Ook deze vragen zijn vooraf voorgelegd aan enkele personen die geen deel uitmaakten van het onderzoek om zo de validiteit en betrouwbaarheid nog verder op te schroeven.

Daarnaast zijn een vijftigtal zaken uit de database aan een nauwkeuriger analyse onderworpen om zo het proces te kunnen analyseren. Bij deze analyse zijn de documenten welke gebruikt worden door de LDM voor het adviseren geanalyseerd met behulp van een checklist. Op deze manier kon er op een systematische wijze een vergelijking gemaakt worden tussen de verschillende zaken en – belangrijker – bekeken worden welke factoren van invloed zijn op het proces van de inzet van de gedragsdeskundigen in het verhoorproces.

Doordat er gebruik wordt gemaakt van de ervaringen van de respondenten en door een – relatief – objectieve checklist, wordt de betrouwbaarheid en validiteit van beide onderzoeksmethoden verhoogd. Er is namelijk sprake van een soort 'dubbel-check' waardoor extremen in de vorm van aparte zaken of ideeën van een van de respondenten eruit kunnen worden gefilterd, waardoor de uitkomsten op deze onderzoeksvraag hierdoor niet zullen worden beïnvloed.

Bij het beantwoorden van deze deelvraag zijn er eigenlijk dezelfde zwakke punten aan te wijzen omtrent de onderzoeksopzet als bij de vorige deelvraag. De kwaliteit van dit onderzoek had verhoogd kunnen worden wanneer er sprake zou zijn van meer respondenten, welke allemaal volledig random geselecteerd zouden zijn. Helaas was dit door tijdgebrek niet mogelijk om voor dit onderzoek uit te voeren, maar is zeker een aanrader voor verdergaand onderzoek.

In het volgende hoofdstuk zullen de resultaten naar aanleiding van de bovenstaande deelvragen worden gepresenteerd.

3. Beschrijving en analyse van de database

In dit hoofdstuk zullen de resultaten gepresenteerd worden van de analyse van de database. Deze analyse kende drie subanalyses. In de eerste plaats heeft er een beschrijvende analyse plaatsgevonden van de inhoud en opzet van de database. Vervolgens is er een meervoudige clustering gemaakt van de verschillende expertisegebieden. Ten slotte heeft er een statistische analyse op meerdere niveaus plaatsgevonden met alle beschikbare informatie uit de database.

3.1 Beschrijving van de database

De database van de LDM is in 2005 opgezet. In deze database worden alle zaken opgeslagen waarin aanvragen zijn gedaan voor de inzet van een deskundige. De database kent drie verschillende onderdelen: de beschrijving van de zaak bestaande uit verschillende variabelen en de bijbehorende bestanden, een lijst met alle experts die bekend zijn bij de LDM en een lijst met alle expertisegebieden waarvan er deskundigen bekend zijn bij de LDM. In deze paragraaf zal eerst een beschrijving worden gegeven van de zaken, vervolgens van de deskundigen en tot slot van de expertisegebieden.

3.1.1 Casussen in de database

Voor iedere casus wordt een aparte 'ondersteuningsaanvraag' aangemaakt in de database. Hierbij worden de gegevens van de aanvrager vermeld, de LDM adviseur welke de zaak behandelt, het type delict en de status van de ondersteuningsaanvraag (zie linker gedeelte figuur 3.1). Bij de aanvrager is er in de meeste gevallen sprake van een rechercheur; dit is ook de reden waarom het politiekorps waaronder de aanvraag valt, wordt vermeld. In het 'linker rijtje' kunnen door de adviseurs ook gedurende het proces de verschillende deskundigen worden toegevoegd welke zijn geconsulteerd voor het oplossen van de casus. Echter staat er in het linkerrijtje niet vermeld om wat voor casus het gaat.

Ondersteuningsaanvraag

Nummers
Ondersteuningsaanvraagnummer 201010211531HM
Verzoeknummer (Y201010211531) [Gedraagdsk. verhoor](#), [wijzigen](#), [verwijderen](#)

Aanvrager
Achternaam *
Tussenvoegsel
Voornaam(en)
Telefoon *
Mobiel
Email
Deskundigen (Intern) [verwijderen](#) [deskundige toevoegen](#)
Regio
Naam Regio Amsterdam Amstelland
Adviseur
Naam
Soort delict
Naam Levensdelicten
Status
Huidige Afgesloten

Overig
Overig
Aanvrager verzoekt om het nummer van [redacted]
Hij behandelt een moordzaak waarbij dringend gedragsdeskundige ondersteuning wordt verlangd. Aanvrager kent [redacted] uit het onderwijs en is bekend met zijn reputatie op dit terrein.
Adviseur heeft aangegeven dat [redacted] erg druk is maar dat hij altijd voor een advies of inzet benaderd kan worden. Nummer van [redacted] verstrekt en afgesproken dat [redacted] aanvrager terugbelt over de voortgang. Wellicht dat toch iemand anders [redacted] moet worden benaderd. Wordt vervolgd.
Datum 28-10: Gebeld met aanvrager die mede deelde dat [redacted] het team zal adviseren en praktisch ondersteunen. Zaak afgesloten.
Evaluatie niet mogelijk; geen emailadres

Documenten
Evaluatie
Intake
Other

Figuur 3.1 Screenshot van een casus in de database van de LDM

Om te zorgen dat de aanvraag zoveel mogelijk informatie kan verschaffen, welke ook nog in de toekomst gebruikt kan worden, is er aan de rechterkant een memoveld toegevoegd waar in het kort door de adviseur het vraagstuk en het proces rondom de ondersteuningsaanvraag wordt vermeld.

Tot slot is er ruimte voor het toevoegen van de bestanden welke een relatie hebben met de ondersteuningsaanvraag. Zo wordt er ‘standaard’ een verslag toegevoegd van het intakegesprek waarin er door de adviseur met de rechercheur van het rechercheteam is besproken wat exact het probleem is en waarvoor ze ondersteuning wensen. Ook wordt er het uiteindelijk advies in een bestand aan toegevoegd. Dit is het officiële verslag van het proces van de ondersteuningsaanvraag en de uiteindelijke advisering qua deskundige en vraagstelling door de LDM adviseur.

3.1.2 Experts in de database

Naast alle casussen waarin de LDM heeft bemiddeld, worden in de database ook de gegevens van alle experts bijgehouden die ooit zijn ingezet door de LDM voor een ondersteuningsaanvraag. De interface van dit gedeelte van de database kent veel overeenkomsten met de interface van het gedeelte met de ondersteuningsaanvragen (zie figuur 3.2). Ook hierbij staan met name de persoonlijke gegevens van in dit geval de deskundige vermeld, inclusief zijn of haar expertisegebied. De onderste twee variabelen uit het linker rijtje zijn het meest interessant. In de een staat vermeld of de deskundige intern of extern is; dat wil zeggen of de deskundige een functie binnen het politieapparaat heeft of niet.

De onderste is de meest belangrijke variabele; hierin staat aangegeven of een deskundige getoetst is. Wanneer dit niet het geval is, is er niet met zekerheid te zeggen of de deskundige betrouwbaar genoeg is om voor dit soort delicate zaken te worden ingezet. Echter gaat het in sommige zaken om zulke exclusieve expertises, dat er een nieuwe deskundige gezocht moet worden en dat er niet genoeg tijd is om deze deskundige voor de inzet nog te toetsen. Om toch te voorkomen dat er ‘met dank aan’ de deskundige informatie naar buiten lekt, moeten alle deskundigen die worden ingezet – ongeacht of ze getoetst zijn of niet – een geheimhoudingsverklaring tekenen.

The screenshot displays the LDM database interface for managing experts. It is divided into two main sections: 'Deskundigheid' (Expertise) on the left and 'Overig' (Other) on the right.

Deskundigheid Section:

- Huidige (Current):** Includes links to 'Verwijder dactyloscopie', 'Verwijder spectroscopie', and 'Verwijder wondclatering'. Below is a dropdown menu 'kies een deskundigheid' and an 'Invoeren' button.
- Nieuwe (New):** Includes a text input field and an 'Invoeren' button.
- Deskundige (Expert):** A series of form fields: 'Titel' (dr.ing.), 'Achternaam *' (redacted), 'Tussenvoegsel' (redacted), 'Voorna(a)m(en)' (redacted), 'Voorletters' (M.), 'Straat, nummer' (redacted), 'Postcode' (redacted), 'Plaats' (redacted), 'Telefoon *' (redacted), 'Mobiel' (redacted), 'Email' (redacted), 'Functie' (Fysicus), 'Type' (Extern), and 'AP Status' (niet getoetst).

Overig Section:

- Overig:** A text area containing a bio of a physicist: '...is werkzaam als Fysicus op het AMC in het Lasercentrum... hij houdt zich bezig met Spectroscopie: Laag Coherente Spectroscopie (LCS) is een nieuwe techniek waarmee men op verschillende diepten de samenstelling van bloed en weefsels kan meten...'. Below the text is a checkbox 'Deskundige is actief' which is checked.
- Documenten:** A section for uploading documents. It includes a link 'Overig', a text input field with 'Download Verwijder info [redacted].doc', a 'Browse...' button, and an 'Invoeren' button.

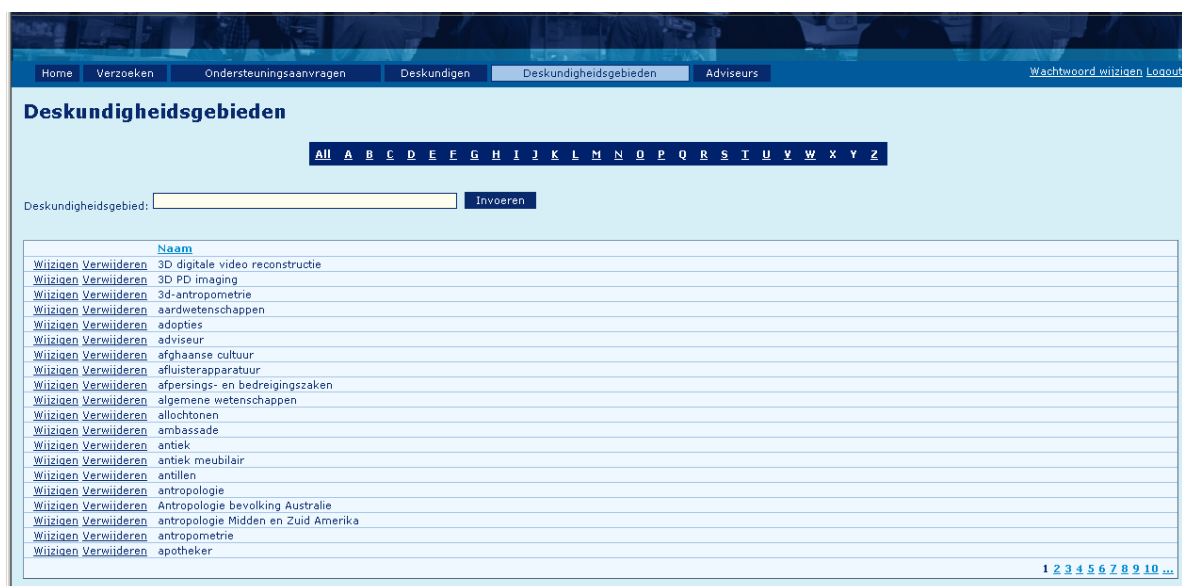
Figuur 3.2 Screenshot van de gegevens van een deskundige in de database van de LDM

Het rechter rijtje heeft veel overeenkomsten met het rechter rijtje uit het screenshot van de ondersteuningsaanvragen. Ook hierbij is er een memoveld aanwezig waarin de adviseurs van de LDM opmerkelijkheden over de deskundige en zijn of haar expertisegebied kunnen opnemen. Ook kan er kort wat vermeld worden over de voorgaande aanvragen waarin de deskundige is geconsulteerd. Er

kan in het rechter rijtje ook worden aangegeven of de deskundige nog steeds actief is voor de LDM. Dat wil zeggen dat de deskundige nog steeds bereid is om mee te werken aan rechercheonderzoeken en hiervoor ook benaderd wil worden. Tot slot is er nog de mogelijkheid om bestanden met bijvoorbeeld een Curriculum Vitae toe te voegen of verslagen van voorgaande onderzoeken.

3.1.3 Expertisegebieden in de database

De interface van de deskundigheidsgebieden in de database ziet er totaal anders uit dan de interface van de ondersteuningsaanvragen en de deskundigen. De afdeling deskundigheidsgebieden bestaat uit een alfabetische lijst met alle deskundigheidsgebieden waarvan de LDM deskundigen in haar bestand heeft zitten. Men kan zoeken met behulp van de beginletter. De overige functies bestaan uit het invoeren van nieuwe deskundigheidsgebieden of het wijzigen dan wel verwijderen van al bestaande deskundigheidsgebieden.

Figuur 3.3 Screenshot van de lijst met deskundigheden in de database van de LDM

Er is in de afdeling deskundigheidsgebieden geen mogelijkheid tot het bekijken van de verschillende eigenschappen en de deskundigen die in de database staan op de verschillende deskundigheidsgebieden. De belangrijkste functie van deze lijst is dat de adviseurs kunnen bekijken welke deskundigheid het beste past bij een vraagstuk. Wanneer een adviseur het meest geschikte deskundigheidsgebied heeft gevonden, kan hij/zij dit deskundigheidsgebied invoeren in een zoekactie bij de interface van de deskundigen en zo de deskundigen vinden op dit deskundigheidsgebied.

3.2 Clustering van expertises

De expertises zijn op drie verschillende wijzen geclusterd. De eerste clustering is gemaakt aan de hand van interne en externe deskundigen. Met behulp van de database is er bekeken welke experts er een interne achtergrond hadden. Dit houdt in dat ze werkzaam zijn bij een onderdeel van de politie; dit hoeft niet per se een korps te zijn, maar ook docenten van de Politieacademie vallen hieronder. Vervolgens is er bekeken welke expertises er bij deze experts 'hoorden' en is er een lijst gemaakt van de interne en externe deskundigheidsgebieden die bekend zijn bij de LDM. Een selectie van deze lijst is te vinden in bijlage 3.1 achter in deze thesis.

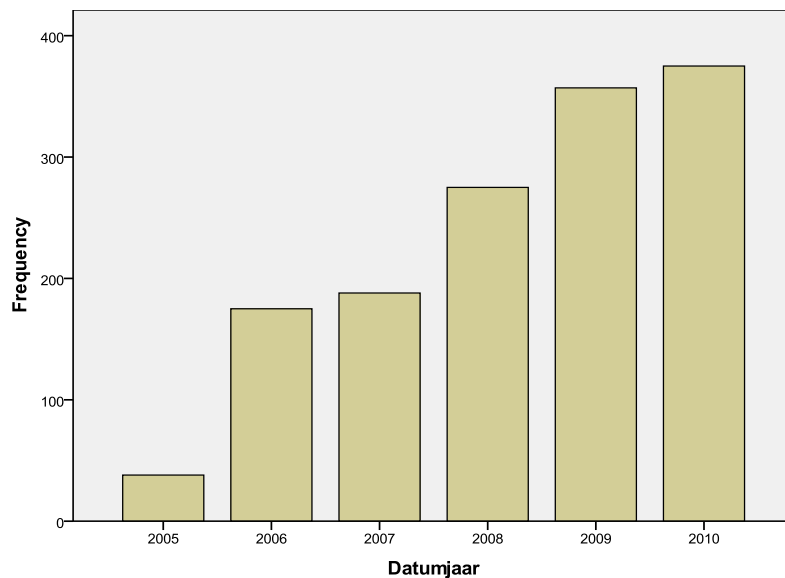
De volgende wijze van clustering was het onderscheid tussen expertisegebieden op wetenschappelijke bases en ervaringsgebaseerde gebieden. Het onderscheid hierin is gemaakt door te bekijken of er een erkende studie beschikbaar is op het expertisegebied. Een voorbeeld hiervan is dat men een studie kan volgen om een expert te worden op het gebied van de psychologie, maar om een expert te worden op het gebied van huisvuilzakken, kan men geen studie volgen. Hiervoor moet iemand op dat gebied veel ervaring opdoen en daardoor boven andere mensen uitstijgen op dat expertisegebied. Een gedeelte van de clustering naar aanleiding van het onderscheid tussen wetenschappelijke en ervaringsdeskundigen is te vinden in bijlage 3.2.

De laatste clustering is gemaakt naar aanleiding van de verschillende categorieën waarin de expertisegebieden onder te verdelen waren. Er is gekozen voor een onderscheid in 10 categorieën, te weten Religie, Sociologie, Psychologie, Medisch, Technisch, Milieu, Criminologie, Forensisch, (Culturele) Antropologie en Overig. Er is voor deze categorieën gekozen naar aanleiding van de verschillende faculteiten waarin de verschillende expertisegebieden onderverdeeld zouden kunnen worden wanneer men kijkt naar de opleiding die men ervoor kan volgen. De clustering volgens de tien categorieën is te vinden in bijlage 3.3. De meeste ervaringsdeskundigheidsgebieden zijn onderverdeeld in de categorie 'Overig'. Dit is niet alleen het gevolg van het feit dat deze niet-deskundigheidsgebieden geen opleiding kennen, maar ook doordat het om zeer specifieke zaken gaat die moeilijk tot niet onder te verdelen zijn in overkoepelende categorieën. Er is ook niet heel geforceerd geprobeerd om de expertisegebieden alsnog onder te verdelen in een van de andere negen categorieën; het gaat om relatief weinig expertisegebieden die worden aangemerkt als ervaringsgebieden en moeilijk onder te verdelen zijn in de andere categorieën. Het zou de clustering niet ten goede komen om hier zaken te gaan forceren.

3.3 Statistische analyse van de database

De afgelopen jaren is er veel informatie terechtgekomen in de database van de LDM. Hierdoor is het mogelijk om de nodige statistische analyses los te laten op deze gegevens. In deze paragraaf zullen de resultaten hiervan gepresenteerd worden, met als doel het blootleggen van trends door de jaren heen en deze te kunnen gebruiken om te anticiperen op (ontwikkelingen in) de toekomst.

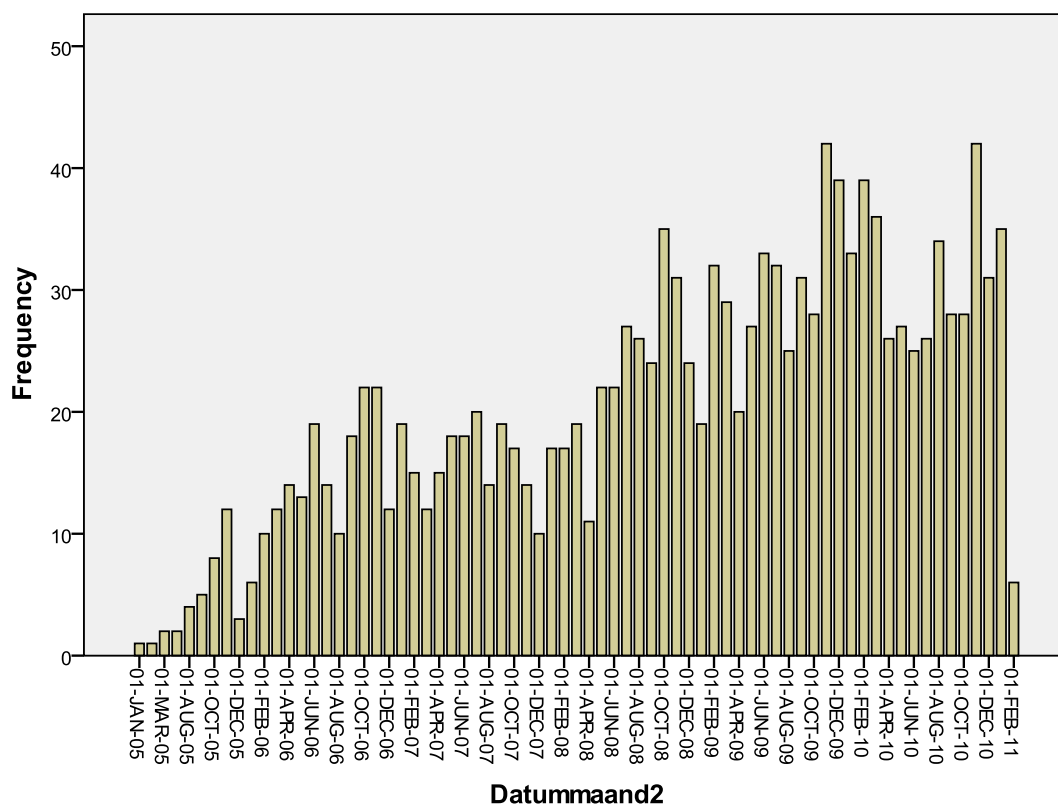
De LDM is in 2005 begonnen met het bemiddelen bij ondersteuningsaanvragen. Gedurende de jaren waarin men nu bezig is, is er een zichtbare stijging in het aantal aanvragen per jaar; dit is weergegeven in figuur 3.4:

Figuur 3.4 Aantal ondersteuningsaanvragen per jaar.

Uit deze stijging blijkt dat de LDM steeds beter gevonden wordt door researchteams en dat haar bemiddelingen dusdanig succesvol zijn dat korpsen terug blijven komen voor nieuwe ondersteuningsaanvragen. De stijging van 2005 naar 2006 lijkt heel groot, maar dit valt relatief gezien wel mee. De LDM is in 2005 gestart met bemiddelen en heeft toen niet het gehele jaar vol gedraaid. Daarnaast moesten de researchteams ook de LDM leren kennen en de toegevoegde waarde ervan ontdekken.

Wanneer men kijkt naar de het aantal ondersteuningsaanvragen dat gedaan is per maand gedurende de afgelopen 5 jaar, dan levert dat het volgende figuur op:

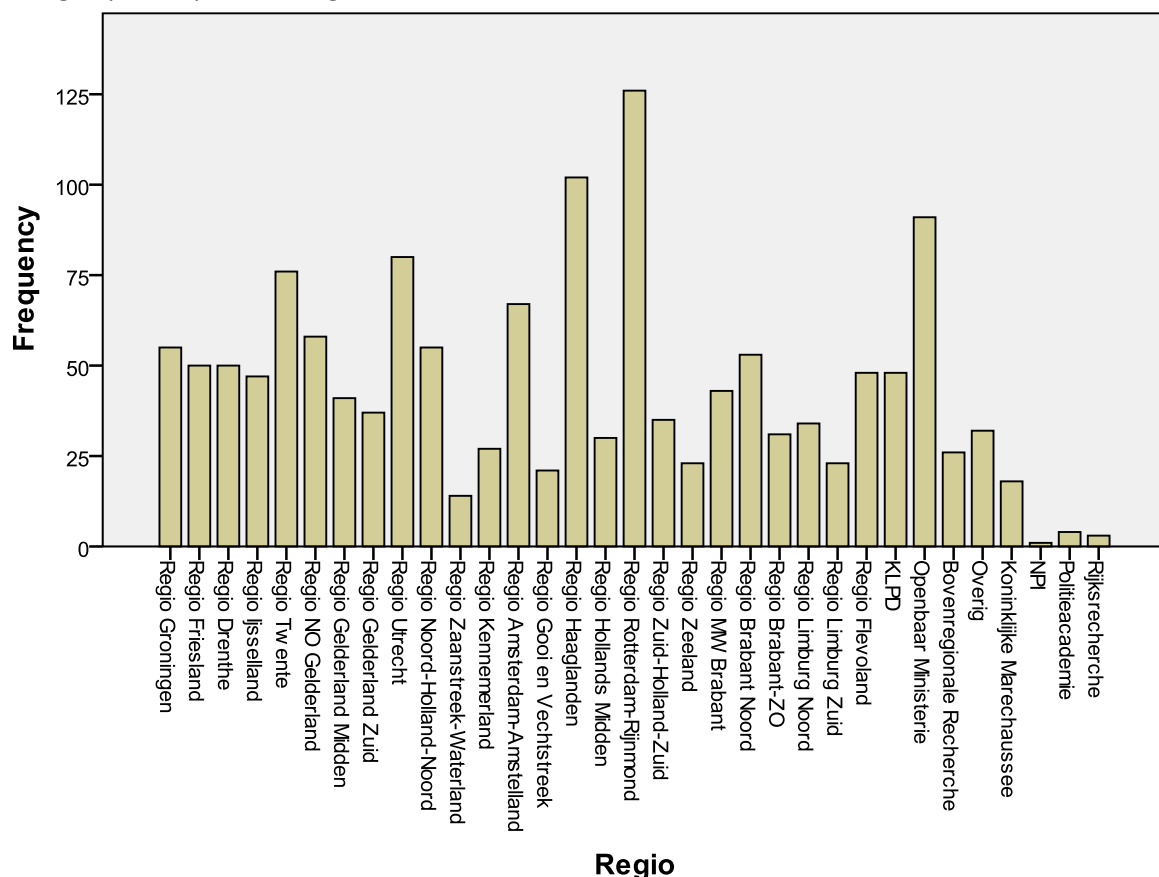
Figuur 3.5 Aantal ondersteuningsaanvragen per maand

In bovenstaande figuur staan op de x-as niet alle maanden vermeld, maar alleen de even maanden van het jaar. Er is echter wel per maand een aparte balk. Dit zorgt ervoor dat er wel geconcludeerd kan worden dat er ieder jaar sprake is van veel aanvragen in oktober en november en dat er vervolgens in december sprake is van een aanzienlijke terugval in het aantal aanvragen. Het is opvallend dat de aanvraagverdeling elk jaar vergelijkbaar is over de maanden; een interessant onderzoek voor de toekomst kan zijn waarom deze trend plaatsvindt en wat hier de oorzaken van zijn.

In de volgende paragrafen zullen de trends per korps, type delict en de overige trends bekeken worden. Vervolgens zal er dieper worden ingegaan op de statistische gegevens omtrent de aanvragen voor hulp van gedragsdeskundigen.

3.3.1 Trends per korps

Er zijn in Nederland 25 regionale politiekorpsen. Deze regionale korpsen hebben ieder hun eigen rechercheafdeling en komen daardoor in aanraking met de LDM. Daarnaast zijn er ook nog de bovenregionale korpsen als KLPD, bovenregionale recherche, nationale recherche en de Koninklijke Marechaussee die een beroep doen op de LDM en tot slot zijn er nog instanties als het Openbaar Ministerie en de Politieacademie die de LDM steeds vaker vragen om ondersteuning. Het aantal aanvragen per korps is als volgt verdeeld:

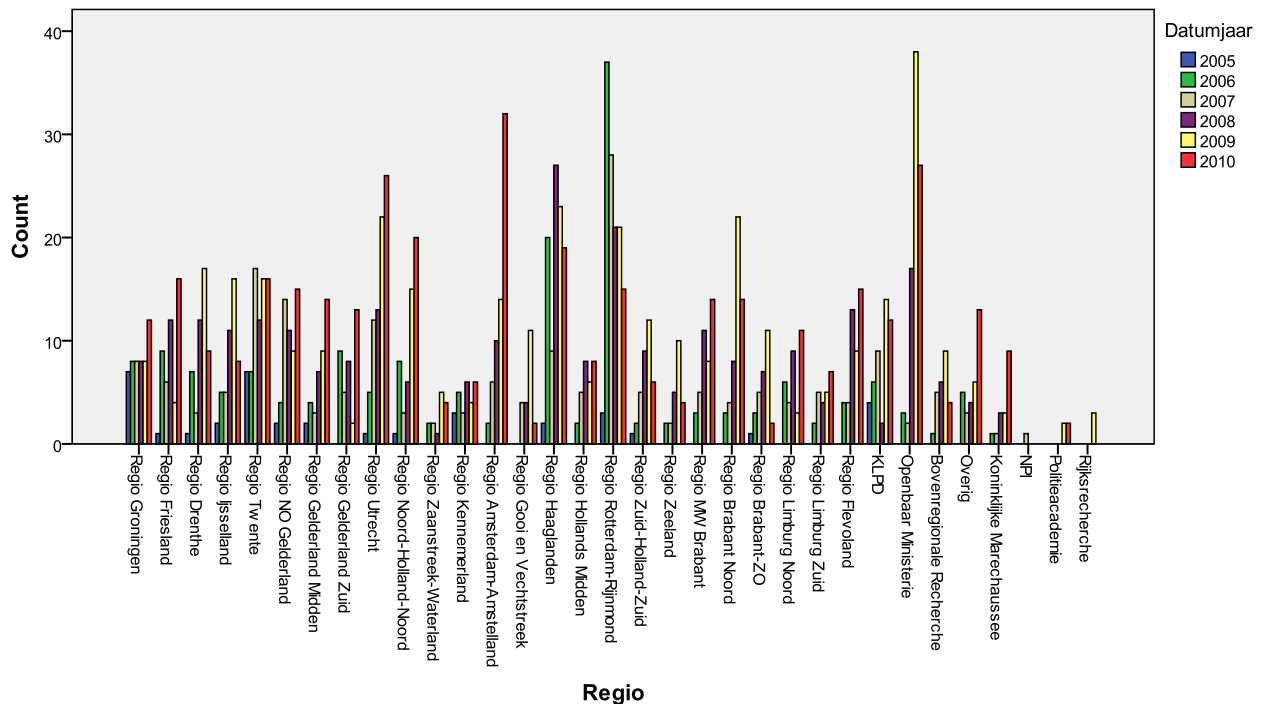

Figuur 3.6 Aantal aanvragen per korps

In het bovenstaande figuur springen de korpsen Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden eruit. Dit is niet zo vreemd gezien dit de regio's van de grote steden zijn. Wat wel opvallend is dat het korps Amsterdam-Amstelland relatief gezien weinig aanvragen doet ten opzichte van de overige grote

steden. Een ander opvallend gegeven uit deze figuur is het grote aantal aanvragen dat afkomstig is van het Openbaar Ministerie. Een verklaring hiervoor kan zijn dat het OM toch nog vaak extra bewijslast nodig heeft voor in de rechtszaal en daarvoor het oordeel van een deskundige wil aandragen.

Om te bekijken of de bekendheid van de LDM blijft stijgen, is het van belang om naar de trends binnen de korpsen te kijken over meerdere jaren. Dit heeft de volgende figuur opgeleverd:

Figuur 3.7 Trend over de jaren per korps

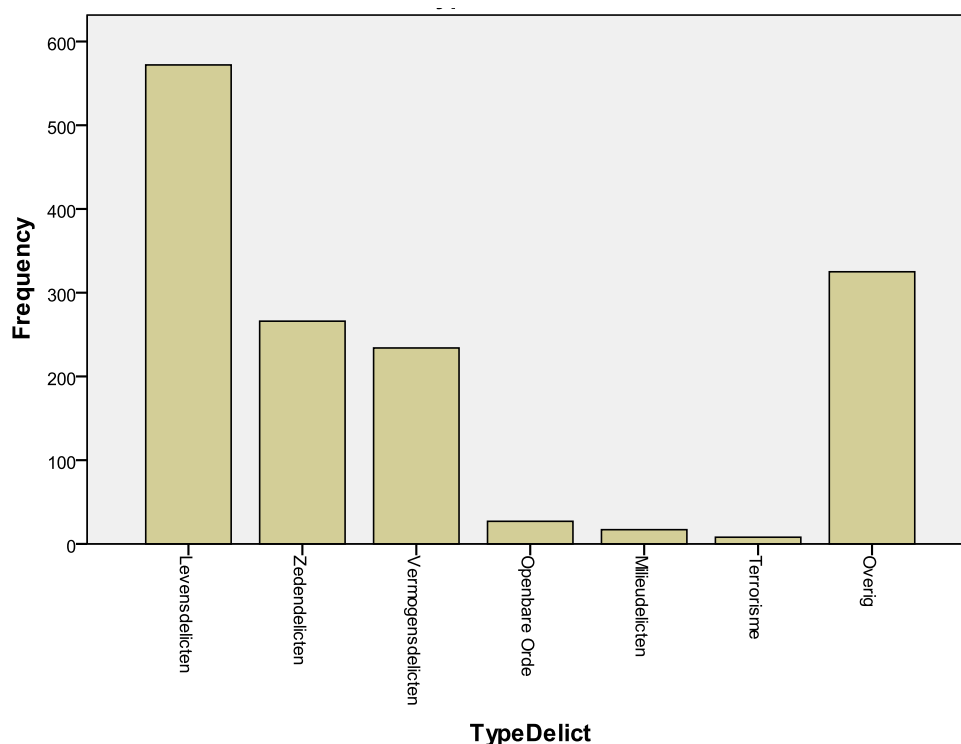
Uit figuur 3.7 blijkt dat de regio Amsterdam-Amstelland een sterke groei kent in het aantal ondersteuningsaanvragen bij de LDM. De regio Rotterdam-Rijnmond kent juist sinds 2006 een sterke daling in het aantal ondersteuningsaanvragen. Opvallend is het aantal aanvragen in 2005 in de regio Twente; gezien dit het startjaar van de LDM is, ligt het aantal aanvragen bij de andere korpsen nog erg laag. De verklaring voor het hoge aantal in de regio Twente moet gezocht worden in het feit dat de initiatiefneemster van de LDM afkomstig was van de recherche Twente en de LDM in de genoemde regio vanaf het begin dus al relatief veel bekendheid genoot. Een ander opvallend punt is de sterke stijging van hulpvragen van het Openbaar Ministerie in 2009. Wat de verklaring hiervan kan zijn, zal nader onderzocht moeten worden; daarover kunnen in dit verslag geen uitspraken worden gedaan.

Hoe de trends binnen het korps zijn op het gebied van het type delict zal in de volgende paragraaf worden uitgewerkt. Ook het type deskundige dat wordt ingezet, zal later in dit hoofdstuk aan bod komen.

3.3.2 Trends per type delict

Er zijn niet alleen trends waar te nemen in het aantal ondersteuningsaanvragen per korps, maar ook per type delict zijn de nodige trends te zien. Om de trends te kunnen waarnemen, is er eerst gekeken naar het 'totaalplaatje'. Afbeelding 3.8 laat zien dat er gedurende de jaren dat de LDM werkzaam is

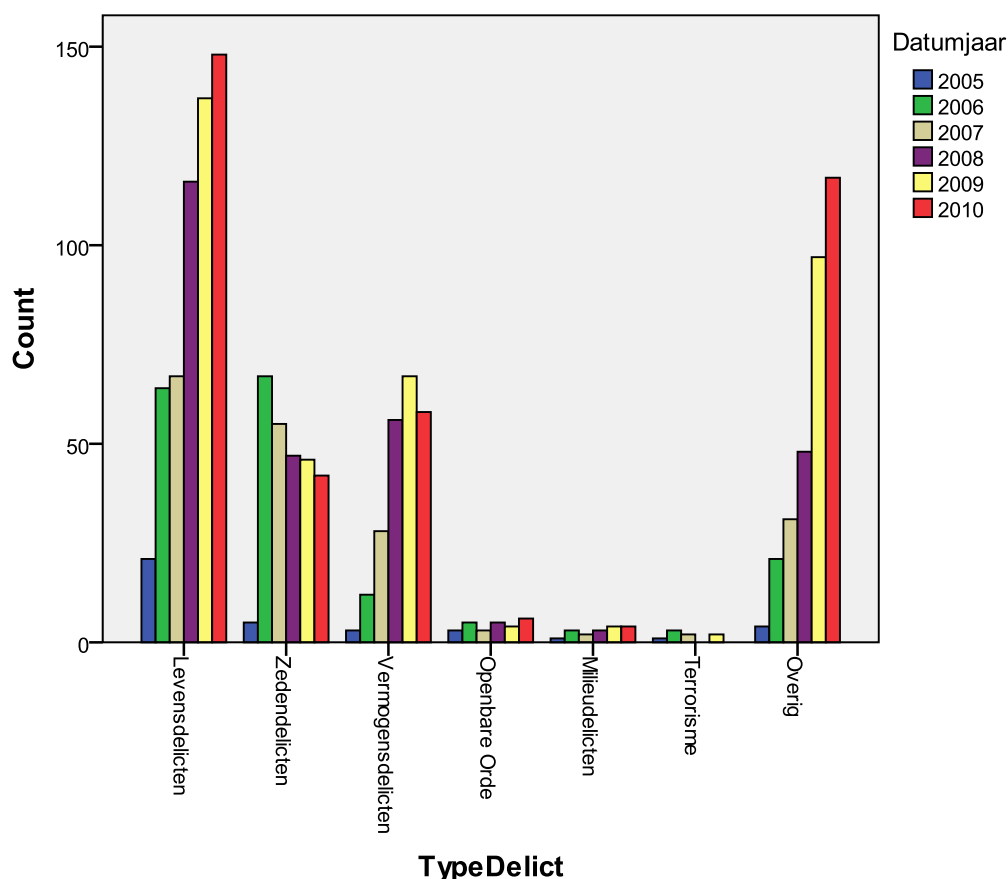
geweest, vooral veel ondersteuningsaanvragen zijn geweest die betrekking hadden op levensdelicten.

Figuur 3.8 Frequentie van het type delicten in totaal

Naast de levensdelicten worden er ook relatief veel ondersteuningsaanvragen gedaan met betrekking tot zeden- en vermogensdelicten. Het grote aandeel ondersteuningsaanvragen in levensdelicten is te verklaren doordat dergelijke delicten over het algemeen veel (media)aandacht krijgen en dat er relatief veel druk achter zit om dergelijke zaken op te lossen. Dit is bij zedendelicten ook wel het geval, maar over het algemeen zijn de zaken daar duidelijker van aard en zitten er minder ingewikkelde kanten aan.

Wanneer men kijkt naar de trend welke door de jaren heen heeft plaatsgevonden in het type delict waarbij men ondersteuningsaanvragen doet, dan levert dat de volgende afbeelding op:

Figuur 3.9 Trend in type delict tussen 2005 en 2010

Uit bovenstaande figuur blijkt dat er een toename waar te nemen blijft in de levensdelicten en in de overige ondersteuningsaanvragen. Deze toename komt overeen met de toename in het totaal aantal aanvragen per jaar, zoals figuur 3.4 laat zien. Echter blijkt uit figuur 3.9 dat er een afname is in het aantal zedendelicten vanaf 2006. De vermogensdelicten nemen – met uitzondering van 2010 – ook significant toe. De aanvragen in delicten met betrekking tot openbare orde, milieu en terrorisme blijven gedurende de meetperiode gelijk. Door de afname van het aantal zedendelicten en in 2010 ook vermogensdelicten, stijgen de aanvragen bij levensdelicten en overige delicten relatief harder dan het aantal delicten in zijn totaliteit.

Tot slot is er nog gekeken naar het aantal aanvragen per korps per type delict. Hieruit is de tabel in figuur 3.10 ontstaan (pag. 23). Uit deze tabel blijkt dat er, met uitzondering van de regio Utrecht, vanuit het Openbaar Ministerie en de Politieacademie sprake is van de grootste aanvraag in levensdelicten. Het valt te verklaren dat het Openbaar Ministerie en de Politieacademie relatief vaak komen met aanvragen die in de categorie ‘overig’ vallen. Wat wel opvallend is, is de verdeling bij Korps Utrecht; hierbij heeft het aantal aanvragen in zedendelicten de overhand en ook het aantal aanvragen in vermogensdelicten is hoger dan in levensdelicten. De overige korpsen laten eigenlijk allemaal hetzelfde patroon zien; de meeste aanvragen worden gedaan in levensdelicten, gevolgd door zedendelicten en vermogensdelicten. Het aantal aanvragen in ‘overige’ delicten is ook noemenswaardig. De overige onderdelen (KLPD, OM, Bovenregionale Recherche, KMar, NPI, Politieacademie, Rijksrecherche en overig) laten een ander patroon zien, maar dit is te verklaren door de andere insteek waarmee deze instellingen in het researchproces staan, andere typen zaken

waarmee men te maken krijgt (KLPD zal veel meer te maken hebben met bijvoorbeeld terrorisme dan een regionaal korps) en door de eigen mogelijkheden die men heeft.

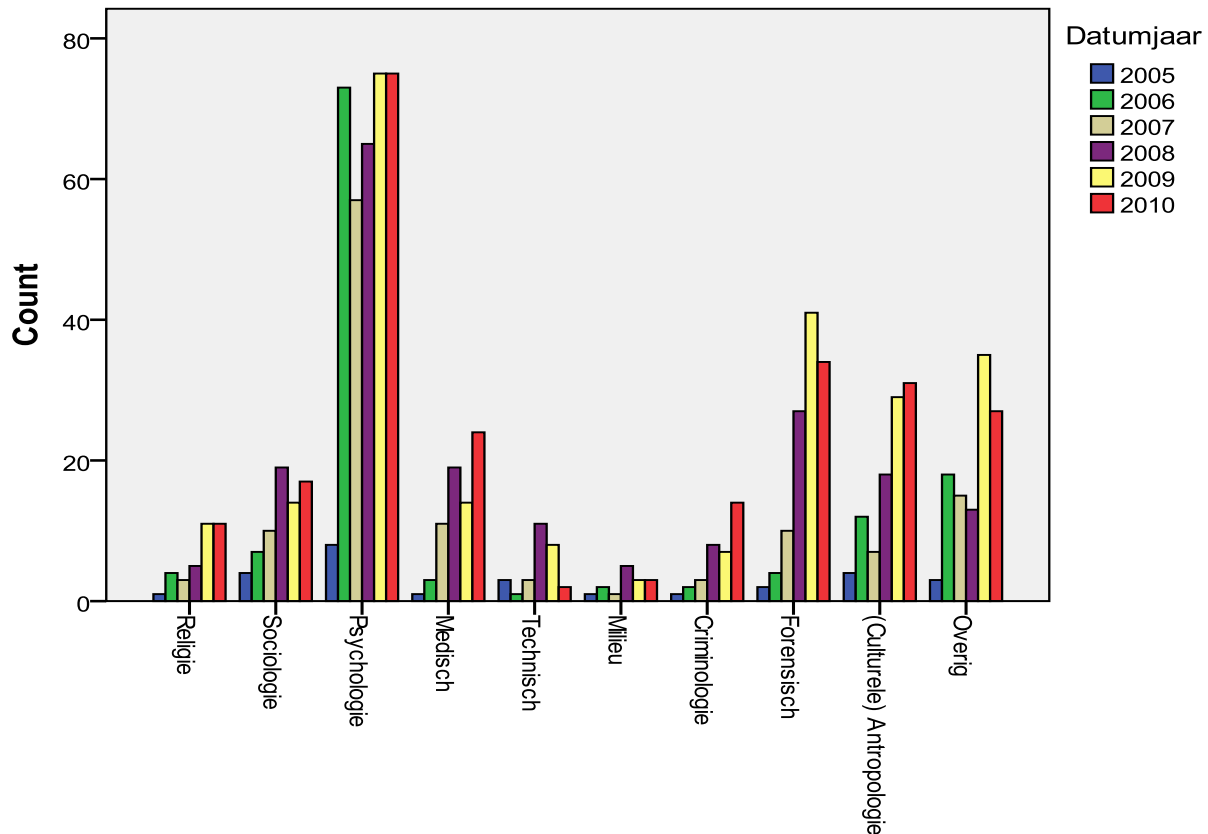
		Type Delict							Total
		Levensdelicten	Zedendelicten	Vermogensdelicten	Openbare Orde	Milieudelicten	Terrorisme	Overig	
Regio	Regio Groningen	11	12	5	5	0	0	17	51
	Regio Friesland	25	10	3	2	0	0	7	48
	Regio Drenthe	15	18	5	1	1	0	9	49
	Regio IJsselmeer	18	18	4	0	0	0	9	47
	Regio Twente	27	12	14	4	0	0	18	75
	Regio NO Gelderland	22	17	5	0	0	0	10	55
	Regio Gelderland Midden	15	8	5	0	0	0	10	39
	Regio Gelderland Zuid	15	9	4	1	0	0	7	37
	Regio Utrecht	18	23	20	1	0	0	17	79
	Regio Noord-Holland-Noord	25	5	12	0	0	2	9	53
	Regio Zaanstreek-Waterland	11	1	1	0	0	0	1	14
	Regio Kennemerland	15	1	7	0	0	0	3	27
	Regio Amsterdam-Amstelland	31	8	11	0	2	0	12	64
	Regio Gooi en Vechtstreek	9	0	5	1	0	0	5	21
	Regio Haaglanden	49	21	7	1	2	0	20	100
	Regio Hollands Midden	10	0	7	2	1	0	9	29
	Regio Rotterdam-Rijnmond	57	30	15	2	1	1	18	125
	Regio Zuid-Holland-Zuid	14	10	5	0	2	0	3	35
	Regio Zeeland	15	0	2	0	0	0	5	23
	Regio MW Brabant	17	4	9	0	1	0	10	41
	Regio Brabant Noord	21	10	7	1	1	0	11	51
	Regio Brabant-ZO	15	5	5	0	0	0	2	29
	Regio Limburg Noord	12	2	4	0	0	0	15	33
	Regio Limburg Zuid	15	2	3	0	0	0	3	23
	Regio Flevoland	15	11	3	0	0	0	15	45
	KLPD	13	1	12	2	1	4	14	47
	Openbaar Ministerie	25	15	14	1	1	0	30	87
	Buitenregionale Recherche	3	2	12	0	3	0	5	25
	Overig	4	3	9	1	1	1	12	31
	Koninklijke Marechaussee	5	1	4	0	0	0	7	17
	NPI	0	0	0	0	0	0	1	1
	Politieacademie	1	1	0	0	0	0	2	4
	Rijksmarchroute	2	0	0	0	0	0	1	3
Total		553	282	224	25	17	8	318	1408

Figuur 3.10

Tabel van type delict per korps

3.3.3 Overige trends

Naast de trends op het gebied van de korpsen en het type delicten, zijn er nog meer trends waar te nemen. Zoals hierboven al beschreven zijn de verschillende expertisegebieden op meerdere manieren geclusterd. In het bijzonder de clustering in de 10 types expertise leent zich voor een trendanalyse. Dit heeft de volgende figuur opgeleverd:

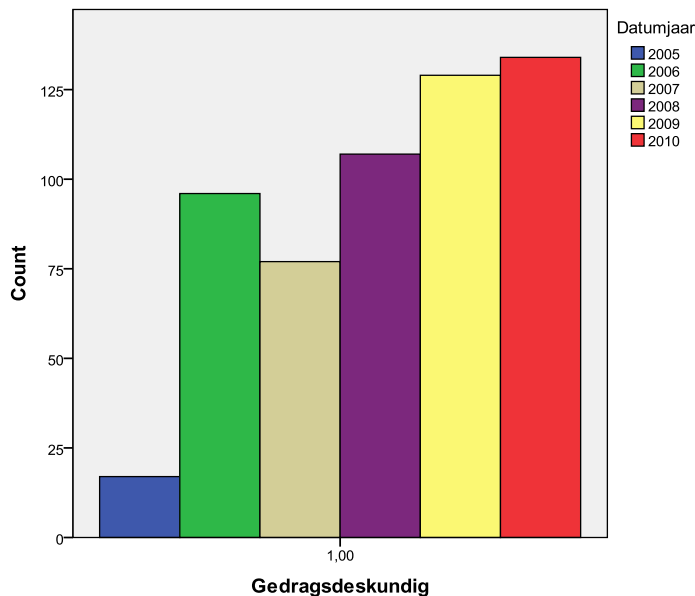
Figuur 3.11 Trends in clustering expertisegebieden.

Uit de afbeelding blijkt dat verreweg de meeste aanvragen worden gedaan voor ondersteuning op psychologisch vlak. De relatief kleine aantallen in 2005 zijn wederom te verklaren doordat dit het jaar van opstart was van de LDM. Opvallend is wel dat er bij elk van de typen expertises geen sprake is van een constante groei van het aantal aanvragen, terwijl dit overall gezien wel het geval is. Ieder type expertise heeft in een van de jaren een kleine tot grotere terugval. Bij 'forensisch' bijvoorbeeld is er in 2010 sprake van een terugval, terwijl bij de 'psychologie' deze terugval plaatsvond in 2007. Verklaringen hiervoor zijn niet direct aan te wijzen; meer onderzoek zou daarvoor nodig zijn. Het kan wel interessant zijn om deze oorzaken te achterhalen, omdat dit de LDM kan helpen met het anticiperen op de toekomst en met name op het gebied van het aantrekken en toetsen van nieuwe deskundigen voor de database.

Uit bovenstaande figuur blijkt dus dat de meeste ondersteuningsaanvragen worden gedaan voor gedragsdeskundige expertisegebieden. Om hierop dieper in te kunnen gaan, is het van belang dat de gedragsdeskundige aanvragen ook worden geanalyseerd om zo bepaalde eigenschappen hiervan te kunnen achterhalen, zoals de fase van het researchproces waarin de gedragsdeskundige is ingezet. In de volgende paragraaf zal hierop nader worden ingegaan.

3.3.4 Trends op gedragsdeskundig gebied

De meeste ondersteuningsaanvragen bij de LDM worden gedaan op het gebied van gedragsdeskundigen. Onder de gedragsdeskundigen vallen de volgende typen van expertise: 'religie', 'sociologie', 'psychologie' en 'culturele antropologie'. Echter is er wel sprake van een minder grote groei dan over het totaal aantal aanvragen (welke zijn weergegeven in figuur 3.4). Het aantal aanvragen gedurende de afgelopen 5 jaar op het gebied van gedragsdeskundigen, is weergegeven in figuur 3.12:

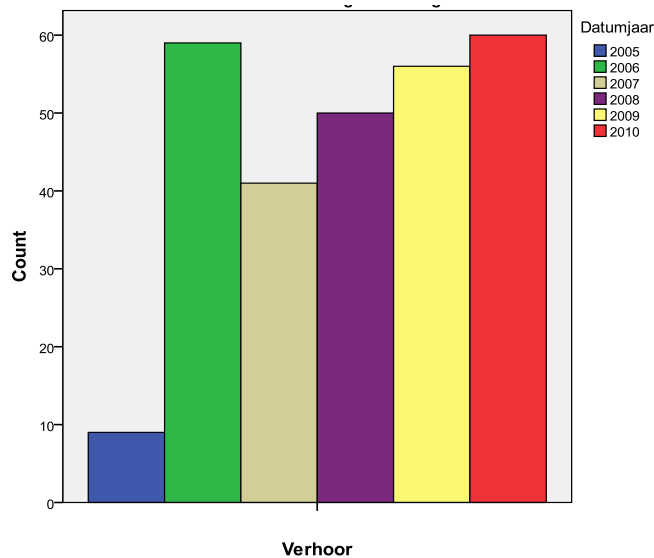

Figuur 3.12 Gedragsdeskundige aanvragen per jaar

Er is niet alleen sprake van een minder sterke groei op dit punt, maar ook van een daling in 2007. Deze daling werd ook al geconstateerd bij de 'psychologie' in figuur 3.11. Wel kan geconcludeerd worden dat de gedragsdeskundigen een groot aandeel hebben in het totale aantal aanvragen, ondanks deze daling. In 2005 was 44,7% van alle ondersteuningsaanvragen de aanvraag voor een gedragsdeskundige, in 2006 54,9%. Ten tijde van de lichte daling was er nog steeds sprake van 40,9% aandeel van gedragsdeskundigen. In 2008 bestond 38,9% van de aanvragen uit gedragsdeskundige ondersteuning, in 2009 36,1% en in 2010 tot slot 35,7%. Hieruit blijkt niet alleen dat de gedragsdeskundigen een groot aandeel hebben in het aantal ondersteuningsaanvragen, maar ook dat het aandeel langzaam terugloopt.

Een verklaring voor het teruglopende procentuele aandeel van de gedragsdeskundigen ten opzichte van het totaal aantal ondersteuningsaanvragen kan zijn dat korpsen steeds meer beschikken over eigen (interne) gedragsdeskundigen. Dit komt doordat er tegenwoordig een opleiding bestaat tot recherchepsycholoog, waarin rechercheurs de nodige psychologische kennis opdoen welke ze kunnen toepassen in de rechercheonderzoeken. Deze zogenaamde RINO-opleiding is in de lift gekomen na het invoeren van de 'Wet Deskundigen in Strafzaken' welke in 2010 is ingevoerd. Door het invoeren van deze wet zijn de mogelijkheden voor het gebruiken van (interne) deskundigen in strafzaken aanzienlijk toegenomen, waardoor het voor korpsen een extra stimulans was om intern ook 'deskundigen' te gaan opleiden op het gebied van gedragsdeskundige advisering. De opleiding is dan ook geïnitieerd door mensen uit de beroepsgroep en externe deskundigen om zo tot een inhoudelijk sterke opleiding te komen.

In alle fasen van het rechercheonderzoek kunnen gedragsdeskundigen worden ingezet. Voorbeelden zijn het maken van een daderprofiel, het uitvoeren van een geografische profilering, het beoordelen van verklaringen op betrouwbaarheid, etc. Maar de belangrijkste tak van het rechercheonderzoek waar gedragsdeskundigen worden ingezet is toch wel het verhoor. Van het totale aantal aanvragen voor gedragsdeskundigen, is 49,1% voor ondersteuning in het verhoor. Qua verspreiding over de jaren levert dit de volgende figuur op:

Figuur 3.13 Aantal inzetten gedragsdeskundigen in verhoor

Uit bovenstaande figuur blijkt dat de trend met betrekking tot de ondersteuning in het verhoor door gedragsdeskundigen de afgelopen jaren vergelijkbaar is met de trend welke zichtbaar wordt bij de inzet van gedragsdeskundigen in het algemeen. Dit blijkt ook uit de percentages van de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor ten opzichte van het aantal aanvragen voor gedragsdeskundigen (2005: 52,9%; 2006: 61,4%, 2007: 53,2%, 2008: 46,7%, 2009: 43,4%, 2010: 44,8%). De lijn in deze percentages komt grotendeels overeen met de percentages van het aantal gedragsdeskundigen ten opzichte van alle aanvragen in een jaar.

Zoals uit bovenstaande analyse blijkt, is er sprake van een zeer groot aandeel gedragsdeskundigen in de aanvragen en hierbij is sprake van een zeer groot aandeel ondersteuning in verhoor. Hierdoor is dit type aanvragen de meest interessante om dieper te analyseren en te bekijken welke factoren van invloed zijn op het proces van inzet. Hiervoor zijn interviews uitgevoerd met rechercheurs, deskundigen en de adviseurs van de LDM en zijn er een 50-tal casussen geanalyseerd met behulp van een checklist (zie bijlage 3.2). De resultaten hiervan zullen gepresenteerd worden in het volgende hoofdstuk.

3.4 Conclusie

In dit hoofdstuk wordt een antwoord gegeven op de vraag welke trends zichtbaar zijn in de inzet van deskundigen in het rechercheproces op basis van de LDM. Geconcludeerd kan worden dat er de laatste jaren sprake is van een constante toename in het aantal aanvragen bij de LDM. Wel zijn er enige verschillen wanneer men het specifiek per korps bekijkt; hierbij is er ook weer een lichte afname waar te nemen in sommige jaren. De oorzaak hiervan is in dit onderzoek niet aan de orde gekomen en verder onderzoek is dan ook vereist om hierover uitspraken te kunnen doen. Daarnaast

blijkt dat er in de verschillende typen delicten en de verschillende typen expertisen geen constante groei zichtbaar is; de meeste takken blijven groeien, maar ook hierbij zijn er enkele waar juist schommelingen te zien zijn. Ook hiervoor is verdergaand onderzoek noodzakelijk om uitspraken over de oorzaken te doen.

Wanneer men kijkt naar de trends in de gedragsdeskundige gebieden, dan blijkt dat daar over het algemeen sprake is van een toename, met een positieve uitschieter in 2005. Hetzelfde beeld is zichtbaar bij de inzet van deskundigen in het verhoor. Uit de trends die zijn waargenomen, is ook gebleken dat ongeveer de helft van de aanvragen op gedragsdeskundig gebied zijn en daarvan meer dan de helft op het gebied van ondersteuning van verhoor. Dit is hiermee verreweg de grootste groep ondersteuningsaanvragen en daarom is de rest van dit onderzoek specifiek op deze aanvragen (en de uitvoering hiervan) gericht.

4. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk zal het theoretisch raamwerk worden besproken waarbinnen dit onderzoek is uitgevoerd. De verschillende concepten uit de onderzoeksvragen zullen per stuk worden uitgewerkt. Deze uitwerkingen dienen als handvatten voor het opstellen van de onderzoeksinstrumenten en de uiteindelijke analyse. Tevens zal de eerste onderzoeksvraag op basis van dit theoretisch raamwerk worden beantwoord.

4.1 Het rechercheonderzoek

Zolang mensen in gemeenschappen bij elkaar leven, is er ook al sprake van misdaad. Misdaad kan bestaan uit een kleine overtreding als het rijden door een rood verkeerslicht of het stelen van een chocoladereep in de supermarkt, maar het kan ook veel ernstiger zijn in de vorm van het in elkaar slaan van mensen, een verkrachting of nog erger; moord of doodslag (Newburn, 2007). Bij deze zwaardere zaken vindt de samenleving het van groot belang dat de dader wordt opgespoord en gestraft. Hiervoor heeft de politie tegenwoordig een speciale afdeling: de recherche.

4.1.1 De ontwikkeling van de recherche

Er zijn tal van ontwikkelingen geweest in het politieapparaat. Er zijn in feite drie fasen waar te nemen in de ontwikkeling van de politie in de westerse wereld (Newburn, 2007). Hierbij liepen de Verenigde Staten enkele jaren voor op West-Europa, maar de veranderingen waren wel vergelijkbaar. De Tweede Wereldoorlog was de scheiding tussen de eerste en tweede fase in de politieontwikkeling. Na de Tweede Wereldoorlog was er sprake van de professionele politie (Newburn, 2005). De naam doet vermoeden dat er toen professioneler te werk werd gegaan dan daarvoor en dat agenten van voor de oorlog amateurs waren. Dit is echter niet het geval. Probleem was vooral dat het politieapparaat tijdens de oorlog volledig ontregeld was en weer opnieuw moest worden opgebouwd (Fijnaut et al., 2007). Dit kon niet meer op de wijze zoals het apparaat voor de oorlog was vormgegeven, dus werd hiermee een nieuwe fase ingeluid. Een belangrijk punt van de professionele politie was dat er – dankzij het toedoen van de bezetter tijdens de oorlog – meer aandacht kwam voor de bestrijding van criminaliteit en daarmee de recherche een grotere rol gaf (Meershoek, 2007).

Sinds de komst van de professionele politie en daarmee ook de professionele recherche, zijn er tal van ontwikkelingen geweest op het gebied van de recherche. In het begin van de recherche was er vooral sprake van gemeentelijke recherche welke de zaken binnen haar gemeente probeerde op te lossen. Daarnaast was er ook de rijksrecherche en er was sprake van veel rivaliteit tussen de verschillende onderdelen (Engelhard et al., 2001). Met de komst van het gebiedsgebonden politiewerk is er ook veel veranderd in de recherchewereld (Poot et al., 2004). Er is nu sprake van recherchewerk op 5 verschillende niveaus: wijkteams, districtteams, regionale teams, boven-regionale of interregionale teams en de nationale recherche. De eerste drie niveaus staan onder de verantwoordelijkheid van de korpsen zelf en deze hebben daardoor ook veel mogelijkheden om dit naar eigen wens in te vullen (Poot et al., 2004).

In Nederland is er steeds meer aandacht gekomen voor de opsporing en de ontwikkelingen (Poot, 2004). Een voorbeeld hiervan is het nogal omstreden rapport *Politie in verandering* in de jaren '70. Dit rapport werd door alle actoren in de strafrechtketen klakkeloos overgenomen en men is ervan overtuigd dat dit tot de nodige gerechtelijke dwalingen heeft geleid (Fijnaut, 2010). In de jaren tachtig was er sprake van de nodige vernieuwing binnen het opsporingsapparaat (Meershoek, 2007). Halverwege de jaren '90 ging de Nederlandse politie over op het gebiedsgebonden politiewerk in 25

regio's met ieder hun eigen rechercheafdeling (Meershoek, 2007). In die tijd werd ook de Commissie van Traa opgericht, welke zeer kritisch heeft gekeken naar de inrichting van de Nederlandse opsporing. Daarnaast kwam er ook steeds meer aandacht voor georganiseerde criminaliteit, wat ook enige verandering eiste in de aanpak van de Nederlandse politie (Kop & Tops, 2010). Tevens kwam er steeds meer particuliere recherche, welke ook de nodige wettelijke bevoegdheden kreeg (Fijnaut, 2002). Uiteindelijk hebben deze zaken gezamenlijk geleid tot het opstellen van het Programma Versterking van Opsporing, welke het afgelopen decennium is geïmplementeerd.

De eerste verantwoordelijkheid van een team van rechercheurs is het oplossen van een zaak (Palmiotto, 2004). Hiervoor hebben ze meerdere bevoegdheden en mogelijkheden. Zo is de politie in Nederland de enige die geweld mag gebruiken en hebben rechercheurs de nodige legitieme mogelijkheden om inbreuk te doen op de privacy van mensen. Ook hebben rechercheurs meer en meer technische middelen tot hun beschikking die hen helpen bij het oplossen van misdaden (Palmiotto, 2004). Zo is men in staat om vingerafdrukken te analyseren en tegenwoordig wordt er ook steeds meer gebruik gemaakt van DNA-analyse als het gaat om zware misdaden (Henning & Feder, 2005; Brug et al., 2010). Maar om tot de oplossing van misdaden te komen, moet er ook een goed onderzoeksplan liggen dat op de juiste manier wordt uitgevoerd. Bij een dergelijk onderzoek is het van het grootste belang dat de recherche objectief blijft en alle mogelijkheden nauwkeurig onderzoekt. Een van de grootste gevaren voor de recherche is namelijk de zogenaamde tunnelvisie (Alifano, 2006). Om het onderzoek objectief te houden, zijn er een vast aantal fasen aan te duiden in het rechercheonderzoek. Deze fasen zullen in de volgende paragraaf besproken worden.

4.2 Fasen in het rechercheonderzoek

Ieder rechercheonderzoek is weer anders en heeft eigen karakteristieken. Het is dan ook erg lastig om exact te beschrijven hoe een 'doorsnee' rechercheonderzoek in z'n werk gaat, omdat er geen sprake kan zijn van een 'doorsnee' rechercheonderzoek (Campobasso et al., 2009). Toch zijn er wel degelijk een aantal stappen c.q. fasen waar te nemen die in praktisch alle (grootschalige) rechercheonderzoeken naar voren komen. Dit blijkt onder andere uit het feit dat er een uitvoeringsregeling bestaat voor Teams Grootschalige Opsporing (TGO's). Deze regeling bestaat in feite uit een soort checklist welke een korps dient te doorlopen om in de eerste plaats te bepalen of er sprake is van een TGO-onderzoek en daarnaast de stappen die het TGO vervolgens dient te nemen. Ook uit wetenschappelijke literatuur over rechercheonderzoeken, blijkt dat er een aantal 'vaste' fasen in het rechercheonderzoek waar te nemen zijn. Deze zullen nu besproken worden.

4.2.1 De verschillende fasen

Er bestaan rechercheonderzoeken op vele niveaus qua ernst en grootte. Aangezien de LDM voornamelijk wordt ingeschakeld bij grote rechercheonderzoeken – veelal TGO-onderzoeken – zullen de hier beschreven fasen worden toegespitst op een TGO. Een TGO wordt opgericht wanneer er sprake is van 'kapitaal misdrijf', waarbij sprake is van levensdelicten, ernstige zedendelicten, brandstichting met ernstige gevolgen, gijzeling of ontvoering waarbij de dader nog niet achterhaald is en er (waarschijnlijk) sprake is van grote maatschappelijke impact (Uitvoeringsregeling TGO, 2006). Een TGO wordt op projectmatige basis in het leven geroepen en houdt zich dan ook maar met één delict bezig. Wanneer er melding van een misdrijf binnenkomt, is het belangrijk dat de bewijzen welke op het plaats delict worden aangetroffen veiliggesteld worden (Poot, 2004). Ook is het van belang dat de ernst van de situatie wordt ingeschat en er besloten wordt of er sprake is van een TGO-onderzoek of een 'gewoon' rechercheonderzoek (Ponsaers & Mulkers, 2001). De eerste fase van een

rechercheonderzoek bestaat voornamelijk uit het 'opzuigen' van informatie door het team (Palmiotto, 2004).

In de volgende fase gaat het team aan de slag met alle informatie die in de eerste hectische dagen naar voren is gekomen (Poot, 2004). Hierbij worden er structureel onderzoeksvragen opgesteld en wordt de strategie van de rest van het onderzoek bepaald. De strategie van het onderzoek is van verschillende factoren afhankelijk; de belangrijkste is hoeveel informatie er beschikbaar is en daarmee welk type 'probleem' er is (Ponsaers & Mulkers, 2001). Soms hoeft 'alleen nog maar' de dader gevonden te worden, maar soms is ook nog totaal niet duidelijk wat er gebeurd is of zelfs wie het slachtoffer is.

Nadat de strategie en onderzoeksvragen zijn bepaald, gaat men aan de slag met de beschikbare informatie. Ook probeert men meer informatie te achterhalen bij getuigen, familieleden van het slachtoffer of andere betrokkenen (Palmiotto, 2004). Wanneer men voldoende informatie heeft om iemand te verdenken of in ieder geval het idee heeft dat deze persoon kan helpen bij het vinden van de waarheid, wordt er de nodige extra aandacht besteed aan deze persoon (Campobasso et al., 2009). Dit kan bijvoorbeeld met behulp van telefoontaps en observatieteams. Wanneer men genoeg bewijzen heeft om iemand te willen horen, wordt deze persoon aangehouden (Poot, 2004).

De volgende stap is het verhoren van de verdachte. Met behulp hiervan hoopt men tot een zo compleet mogelijk beeld van de waarheid te komen (Palmiotto, 2004). Het doel hiervan is niet om tot een bekentenis te komen. Een verdacht wil ook niet altijd praten. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Deze oorzaken kunnen liggen in (psychische) stoornissen bij de verdachte, maar er kan ook 'gewoon' sprake zijn van onwil (Ponsaers & Mulkers, 2001). Wanneer het verhoren geen resultaat oplevert, is het nog meer van belang dat de overige bewijzen dusdanig goed zijn bewaard en geanalyseerd dat op basis daarvan het Openbaar Ministerie alsnog de rechtszaak tegen de verdachte vol vertrouwen kan aangaan (Poot, 2004).

Met name de stappen omtrent het verzamelen van informatie en bewijzen en het horen van mogelijke verdachten, kunnen tijdens rechercheonderzoeken heel vaak herhaald worden (Ponsaers & Mulkers, 2001). Dit levert niet altijd nieuwe informatie op, maar vaak genoeg zijn er in de hectische beginfase ook enkele zaken over het hoofd gezien, die uiteindelijk toch van essentieel belang blijken te zijn voor de waarheidsvinding.

4.2.2 De rol van het verhoor

Een belangrijke werkwijze van een rechercheur om te achterhalen wat er precies gebeurd is bij een misdrijf, is het ondervragen van betrokkenen. Dit zijn niet alleen verdachten, maar ook getuigen of eventuele familie, vrienden en kennissen van zowel slachtoffer als verdachte. Toch wordt er bij verhoor meestal gerefereerd aan het verdachtenverhoor (Zeeman, 2007), terwijl er bij overige betrokkenen vooral sprake is van een ondervraging c.q. interview. Inbau (2004) geeft aan dat er vaak vergeten wordt onderscheid te maken tussen een verhoor van een verdachte en ondervraging van getuigen, terwijl deze wel aparte eigenschappen en voorwaarden hebben.

4.2.2.1 Geschiedenis en trends

Al zolang er onderzoek gedaan wordt naar misdaden, worden er mensen gehoord om achter de waarheid te komen (Leo, 1996). Sinds de oprichting van het Wetboek van Strafvordering in 1921 (Meershoek, 2007) zijn er ook regels vastgelegd omtrent de mogelijkheden van de politie om mensen

te mogen horen. Ook werd er al snel in het politieonderwijs – zeker toen de eerste politiescholen ontstonden – aandacht besteed aan de wijze waarop een agent een verdachte mag horen (Inbau, 2004). Echter is er de laatste decennia meer en meer aandacht gekomen voor verhoren en de wijze waarop dit bij met name kwetsbare verdachten moet gebeuren. Er zijn steeds meer psychische aandoeningen bekend en al deze aandoeningen hebben ook weer hun eigen wijze waarop de patiënten benaderd moeten worden (Zeeman, 2007). Dit heeft ertoe geleid dat de eisen op het gebied van verhoren ook zijn toegenomen en er sneller dan vroeger gekeken wordt of er geen fouten gemaakt zijn bij het verhoor.

Dit heeft ertoe geleid dat er de laatste jaren steeds meer aandacht komt voor een systematische wijze van verhoren, gebaseerd op een gedegen voorbereiding (Inbau, 2004). Men gaat meer en meer werken met behulp van verhoorplannen, waarbij er vooraf een schema van vragen gemaakt wordt welke de leidraad vormt tijdens het verhoor (Kassin et al., 2007). Op deze manier wordt het voor een team eenvoudiger om de voortgang tijdens een verhoor te monitoren en kan een verhoorkoppel ook eenvoudiger gecoacht worden vanuit de regiekamer door bijvoorbeeld een gedragsdeskundige of een tactisch coördinator. Daarnaast kan een verhoorplan er ook toe dienen om te zorgen dat de uitgeoefende druk wel toelaatbaar blijft; men kan namelijk vooraf in het plan al vastleggen waar de druk zal worden uitgeoefend en in welke mate.

4.2.2.2 Verhoortechnieken

Er zijn verschillende wijzen waarop een verhoor kan worden vormgegeven. In de eerste plaats is dit afhankelijk van het type persoon dat verhoord dient te worden; een verdachte of een getuige (Inbau, 2004). Daarnaast is ook het onderscheid tussen ondervraging en verhoor van belang (Palmiotto, 2004). Een ondervraging is meestal wat vriendelijker en informeler en wordt dan ook vaak gebruikt om getuigenverklaringen te krijgen, terwijl het verhoor dwingender is en daarom meer wordt gebruikt voor verdachten. Dit zijn de belangrijkste pijlers om te bepalen hoe een verhoor wordt ingericht en wat de doelstellingen van het verhoor zijn (Poot, 2004).

Naast de bovengenoemde pijlers zijn er nog verschillende andere factoren die een rol spelen als het gaat om het bepalen van de verhoorstrategie. Zo is het van belang dat een verhoorder de gegevens van verdachte of getuige kent en weet wat voor persoon hij/zij voor zich heeft zitten (Zeeman, 2007). Psychologen gebruiken hier ook wel eens de term ‘the big five’ voor, namelijk emotionele stabiliteit, extraversie, openheid voor ervaringen, altruïsme en consciëntie (Bockstaele, 2008). Wanneer een verhoorder deze 5 factoren van een verdachte kan schatten, dan is het mogelijk om hieruit veel persoonlijkheidskenmerken te ‘mengen’. Naast deze ‘gewone’ persoonlijkheidskenmerken, kan er ook nog sprake zijn van een of meerdere (psychische) stoornissen bij getuigen of verdachten. Dit vraagt vaak om een aparte aanpak in het verhoor (Beune, Giebels & Sanders, 2009). Zo kan er bijvoorbeeld besloten worden om over te gaan op geleide herinnering, waarbij de verhoorders proberen om het geheugen van getuige of verdachte weer op te frissen (Bockstaele, 2008). Een andere vorm kan zijn met behulp van hypnose (Palmiotto, 2008). Echter zijn de meningen hierover nogal verdeeld en wordt deze vorm niet vaak toegepast.

Toch blijft de basis van het verhoren – ondanks de vele verschillende technieken die er zijn – altijd de grootste indicator voor het al dan niet slagen van een verhoor. Deze basis bestaat vooral uit de verbale – en non-verbale communicatie (Bockstaele, 2008). Wanneer er sprake is van een geestelijk zwakke verdachte, dan vereist dat een andere aanpak dan wanneer er een geslepen verdachte zit,

die hoe dan ook zijn/haar mond wil gaan houden. Het is dan ook van belang dat verhoorders hierop getraind zijn en dat ze vooral het belang inzien van goede communicatie (Beune, Giebels & Sanders, 2009). Ook is het van belang dat verhoorders inzien dat verbale en non-verbale communicatie in het verlengde van elkaar liggen en elkaar aanvullen en versterken (Kassin et al., 2010). Wanneer deze twee elkaar namelijk tegenspreken, kan dit alleen maar tot verwarring leiden bij de getuige c.q. verdachte, wat er weer toe kan leiden dat ze of helemaal dichtklappen of valse verklaringen gaan afleggen (Kassin et al., 2010). Ook moeten agenten waken voor het gevaar dat ze zelf het idee hebben altijd te kunnen inschatten of een verdachte de waarheid spreekt of niet (Kassin et al. 2007). Dit is namelijk niet altijd het geval en kan leiden tot een vorm van tunnelvisie hetgeen de waarheidsvinding niet ten goede komt.

4.2.2.3 Verhoor in het onderwijs

De laatste jaren wordt er meer aandacht besteed aan verhoren en de opleiding hiertoe. Een van de belangrijkste oorzaken hiervoor zijn de gerechtelijke dwalingen die de afgelopen decennia hebben plaatsgevonden en meestal hun oorzaak vonden in de verhoren door rechercheurs (Fijnaut, 2010). Tegenwoordig zijn er in het politieonderwijs extra cursussen die reeds dienstdoende rechercheurs kunnen volgen om zich verder te bekwamen in het verhoren en de randzaken hierbij. Ook binnen het reguliere politieonderwijs (de opleiding tot rechercheur) komt er de laatste jaren meer aandacht voor verhoortechnieken en –tactieken (Bockstaele, 2008).

Dit onderwijs is dan ook van groot belang om ervoor te zorgen dat rechercheurs zijn voorbereid op bepaalde (precaire) situaties (Kassin & Fong, 1999). Zo kan een rechercheur bijvoorbeeld met behulp van een rollenspel goed worden voorbereid op hoe hij/zij moet handelen in geval van een agressieve verdachte (Van Hasselt et al., 2005). Ook kan een rollenspel een grote bijdrage leveren aan het ontwikkelen van de verbale en non-verbale communicatie en de relatie tussen deze twee. De laatste belangrijke functie die een rollenspel kan vervullen, is het aangeven van de grenzen van toelaatbare druk. Dit is een punt dat door de verdediging in de rechtszaal vaak wordt aangedragen en waardoor de bewijslast (gedeeltelijk) kan gaan wankelen (Lassiter, 2004). Door rechercheurs te laten oefenen met het uitoefenen van druk, weten ze goed waar de grenzen liggen en zullen ze in de rest van hun professionele carrière deze grenzen ook goed weten aan te duiden en te bewaken.

Ook het opstellen van verhoorplannen is een steeds belangrijker punt van het onderwijs in het verhoor (Bockstaele, 2008). Door deze systematische wijze van werken, leren rechercheurs in spé om alle onderzoeksvragen goed aan bod te laten komen en een zo compleet mogelijk beeld van de waarheid in kaart te brengen. Ook leren ze dat een verhoorplan een leidraad is en dat dit niet betekent dat ze er niet van af mogen wijken wanneer ze bepaalde interessante, onverwachte informatie boven tafel krijgen. Het dient vooral als een soort checklist tijdens het verhoor, zodat alle vooraf bedachte onderwerpen en vraagstukken in ieder geval aan bod komen (Ponsaers & Mulkers, 2001). De komende jaren zal het onderwijs in het verhoor waarschijnlijk nog nadrukkelijker naar voren komen in het politieonderwijs om zo nog verder de gerechtelijke dwalingen tegen te gaan (Kop & Tops, 2010). Ook zal er nog meer aandacht komen voor de persoongerichte benadering en de informatie die te halen valt uit de persoonlijkheidskenmerken van een verdachte of getuige (Zeeman, 2007).

4.3 De gedragsdeskundige tijdens het verhoor

Wanneer men op straat zou vragen welk beeld voorbijgangers hebben bij een gedragsdeskundige, dan komen al snel termen als psycholoog en psychiater naar voren. Datzelfde gebeurt wanneer men op zoek gaat op internet naar de term 'gedragsdeskundige'. Echter is een gedragsdeskundige niet altijd een psycholoog of psychiater; het kan ook gaan om een antropoloog, een pedagoog, een socioloog en ga zo nog maar even door. Wanneer men kijkt naar de definitie van een gedragsdeskundige, dan sluiten andere bronnen zich veelal aan bij de definitie zoals deze door de grote Winkler Prins encyclopedie (1993) is opgesteld: *'Een gedragsdeskundige is een academisch geschoolde deskundige op het gebied van menselijke gedragingen, zoals een psycholoog of een pedagoog.'* Er zijn dus eigenlijk maar twee voorwaarden waaraan iemand moet voldoen om gedragsdeskundige te zijn; de persoon moet een academische opleiding gevolgd hebben met als specialisatie menselijke gedragingen. Hieruit blijkt dus dat er heel veel typen gedragsdeskundigen zijn aan te wijzen. Eigenlijk kan gesteld worden dat er voor iedere gedragsstoornis wel een aparte deskundigheid aan te wijzen valt (Limoges, 1993).

Hoewel er dus veel gedragsdeskundigheden aan te wijzen zijn, komen de werkwijzen van de verschillende typen gedragsdeskundigen in grote lijnen overeen (Gleitman et al., 1999). De werkwijze van de gedragsdeskundige is namelijk vooral afhankelijk van de 'patiënt' en de situatie waarin de gedragsdeskundige zijn/haar werk dient te doen (Newson, 2004). In deze situaties is net zoveel variëteit waar te nemen als in het aantal typen deskundigen. In dit onderzoek draait het om de inzet van gedragsdeskundigen in het opsporingsapparaat. De werkwijze die hier beschreven zal worden, zal dan ook op deze situatie zijn toegespitst.

4.3.1 Werkwijze van een gedragsdeskundige

Wanneer een gedragsdeskundige benaderd wordt om te ondersteunen in een opsporingsonderzoek, wil hij/zij eerst alle beschikbare informatie over de 'patiënt'. Aan de hand daarvan kan de deskundige al in grote lijnen bepalen of het gaat om een stoornis die tot zijn/haar deskundigheidsgebied behoort (Slobogin, 1999). Wanneer dit niet het geval is, wordt dit teruggekoppeld naar de 'aanvrager' en geadviseerd om iemand anders te zoeken. Vervolgens gaat de deskundige de 'patiënt' observeren om meer informatie te verkrijgen om op die manier een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van het gedrag van de 'patiënt' (Thompson et al., 2003). Naar aanleiding van deze observatie kunnen de deskundigen tips geven aan het politieteam hoe verder te handelen met de 'patiënt' (Condell et al., 2010). Deze tips kunnen op verschillende niveaus plaatsvinden. Zo kan er sprake zijn van strategische tips over het benaderen van de 'patiënt', maar het kunnen ook tactische tips zijn om tot een verklaring te komen in het verhoor (Van Oijen, 2009) of het advies om geleide herinnering te gebruiken (Loftus, 1996). Vervolgens zal de deskundige de verdere stappen in het opsporingsproces volgen en deze met het team evalueren op gedragsdeskundig gebied (Thompson et al., 2003). Naar aanleiding daarvan kunnen er door de gedragsdeskundige nog verdere tips gegeven worden op allerlei gebieden. In de volgende paragraaf zal dieper worden ingegaan op de rol van de gedragsdeskundige in het verhoor; het onderdeel in het rechercheproces waarbij de meeste gedragsdeskundige hulp wordt ingeroepen.

4.3.2 Mogelijkheden inzet gedragsdeskundige in het verhoor

De werkwijze van een gedragsdeskundige vertoont in grote lijnen overeenkomsten met de werkwijze van een researchteam (Van Oijen, 2009). Beide partijen willen namelijk eerst zoveel mogelijk informatie verzamelen over de 'patiënt' of gebeurtenis, deze gegevens vervolgens analyseren,

eventueel aanvullend onderzoek doen om tot slot tot een conclusie te komen. Deze werkwijze is van belang voor de mogelijkheden van de gedragsdeskundige in het verhoor. Echter is niet alleen de werkwijze van belang, maar heeft ook de wet en regelgeving grote invloed op de mogelijkheden voor een rechte team om gedragsdeskundigen in te zetten in verhoor (zie paragraaf 4.3.3.2). Wanneer men een blik werpt op de inzet van de gedragsdeskundigen door de jaren heen, blijkt dat er uiteenlopende mogelijkheden zijn waarop een gedragsdeskundige kan ondersteunen in het verhoor.

Een belangrijke ondersteuningsvorm – die tegenwoordig niet meer is toegestaan – was de situatie waarin de gedragsdeskundige deel uitmaakte van het verhoorkoppel en dus daadwerkelijk de verdachte of het slachtoffer zelf aan het verhoren was (Tops & Kop, 2010). Deze vorm van ondersteuning is in het verleden vaak toegepast, maar door enkele grote gerechtelijke dwalingen waarbij de deskundigen in het verhoor een hoofdrol speelden, heeft politiek Den Haag besloten dat deze vorm van ondersteuning niet meer is toegestaan (Ernst, 2010). Dit heeft ertoe geleid dat er andere vormen van ondersteuning gezocht moesten worden en deze ook gevonden zijn.

Een vorm die tegenwoordig door veel rechte teams gebruikt wordt, is coaching van het verhoorkoppel door de gedragsdeskundige (Zeeman, 2007). Deze coaching kan op twee duidelijk af te bakenen momenten in het verhoorproces plaatsvinden. Een punt dat vaak naar voren komt en waaraan in het rechte onderwijs ook aandacht wordt besteed, is coaching tijdens het opstellen van de verhoorplannen (Bockstaele, 2008). Hierbij kan de gedragsdeskundige adviezen geven op het gebied van het type vragen, de volgorde van de vraagstelling en ook adviezen omtrent de reactie die het verhoorkoppel zou moeten geven op bepaalde gedragingen van verdachte of slachtoffer (Beune, Giebels & Sanders, 2009). Een andere vorm van coaching die vaak wordt toegepast, is coaching tijdens het verhoor (Bockstaele, 2008). Hierbij kijkt de gedragsdeskundige mee in de regiekamer en kan via verschillende kanalen het verhoorkoppel aanwijzingen geven. Een manier die dankzij de huidige staat van de techniek mogelijk is, zijn de zogenaamde ‘chatberichten’ (Ernst, 2010). Hierbij kunnen korte berichten vanuit de regiekamer naar de verhoorkamer gestuurd worden, zonder dat het verhoorkoppel onderbroken hoeft te worden. Een andere manier is het inlassen van een korte pauze, waarin de gedragsdeskundige de nodige aanwijzingen kan geven aan het verhoorkoppel buiten de verhoorkamer (Merkelbach, 2007). Tot deze wijze van advisering wordt vaak pas overgegaan wanneer er sprake is van te veel of te ingewikkelde opmerkingen en adviezen welke niet meer via het chat-systeem kunnen worden overgebracht.

Een andere vorm van ondersteuning door gedragsdeskundigen in het verhoorproces die ook geregeld wordt toegepast, is het analyseren en beoordelen van verhoren (Zeeman, 2007). Hierbij worden de video-, audiobanden of schriftelijke uitwerkingen van het verhoor voorgelegd aan een gedragsdeskundige. Vervolgens kan deze adviezen geven op het gebied van verdergaand verhoor of juist adviseren dat verder verhoren weinig tot geen zin zal hebben (Beune, Giebels & Sanders, 2009). Ook kan een gedragsdeskundige met behulp van deze bronnen (gedeeltelijk) bepalen of een verdachte of slachtoffer wel een gedragafwijking heeft of dat deze alleen maar doet alsof. Nadeel van deze manier van ondersteuning is dat een gedragsdeskundige vooraf weinig kan doen en daarom ook eventuele ‘schade’ niet kan voorkomen (Merkelbach, 2007).

4.3.3 Factoren van invloed op ontwikkeling inzet gedragsdeskundigen

In deze paragraaf zal bekeken worden wat er in de literatuur bekend is over de factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Om een zo

volledige mogelijk beeld te kunnen schetsen, zal er eerst een korte beschrijving van de geschiedenis van de inzet van de gedragsdeskundigen in het verhoor gegeven worden.

4.3.3.1 *Geschiedenis*

Er wordt al decennia lang gebruik gemaakt van deskundigen in het rechercheproces. Echter was er tot twee jaar geleden nergens in het Wetboek van Strafvordering duidelijk opgenomen waar de bevoegdheden van de gedragsdeskundigen tijdens een rechercheproces ophouden (Zeeman, 2007). Hierdoor was er geen sprake van regulatie en werden de deskundigen niet getoetst op hun expertise. Een ingrijpend gevolg hiervan, wat uiteindelijk ook heeft geleid tot veel ontwikkelingen, vooral op het gebied van wetgeving en regulatie, waren de gerechtelijke dwalingen die (gedeeltelijk) werden veroorzaakt door de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor (Merkelbach, 2007).

Er zijn op het gebied van de inzet van een gedragsdeskundige tijdens het verhoor de nodige ontwikkelingen geweest in het afgelopen decennium (Merkelbach, 2007). De Schiedammer Parkmoord en de Puttense Moordzaak zijn hierbij het omslagpunt geweest. Ten tijde van deze grote moordonderzoeken was het namelijk nog mogelijk om een gedragsdeskundige zelf het verhoor te laten uitvoeren. Hierbij bestond een verhoorkoppel dan ook geregeld uit een deskundige en een rechercheur (De Smet, 2001). Bij de twee bovengenoemde moordzaken zijn er echter – mede ten gevolge van het verhoor door de deskundige – grote fouten gemaakt waardoor onschuldige mensen achter de tralies zijn beland (Merkelbach, 2007). Naar aanleiding van deze grote fouten is de toenmalige wetgeving aangepast, waardoor de positie van de deskundigen aanzienlijk is veranderd.

4.3.3.2 *Type delicten en verwachtingen vanuit de maatschappij*

Gedurende de afgelopen decennia zijn er ontwikkelingen waar te nemen op het gebied van het type delicten waarbij de recherche moet optreden (Ernst, 2010). De laatste tijd is de aandacht voor zedenzaken toegenomen. Hierbij gaat het zowel om zedenzaken die in de familiesfeer plaatsvinden als om zedenzaken die (vaak) samenhangen met mensenhandel. Bij deze laatste groep is er tegenwoordig ook meer aandacht voor de behandeling van de slachtoffers; deze worden nu als ‘normale’ mensen behandeld en niet meer gezien als ‘hoertjes’ wiens eigen schuld het is dat ze slachtoffer zijn geworden (Zeeman, 2007). Ook omtrent geweldsdelicten zijn er ontwikkelingen waar te nemen. Zo is er de afgelopen jaren een lichte stijging in het aantal geweldsdelicten waar te nemen, maar de geweldsdelicten die plaatsvinden zijn over het algemeen zwaarder van aard (Zoomer, 2007). Deze verschuivingen in het type delicten waar de recherche mee te maken krijgt, zijn ook van invloed op de inzet van deskundigen (Zeeman, 2007). Wanneer men bijvoorbeeld slachtoffers van zedenzaken in combinatie met mensenhandel moet horen, vereist dat een totaal ander expertisegebied dan wanneer er sprake is van jongeren die een overval plegen met enige vorm van geweld.

In de verwachtingen die de maatschappij stelt aan de politie en haar optreden zijn de laatste jaren ook de nodige veranderingen waar te nemen (Vanderveen, 2001). De media besteedt steeds meer aandacht aan grote delicten en de trends die hierin zichtbaar zijn. Hierdoor heeft de maatschappij al snel het gevoel dat Nederland steeds criminelier wordt en eist een hardere aanpak. Dit houdt ook in dat de maatschappij snelle oplossingen wil zien van de recherche en dat deze oplossingen ook compleet onderbouwd moeten zijn (Reiner, 2007). Dit heeft invloed op de mate en wijze waarop deskundigen worden ingezet in het rechercheproces; deskundigen zijn van groot belang om tot een goede, geloofwaardige onderbouwing te komen ten behoeve van de publieke opinie.

Naast de hardere aanpak waarnaar de publieke opinie de laatste jaren vraagt, wil de maatschappij ook graag de politieagenten blijven zien als de 'allemandsvrienden' (Van Zuidam, 2007). Hierdoor komt de politie in een lastige situatie terecht waarin het moeilijk is om aan het totale eisenpakket van de samenleving te voldoen. Toch is het van groot belang dat de politie dit zoveel mogelijk wel probeert. Wanneer de samenleving het gevoel heeft dat de politie doet 'waar ze zin in heeft' en niet luistert naar de publieke opinie, verdwijnt al snel het vertrouwen in het politieapparaat (Poot et al., 2004). Dit zou een erg slechte ontwikkeling zijn gezien de werkwijze van de Nederlandse politie voor een groot deel gestoeld is op het vertrouwen dat de maatschappij in haar heeft (Fijnaut et al., 2007). Ook de inzet van deskundigen in recherchezaken kan meehelpen om dit publieke vertrouwen te behouden.

4.3.3.3 *Wet en regelgeving*

Onder andere naar aanleiding van het rapport dat in 2005 door de commissie Posthumus werd gepresenteerd, is het Wetboek van Strafvordering aangepast omtrent het inzetten van deskundigen in het verhoor. De deskundigen mogen vanaf dat moment niet meer zelf verhoren, maar hebben enkel nog een ondersteunende functie bij het verhoor (Zeeman, 2007). Hierdoor is de rolverdeling duidelijker geworden en is ook beter aan te wijzen waar iemands verantwoordelijkheid stopt. Dit was namelijk een belangrijk punt waarop het in de Schiedammer Parkmoord ook is misgelopen: zowel de deskundigen als de rechercheurs wisten niet meer waar hun verantwoordelijkheid begon en eindigde (Zeeman, 2007).

Met de huidige wetgeving is de taak van de deskundige verplaatst van het zelf uitvoeren van verhoren naar de ondersteuning in voorbereiding en uitvoering van het verhoor door het verhoorkoppel (Vogelsang, 2009). Zelfs wanneer het gaat om vrij specifieke technieken als geleide herinnering, is de functie van de deskundige beperkt tot ondersteuning in de voorbereiding en coaching vanuit de regiekamer. Uit een onderzoek door Zeeman (2007) blijkt dat vooral de deskundigen erg tevreden zijn met hun huidige positie; dit komt voornamelijk door de grotere duidelijkheid die er nu is over hun positie en verantwoordelijkheden in het rechercheproces. Daarnaast past de huidige rol van de deskundige ook beter in de huidige manier van opsporen (Van Zuidam, 1997). Naar aanleiding van de Commissie van Traa (eind jaren '90) is men zeer kritisch gaan kijken naar de wijze van opsporing en zijn er de nodige veranderingen doorgevoerd. Zo is men bijvoorbeeld de wijze van verhoren enorm gaan systematiseren (Bockstaele, 2008). Dit houdt in dat er gebruik wordt gemaakt van verhoorplannen om er zo voor te zorgen dat er geen punten vergeten worden, maar dat er ook geen overdreven druk wordt gelegd bij een bepaald punt.

Deze verhoorplannen zorgen ervoor dat verhoorkoppels in de eerste plaats een leidraad hebben, maar aan de andere kant kunnen ook vooral de deskundigen hun bijdrage leveren aan de verhoorplannen (welke dan weer in het verhoor gebruikt worden). Op die manier is het voor een deskundige ook niet meer noodzakelijk om zelf het verhoor uit te voeren en toch invloed uit te oefenen (Zeeman, 2007). Een deskundige kan in het verhoorplan aangeven wat de beste volgorde van vragen is, op welke punten het koppel wel en niet moet doorvragen en hoe de ondervraagde het beste benaderd kan worden. Vervolgens kan de deskundige vanuit de regiekamer ook nog de nodige aanwijzingen geven (Van Koppen, 2004). Binnen de politieschool wordt er steeds meer aandacht geschonken aan verhoren (Bockstaele, 2008) en leren rechercheurs ook steeds beter wanneer ze wel en niet een deskundige moet inschakelen en waar hun eigen expertise ophoudt (Lassiter, 2006).

De komende tijd zullen de ontwikkelingen op het gebied van de inzet van deskundigen in het strafrecht nog verder gaan (Van Koppen, 2004). Een belangrijke stap hierin is de 'Wet Deskundigen in Strafzaken' welke op 1 januari 2010 is ingevoerd. Deze wet hangt samen met het Nederlands Register Getuigen Deskundigen waarin deskundigen zijn opgenomen die door betrokken partijen geraadpleegd kunnen worden om te getuigen in de rechtszaal. Echter heeft deze wet voor de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor weinig tot geen gevolgen. Het gaat hierbij namelijk om de opsporingsfase en niet om de bewijsfase; een essentieel verschil voor de wijze waarop de deskundigen gebruikt worden en hun verantwoordelijkheden hebben (Merkelbach, 2007). Er zullen zich de komende jaren op het gebied van de gedragsdeskundigen in het verhoor waarschijnlijk niet heel veel ontwikkelingen meer voordoen (Zeeman, 2007; Ernst, 2010). Dit komt in de eerste plaats omdat er op dit moment duidelijke wetgeving is op dit gebied, welke is voortgevloeid uit (negatieve) ervaringen uit het verleden. Zowel deskundigen als rechercheurs zijn dan ook tevreden met de wetgeving zoals deze er nu ligt. Daarnaast is een instituut als de LDM ondertussen redelijk tot goed geborgd binnen het politieapparaat waardoor er meer controle is op de inzet van (gedrags)deskundigen en deze ook centraal geregeld wordt.

4.3.3.4 *Onderwijs*

Binnen de politieschool wordt er steeds meer aandacht geschonken aan verhoren (Bockstaele, 2008) en leren rechercheurs ook beter wanneer ze wel en niet een deskundige moeten inschakelen en waar hun eigen expertise ophoudt (Lassiter, 2006). Daarnaast zijn er tegenwoordig ook meerdere vervolgoopleidingen voor agenten, waarbij hen geleerd wordt hoe ze kwetsbare verdachten en slachtoffers het beste kunnen benaderen en verhoren (Ernst, 2010). De insteek van deze opleidingen is echter niet om de gedragsdeskundigen buiten spel te zetten bij een rechercheproces, maar om ervoor te zorgen dat een verhoorkoppel meer kennis van zaken heeft en ook redelijk zelfstandig kan handelen wanneer het om niet heel kwetsbare personen gaat of een gedragsdeskundige door omstandigheden niet voorhanden is. Een belangrijk punt van deze vervolgoopleidingen is dat de rechercheurs hun eigen grenzen leren kennen en deze ook weten te bewaken (Lassiter, 2006). Hierdoor sluiten deze opleidingen goed aan bij het huidige basis-politieonderwijs.

4.4 *Conclusie*

Dit theoretisch kader zal dienen als handvat voor de rest van het onderzoek. Op basis van dit theoretisch kader kan ook een antwoord worden gegeven op de tweede deelvraag. Uit de literatuur blijkt dat het verhoor een cruciale rol kan spelen in het opsporingsonderzoek. Soms zijn de technische bewijzen dusdanig sluitend dat een verhoor eigenlijk alleen nog maar dient als bevestiging, maar niet meer noodzakelijk is. Vaak is het echter zo dat er met behulp van het verhoor nog een (groot) aantal details boven water gehaald moet worden of wanneer er überhaupt weinig tot geen technische bewijzen zijn, het verhoor nog de enige hoop is op het vinden van de waarheid.

Op basis van de beschikbare kennis die aan bod is gekomen in dit theoretisch kader, kunnen enkele tabellen gemaakt worden welke gedurende de rest van het onderzoek als handvatten zullen dienen. In de eerste tabel worden de mogelijkheden voor de inzet van deskundigen gedurende de verschillende fasen van het rechercheproces gepresenteerd. In tabel 4.2 worden de mogelijkheden voor de inzet van gedragsdeskundigen in de verschillende fasen van het verhoorproces beschreven. In tabel 4.3 zullen de factoren die van invloed zijn op de ontwikkelingen in het gebruik van deskundigen in het rechercheproces worden samengevat.

Fase rechercheproces	Mogelijkheden inzet deskundigen
Opzuigen van informatie	Bepaalde gevolgen analyseren/verklaren
Onderzoeksstrategie bepalen	Advisering beste aanpak
Bewijzen verzamelen	Beoordelen of er sprake is van bewijs
Aanhouding verdachte	Adviseren over de benadering
Verhoren verdachte	Advisering tijdens voorbereiding en het verhoor
Conclusies trekken	Beoordelen en analyseren van bewijzen en verhoren
Herhalen voorgaande fasen	Vergelijkbare mogelijkheden, waarbij nadruk meer zal liggen op analyseren van informatie

Tabel 4.1 Mogelijkheden tot inzet van deskundigen per fase van het rechercheproces

Fase verhoorproces	Mogelijkheden inzet gedragsdeskundigen
Voorbereiden verhoor - Karakteristieken verdachte - Karakteristieken misdaad	Analyseren en beoordelen van de beschikbare informatie Analyseren en beoordelen van de beschikbare informatie
Opstellen verhoorplan	Ondersteunen tijdens het opstellen en beoordelen opgestelde verhoorplannen
Uitvoeren verhoor	Coaching vanuit de regiekamer m.b.v. chatfunctie en tussentijdse face-to-face coaching
Evaluatie verhoor	Beoordelen en analyseren van de verhoren en de verklaringen van de verdachte

Tabel 4.2 Mogelijkheden tot inzet van gedragsdeskundigen per fase van het verhoorproces

Factor van invloed op ontwikkelingen	Wijze van beïnvloeding
Politieonderwijs verhoorders	Verhoorders krijgen steeds specifiekere opleidingen, waardoor vraag naar deskundigen afneemt. Echter worden de vraagstukken steeds ingewikkelder, waardoor vraag naar deskundigen weer toeneemt.
Wet- en regelgeving	De wet- en regelgeving heeft directe invloed op de ontwikkelingen in het gebruik van deskundigen. Echter hangt de wet- en regelgeving in grote mate samen met de andere factoren van invloed; deze dienen dan ook niet los van elkaar te worden gezien.
Type delict	Er zijn verschuivingen zichtbaar in het type delicten. Hierdoor wordt het gebruik van de verschillende typen deskundigen beïnvloed. Tegenwoordig is er veel sprake van zedenzaken; hierdoor stijgt bijv. het aantal gedragsdeskundigen dat gebruikt wordt.
Verwachtingen vanuit de maatschappij	Door intensiever gebruik van de media worden er vanuit de maatschappij steeds meer eisen gesteld aan de recherche. Hierdoor worden er vaker deskundigen ingezet; als een bepaalde vorm van onderbouwing

Tabel 4.3 Factoren van invloed en de wijze van beïnvloeding

Bovenstaande tabellen zullen expliciet als handvat gebruikt worden in het volgende hoofdstuk waar de uitkomsten van het kwalitatieve onderzoek besproken zullen worden. De uitkomsten van dit theoretisch raamwerk zullen daarin getoetst worden aan de uitkomsten van het praktische onderzoek.

5. Resultaten van de analyse van gedragsdeskundigen in het verhoor

In dit hoofdstuk zullen de resultaten gepresenteerd worden van het verdiepende onderzoek naar de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Er zal eerst getracht worden om tot een antwoord te komen op de onderzoeksvraag wat de bijdrage van de gedragsdeskundigen is in het verhoor.

Vervolgens zullen de resultaten op de vraag hoe de ontwikkelingen in het gebruik van gedragsdeskundigen in het verhoor verklaard kunnen worden, om tot slot het hoofdstuk af te sluiten met een conclusie waarin beide vragen nogmaals kort beantwoord worden.

5.1 Bijdrage van gedragsdeskundigen in het verhoor

In deze paragraaf zal bekeken worden wat de bijdrage van gedragsdeskundigen in het verhoor inhoudt. Om tot een zo volledig en gedegen mogelijk antwoord te komen, is de paragraaf als volgt opgebouwd: er zal eerst nogmaals kort een beeld geschetst worden van de kennis die beschikbaar is uit de literatuur. Vervolgens zullen de resultaten uit dit onderzoek gepresenteerd worden, waarna er een vergelijking gemaakt zal worden tussen de ‘theorie’ en de ‘praktijk’. Op basis van deze vergelijking zal een antwoord gegeven worden op deze onderzoeksvraag.

5.1.1 De theorie

Uit de theorie is gebleken dat twee vormen van mogelijke bijdragen van gedragsdeskundigen in het verhoorproces het belangrijkste zijn. Zoals tabel 4.2 laat zien is ondersteuning/coaching een belangrijke vorm van ondersteuning; deze kan zowel in de voorbereidende fase van het verhoor – tijdens het maken van de verhoorplannen – als tijdens het daadwerkelijke verhoor plaatsvinden. De ondersteuning in de voorbereidende fase bestaat uit het bespreken van het verhoorplan door de deskundige en het verhoorkoppel. De coaching tijdens het verhoor bestaat uit adviezen die de deskundige aan het verhoorkoppel geeft met behulp van het ‘chat-systeem’ tussen de verhoor- en regiekamer of door het inlassen van een pauze. De andere belangrijke vorm van ondersteuning welke zichtbaar wordt in tabel 4.2, is het evalueren en beoordelen van de verhoren op basis van het beschikbare audio-, visuele- en schriftelijke materiaal. De gedragsdeskundige kan vervolgens adviezen geven over het eventuele verdere verhoor van verdachte of slachtoffer, welke het verhoorkoppel mee kan nemen in het vervolg van het proces.

5.1.2 De praktijk

Om te bepalen wat de bijdrage is van de gedragsdeskundigen aan het verhoorproces zijn er interviews gehouden met rechercheurs, deskundigen en adviseurs van de LDM. Hiervoor waren vooral de meningen van de rechercheurs en deskundigen van belang omdat zij over het algemeen direct betrokken zijn bij het verhoor en daardoor de praktijk goed kunnen beoordelen. De adviseurs van de LDM zijn bij deze verhoren niet aanwezig, dus voor hen is het lastiger om de praktijksituatie goed te kunnen inschatten.

Al met al laten de resultaten van de interviews zien dat alle drie de partijen het erover eens zijn dat gedragsdeskundigen in het algemeen een positieve bijdrage leveren aan het verhoorproces. Hierbij is wel gebleken dat het van groot belang is wanneer de gedragsdeskundige wordt ingezet tijdens het verhoorproces. Alle ondervraagde deskundigen geven zelf aan dat hun inzet de grootste bijdrage kan leveren wanneer ze vanaf het begin betrokken zijn bij het verhoorproces. Uit de interviews met de rechercheurs is wel gebleken dat er nogal wat verschillen zijn omtrent de verwachtingen die men heeft van de inzet van een gedragsdeskundige. De rechercheurs die teamleider TGO als functie

hebben (zie bijlage 2.1, pag. 58) hebben relatief hogere verwachtingen van de inzet van deskundigen dan de geïnterviewde rechercheurs met een andere achtergrond. Rechercheur 1 gaf aan dat hij al vaak gebruik heeft gemaakt van deskundigen in zijn onderzoeken en daardoor goed weet wat hij kan en mag verwachten. Bij collega's met minder ervaring merkt hij dat zij relatief lagere verwachtingen hebben en eerst ervaring moeten opdoen met de inzet van deskundigen voordat ze hun verwachtingen bijstellen. Dit bleek ook uit het interview met rechercheurs 5 en 6. Als zedenrechercheurs hadden zij weinig ervaring met de inzet van deskundigen omdat zedenzaken over het algemeen vaak familiezaken zijn, waarbij de oplossing zeer snel gevonden wordt. Rechercheurs 2 en 3 hadden minder ervaring met de inzet van deskundigen dan de teamleiders TGO maar meer dan de zedenrechercheurs en dat werd ook duidelijk toen hen gevraagd werd naar de verwachtingen die zij hadden van de inzet van deskundigen door de LDM; deze vielen tussen de overige twee groepen in.

Van de geïnterviewde groep rechercheurs gaven twee rechercheurs aan dat ze in een verhoorproces het vaak eerst zelf probeerden terwijl ze (onbewust) wisten was dat het beter was voor de bijdrage van een gedragsdeskundige wanneer deze er vanaf het begin bij zou worden betrokken. Hierbij ging het om een zedenrechercheur en een teamleider TGO. De twee rechercheurs weten wel dat de deskundige minder kan betekenen wanneer een verdachte al gehoord is, maar toch hopen ze vaak nog dat de deskundige kan 'zorgen' voor een doorbraak in het onderzoeksproces, terwijl de kans hierop aanzienlijk afneemt wanneer het rechercheteam de verdachte of het slachtoffer al heeft beïnvloed in eerdere verhoren. Wel geven alle geïnterviewde rechercheurs aan dat ze weten dat ze niet al te hoge verwachtingen moeten hebben, zeker wanneer ze het eerst zelf al hebben geprobeerd.

Een ander punt waarop deskundigen niet altijd voldoen aan de verwachtingen van rechercheurs is de tijd die ze ervoor vrij kunnen maken. Dit punt kwam ook duidelijk naar voren uit de interviews met de adviseurs van de LDM. Zij krijgen vaak verzoeken voor ondersteuning in het verhoor en men verwacht dan dat er wel een deskundige gereed staat die hen de dagen daarna kan ondersteunen. Veel van de deskundigen zijn extern en hebben vaak eigen bedrijven en daarmee een uitgebreide eigen planning. Deze kunnen zich dus moeilijk zomaar 3 dagen vrij maken om non stop een rechercheteam te gaan ondersteunen bij het verhoor en al helemaal niet wanneer het verzoek op maandag komt en het verhoor op dinsdag zou moeten plaatsvinden. De rechercheurs gaven zelf ook aan dat het wel eens lastig is wanneer een deskundig niet snel beschikbaar is. Vooral de teamleiders TGO en de recherchekundige gaven aan dat het oplossen van grote zaken 'topsport' is en gezien zij op dat moment heel hard werken, ze dit ook verwachten van de deskundige. Bij de zedenrechercheurs en de rijksrechercheur is de tijdsdruk meestal wat beter verspreid, waardoor het eenvoudiger is zaken te plannen.

De deskundigen gaven tijdens de interviews aan dat ze wel snappen dat er soms haast geboden is bij grote zaken, maar ze hebben ook het idee dat er vaak te laat aan een mogelijke inzet van een gedragsdeskundige wordt gedacht en het vervolgens heel snel geregeld zou moeten worden. Dit beeld heerst vooral bij de externe deskundigen. De mensen van de KLPD en Politieacademie hebben hier minder moeite mee. Wel geven alle deskundigen aan dat wanneer ze geen mogelijkheid zien om 3 dagen te helpen, maar wel aanbieden om bijvoorbeeld het verhoorplan te beoordelen, ze zich vaak ondergewaardeerd voelen omdat dit niet voldoet aan de verwachtingen van het rechercheteam en dit de samenwerking vaak niet ten goede komt. Ook hebben alle deskundigen nog wel geregeld het

idee dat er van hen te veel verwacht wordt. Zij zien hun eigen inzet vooral als een ondersteuning waarbij ze tips kunnen geven over hoe men een bepaald slachtoffer of verdachte het best kan benaderen, maar ze kunnen niet in het hoofd kijken van een dergelijk persoon en dus ook niet precies voorspellen wat er zal gebeuren. Zowel de interne (KLPD, Politieacademie) als de externe deskundigen geven aan dat researchteams vaak de hoop hebben dat zij een oplossing zullen aandragen. De teamleiders TGO geven alle drie aan dat hun team ook wel eens de neiging heeft om dat te denken.

De verwachtingen van een researchteam komen wel eens niet helemaal overeen met de werkelijkheid qua bijdrage van een gedragsdeskundige in het verhoorproces in de mate waarin er gekeken wordt door de politiebril. Door de helft van de rechercheurs (in verschillende functies) wordt aangegeven dat ze het liefst met een deskundige samenwerken die precies weet hoe het researchproces in zijn werk gaat en dezelfde denkwijze heeft als het team. Alle deskundigen geven aan dat het soms uit gedragsdeskundig perspectief beter is om te stoppen met horen, maar dat dit in een groot deel van de gevallen niet begrepen wordt door het researchteam.

Wanneer er gekeken wordt naar de vijftig random geselecteerde casussen uit de database, blijkt dat de ondersteuning van de gedragsdeskundige in het verhoorproces meestal bestaat uit het ondersteunen in de voorbereiding van het verhoor. Hierbij moet gedacht worden aan het opstellen van het verhoorplan en het voorbespreken van het verhoor met het verhoorkoppel. Wanneer de deskundige tijd heeft, blijft hij/zij ook ter ondersteuning bij de verhoren om vervolgens de aanpak te kunnen evalueren. Een andere mogelijkheid – bij een hogere tijdsdruk – is dat de deskundige na de verhoren weer terugkomt om het bandmateriaal samen met het verhoorkoppel te kunnen evalueren. Uit zowel de geanalyseerde casussen als uit de interviews met de drie groepen respondenten blijkt dat de grootste bijdrage door gedragsdeskundigen geleverd kan worden door deze in te zetten bij de voorbereiding van het verhoor door middel van het opstellen van een verhoorplan en het voorbespreken van de tactiek.

5.1.3 Vergelijking tussen theorie en praktijk

Uit de interviews met de verschillende groepen respondenten blijkt dat de verschillende vormen van ondersteuning tijdens het verhoorproces door gedragsdeskundigen zoals deze in de literatuur worden beschreven, in grote lijnen ook in de praktijk terugkomen. Echter zijn er ook enkele opvallende verschillen waar te nemen. In de eerste plaats zijn de rechercheurs minder overtuigd van het belang van vroeg inschakelen van deskundige hulp dan eigenlijk noodzakelijk zou zijn voor het bereiken van de grootst mogelijke bijdrage. Voor een goed gebruik van deskundigen in de toekomst is het noodzakelijk dat hiervoor meer aandacht komt en dat de rechercheurs ervan doordrongen raken. Een ander belangrijk punt is de mate waarin deskundigen een bijdrage kunnen leveren. Zoals in tabel 4.2 te zien is, bestaan de mogelijkheden qua ondersteuning vooral uit coaching. Echter zijn zowel sommige deskundigen als de meeste rechercheurs van mening dat de deskundige meer kan doen en soms zelf de oplossing voor een zaak kan aandragen. Het is van groot belang dat zowel rechercheurs als deskundigen zelf hun eigen grenzen kennen en daar ook niet overheen gaan; dit leidt namelijk tot gerechtelijke dwalingen, die men juist wil voorkomen door het gebruiken van externe expertise.

Een andere afwijking van het literatuurschema zoals dit geschetst is in tabel 4.1 en tabel 4.2 is de achtergrond van de deskundige die niet afkomstig is van de politie. Volgens de rechercheurs is het

van groot belang dat een deskundige de zogenaamde ‘politiebril’ bezit en op die manier weet hoe het rechercheproces in zijn werk gaat en daardoor beter kan samenwerken met het team. Deze ‘voorwaarde’ voor het inzetten van deskundigen en daarmee het vergroten van hun mogelijkheden, komt weinig tot niet naar voren in de literatuur. Echter is het wel de vraag of deze politiebril zo enorm belangrijk is als de rechercheurs doen voorkomen. Het is begrijpelijk dat er sprake moet zijn van enige klik om een goede samenwerking tot stand te brengen, maar op basis van de literatuur kan gesteld worden dat hiervoor ook enig inlevingsvermogen voldoende zou moeten zijn. Een groot gevaar van de politiebril is ook dat een deskundige (gedeeltelijk) minder objectief wordt en zodoende de kans op gerechtelijke dwalingen en verkeerde adviezen weer toenemen.

De overige punten die in tabel 4.1 en tabel 4.2 genoemd worden, worden door zowel de rechercheurs, alsook de deskundigen en de LDM-adviseurs bevestigd als mogelijke bijdragen van deskundigen in het rechercheproces. Hierbij moet opgemerkt worden dat er vaak sprake is van maar één vorm van ondersteuning gedurende een proces. De LDM-adviseurs willen proberen om (externe) deskundigen gedurende een onderzoek vaker in te zetten. In de literatuur wordt er geen aandacht aan besteed of dit beter is dan een deskundige voor een (klein) vraagstuk, maar vanuit het perspectief van dit onderzoek kan dit er alleen maar voor zorgen dat de rechercheurs ook meer doordrongen worden van de noodzaak van vroeg inzetten en dat een deskundige er is om advies te geven, niet om bewijs te verzamelen; een positieve ontwikkeling dus.

5.2 Verklaring ontwikkelingen gebruik deskundigen

Deze paragraaf is op dezelfde wijze opgebouwd als paragraaf 5.1. Er zal eerst weer een beeld geschetst worden van de informatie die in de literatuur beschikbaar is op dit gebied. Daarna zullen de resultaten van deze onderzoeksvraag in dit onderzoek gepresenteerd worden, welke in het laatste deel van deze paragraaf vergeleken zullen worden met de gegevens uit de literatuur. Hieruit zal dan ook het antwoord vloeien op deze onderzoeksvraag.

5.2.1 De theorie

In de theorie worden er vier verklaringen gegeven voor de ontwikkelingen in het gebruik van deskundigen in het verhoorproces; deze zijn weergegeven in tabel 4.3. In de eerste plaats is er het type delicten dat plaatsvindt en waarbij ondersteuning gewenst is. Wanneer er sprake is van een verschuiving in het type delicten, dan leidt dit ook tot ontwikkelingen in de inzet van deskundigen. Een tweede verklaring kan gevonden worden in de eisen die de maatschappij stelt aan het rechercheproces. Door het intensievere gebruik van de media wordt de stem van de maatschappij steeds luider en vooral de eisen worden ook steeds ‘harder’. De recherche moet steeds meer beslissingen kunnen onderbouwen, ook wanneer het gaat om beslissingen die zijn genomen op basis van de adviezen van deskundigen. Ook de wet- en regelgeving worden in grote mate beïnvloed door de wensen en eisen vanuit de maatschappij. De wet- en regelgeving is dan ook de derde factor die in de literatuur wordt besproken. De wet- en regelgeving – die beïnvloed wordt door de andere factoren – heeft een direct effect op de ontwikkelingen in de inzet van deskundigen in het rechercheproces. Een andere verklaring voor de ontwikkelingen in het gebruik van deskundigen in het verhoor die in de literatuur vaak naar voren komt, is het politieonderwijs. Zoals uit tabel 4.3 blijkt, maakt het politieonderwijs ook de nodige ontwikkelingen door, waardoor de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor verandert. Er ontstaan nieuwe verhooropleidingen, waardoor de vraag naar gedragsdeskundigen afneemt, maar het aantal bekende psychische aandoeningen neemt daarentegen toe, waardoor er weer meer gedragsdeskundigen nodig zijn. De deskundigen worden

tegenwoordig steeds meer ingezet voor extreme gevallen, gezien agenten beter zijn opgeleid om licht kwetsbare verdachten te horen en hierbij dus geen ondersteuning meer nodig hebben.

5.2.2 De praktijk

Een belangrijke vraag tijdens de interviews met de drie verschillende groepen respondenten was hoe zij de toekomst zagen. Deze vraag is belangrijk omdat er veel ontwikkelingen gaande zijn in de wet- en regelgeving en dit volgens de literatuur dan ook een belangrijke verklaring is voor de ontwikkelingen in het gebruik van deskundigen in strafzaken.

Alle geïnterviewde rechercheurs en deskundigen geven aan dat er gedurende het afgelopen decennium veel is veranderd op het gebied van de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Daar waar vroeger gedragsdeskundigen nog zelf het verhoor mochten uitvoeren, is dat tegenwoordig uit den boze. Alle geïnterviewde deskundigen helpen al dusdanig lang in de opsporing dat ze zelf ook nog verhoren hebben mogen doen. Volgens hen was dit niet verkeerd, zeker omdat ze er zelf ook een cursus voor hebben moeten volgen. Echter geeft met name deskundige 6 aan dat het voor de geloofwaardigheid van de recherche geen verkeerde ontwikkeling is en dat de gevolgen van gerechtelijke dwalingen hierin wat beter te beheersen zijn. De laatste ontwikkeling is de invoering van de 'Wet Deskundigen in Strafzaken' en het bijbehorende Nederlands Register Getuigen Deskundigen (NRGD).

Nu draait dit onderzoek om het gebruik van deskundigen in de opsporingsfase en niet om de inzet van deskundigen in de bewijslastfase en daarmee het raakvlak van de 'Wet Deskundigen in Strafzaken'. Echter is er naast de LDM tegenwoordig wel nog een database waarin deskundigen worden opgenomen en wat elkaar in theorie dus in de weg zou kunnen zitten. Zowel deskundigen als adviseurs geven aan dat het hen verstandig lijkt om in de toekomst te gaan kijken hoe deze twee databanken afspraken kunnen maken over de eventuele verdeling van deskundigen en misschien zelf vergaande samenwerking. Vooral de interne deskundigen zien zeker mogelijkheden tot nauwe samenwerking tussen de beide databases en zijn van mening dat men ook vooral niet bang hoeft te zijn dat de advocatuur hierdoor te veel mogelijkheden krijgt. De externe deskundigen geven aan dat er zeker een kans bestaat dat zij ook in het NRGD zullen worden opgenomen en dat ze daar ook geen moeite mee hebben. De rechercheurs gaven aan er weinig verstand van te hebben en het was voor hen ook minder interessant. Ze zijn dan ook niet bang dat ze straks te maken krijgen met een overlap tussen deskundigen binnen de opsporing en de rechtsgang. Wel hopen ze allemaal dat de advocatuur niet te veel macht krijgt, maar doordat zij eerder in het proces een deskundige in de arm nemen, hebben zij altijd een streepje voor. Wel waren ze allemaal van mening dat de advocatuur wel toegang moest krijgen, want het gaat tenslotte om waarheidsvinding.

Zowel de deskundigen als de rechercheurs geven aan dat er daarnaast ook het nodige is veranderd in de manier waarop de maatschappij tegen de politie aankijkt en het type delicten waar men mee te maken krijgt. De zedenrechercheurs geven aan dat zedendelicten tegenwoordig veel meer aandacht krijgen dan 20 à 30 jaar geleden en dat er van hen ook verwacht dat ze hier anders mee omgaan; het belang van deze zaken is erg toegenomen. Echter geven zij wel aan dat ze weinig directe gevolgen merken van een veranderende publieke opinie. De TGO-leiders geven aan dat zij wel enige verschillen merken, mede doordat de zaken die zij behandelen sneller in de media komen en zodoende het grote publiek bereiken. De TGO-leiders zien ook dat de delicten die gepleegd worden steeds ernstiger en vooral gecompliceerder worden. Alle rechercheurs geven aan dat ze zich niet

direct laten beïnvloeden door de publieke opinie maar voornamelijk door de wet- en regelgeving en daarop ook hun werkwijze aanpassen. Ze hebben ook minder direct te maken met de publieke opinie dan hun surveillerende collega's, die direct merken wanneer het vertrouwen in hen onder het grote publiek daalt.

Naast deze – in grote mate met elkaar samenhangende – factoren, is ook het onderwijs een belangrijke factor voor de ontwikkelingen in de inzet van de deskundigen. Het politieonderwijs op het gebied van het verhoor is de laatste jaren flink 'op de schop' gegaan. Zo zijn er tegenwoordig enkele nieuwe vervolgopleidingen voor agenten/rechercheurs waarbij men dieper ingaat op verhoor en met name ook op het verhoor van slachtoffers en verdachten met stoornissen. De adviseurs van de LDM volgen deze ontwikkelingen op de voet. Zij zeggen niet bang te zijn geen werk meer te hebben wanneer ieder korps zelf gevoelige verdachten en slachtoffers kan verhoren. Er zullen in hun ogen namelijk altijd uitzonderingsgevallen blijven waarvoor echte specialisten nodig zijn. Opvallend is wel dat alle adviseurs hier hetzelfde over denken. Bovendien is het huidige aantal gedragsdeskundigen niet toereikend, dus zien ze deze ontwikkeling ook erg positief in. Ze geven aan dat de kans op gerechtelijke dwalingen door een tekort aan gedragsdeskundigen kleiner wordt, wanneer de politie zelf ook gedragsdeskundigen opleidt.

Alle deskundigen vinden de nieuwe opleidingen in het algemeen een goede ontwikkeling. Ze hebben zelf lang niet altijd de mogelijkheid om te helpen door tijdgebrek en een volle planning dankzij een eigen bedrijf en zien de gedragsdeskundigen binnen het korps dan ook als oplossing om snel te kunnen reageren wanneer dit nodig is. Wel spreken de deskundigen enige mate van bezorgdheid uit als het gaat om de speciale gevallen; zij vinden dat de rechercheurs niet naast hun schoenen moeten gaan lopen als het gaat om het verhoren van mensen met alle mogelijke gedragsstoornissen. Vooral de deskundigen die verbonden zijn aan de Politieacademie proberen dit in hun lessen te benadrukken, omdat zij ook de agenten horen over hun eigen vaardigheden. De geïnterviewde deskundigen geven aan dat dit namelijk ook één van de belangrijkste eigenschappen is die zij zelf moeten hebben: weten waar je grenzen liggen. De rechercheurs zijn blij met de nieuwe opleidingen, maar zien wel een gevaar schuilen in de objectiviteit wanneer gebruik wordt gemaakt van deskundigen uit het eigen team. Door 4 van de 7 rechercheurs wordt aangegeven dat ze liever een deskundige van buiten het korps nemen om zo te voorkomen dat de deskundige naar de zin van het team gaat praten. Het maakt hen echter niet uit of dit een deskundige vanuit een anders korps is of een volledig externe deskundige. De researchdeskundige geeft aan dat een groot voordeel van het hebben van een gedragsdeskundige binnen het korps is, dat deze zeer snel kan reageren en kan ondersteunen.

Een laatste factor van invloed op de ontwikkelingen die naar voren is gekomen gedurende de interviews, is de positieve ervaringen die met name rechercheurs hebben met de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Alle rechercheurs geven aan dat ze na een positieve ervaring met een deskundige bij een volgend onderzoek sneller geneigd zijn om een deskundige in te schakelen, dan wanneer de vorige ervaring negatief was. Wel geven ze aan dat de ervaringen nogal wisselen en het resultaat in grote mate afhangt van de deskundige die gekoppeld wordt aan een zaak. Soms klikt het namelijk tussen het team en de deskundige absoluut niet en blijven alle partijen achter met een gevoel van teleurstelling over de samenwerking. De externe deskundigen geven dit ook aan. Een belangrijke oorzaak hiervoor is volgens de rechercheurs, dat de deskundigen moeten beschikken over de zogenaamde 'politiebril' en dat ze dus weten hoe een politieonderzoek in elkaar

steekt. De deskundigen geven zelf ook aan dat dit wel een essentieel punt is voor een goede samenwerking met het team, zeker als het gaat om advies geven in het verhoor. Bij het evalueren van het verhoor is dit iets minder van belang. De interne deskundigen geven aan dat de politiebril bij hen geen probleem is, maar de externe deskundigen geven aan dat ze in ieder geval genoeg collega's hebben die er moeite mee hebben en dat zijzelf er soms ook nog wel eens tegenaan lopen. Hierbij is het wel zo dat hoe meer ervaring een deskundige heeft bij het ondersteunen, des te meer ze beschikken over die politiebril.

Een ander belangrijk punt dat hierbij meespeelt, is de evaluatie van een inzet. De LDM verstuurt na ieder verzoek een evaluatieformulier richting het team. Dit evaluatieformulier wordt echter door alle rechercheurs als zeer belastend en vervelend gezien; het kost hen te veel tijd, ze vinden er te veel niet zinnige vragen op staan en het belangrijkste kritiekpunt is het gebrek aan open vragen of ruimte voor toelichting. Daarnaast krijgen de deskundigen geen terugkoppeling over deze evaluaties, hetgeen door alle deskundigen als een punt van verbetering zou worden ervaren. Wanneer de deskundigen terugkoppeling zouden ontvangen, zou dit gebruikt kunnen worden om in de toekomst de samenwerking met de teams te verbeteren en hun eigen zwakke punten beter in kaart te krijgen. De adviseurs van de LDM zijn verdeeld over hun huidige evaluatiesysteem, maar allemaal geven ze wel toe dat het op verschillende punten beter zou kunnen.

5.2.3 Vergelijking tussen theorie en praktijk

Uit de interviews met de verschillende groepen respondenten kwamen wederom het type delicten, de verwachtingen vanuit de maatschappij, de wetgeving en het onderwijs van de rechercheurs naar voren, zoals in de literatuur ook werd aangewezen als verklaringen voor de ontwikkelingen in het gebruik van deskundigen in het proces. Er zijn wel de nodige verschillen waar te nemen in de wijze waarop men denkt dat het een verklaring is. Uit de praktijk kwam nog een belangrijke verklaring naar voren, namelijk de ervaringen die rechercheurs uit het verleden hebben met het inzetten van deskundigen en de grote mate waarin dit de keuze voor nogmaals inzetten beïnvloedt. Volgens rechercheurs is dit eigenlijk de belangrijkste factor die ontwikkelingen in de inzet van deskundigen beïnvloedt. Opvallend hieraan is dat dit punt totaal niet terug te vinden is in de literatuur. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat het heel moeilijk is om te meten hoe en in hoeverre de meningen van mensen ontwikkelingen beïnvloeden en dat de meningen van rechercheurs überhaupt moeilijk te meten zijn. Het is dan ook moeilijk om op basis van dit onderzoek aan te geven of de ervaringen uit het verleden een verklaring is voor de ontwikkelingen, maar vooral ook in hoeverre dit een verklaring is. Gezien het feit dat alle respondenten aangaven dat het wel een verklaring voor ontwikkelingen is, lijkt dit een redelijk betrouwbare aanname; echter zou het beter zijn hier meer onderzoek naar te doen om te kijken in hoeverre dit daadwerkelijk een verklaring is voor de ontwikkelingen.

Wat betreft de andere genoemde verklaringen in tabel 4.3 zijn er in de praktijk enkele opvallende verschillen waar te nemen. Zo trekken met name de rechercheurs de ontwikkelingen in het onderwijs in twijfel als een verklaring voor de ontwikkeling in het gebruik van deskundigen. Dit komt omdat ze van mening zijn dat een anders opgeleide rechercheur niet het hele team kan veranderen en dat het onderwijs op dit moment nog dusdanig in de kinderschoenen staat dat het nog lang gaat duren voordat zo'n ingrijpende verandering wel aan de orde is. De vraag is echter in hoeverre dat nu al wel het geval is. Ook rechercheurs worden tegenwoordig steeds vaker bijgeschoold, waarbij ze ook

worden ‘doordrenkt met’ de nieuwe kennis en handelwijze en dus op die manier ook de rest van het team beïnvloeden.

De onderzoekers hebben uiteenlopende meningen over de mate waarin het type delicten dat gepleegd wordt en de verwachtingen vanuit de maatschappij, van invloed zijn op de ontwikkelingen in de inzet van deskundigen. Ze geven allemaal aan dat ze deze zaken niet als een directe oorzaak hiervan zien. Wel geven de zedenonderzoekers aan dat het aantal zedenzaken en de aandacht hiervoor is toegenomen en er dus sprake is van een verschuiving. De TGO-leiders geven hetzelfde aan, maar dan over de ernst en complexiteit van zaken die zij voorgelegd krijgen. Ook merken zij – dankzij de media – wel enige veranderingen in de publieke opinie. Toch geven alle verschillende ‘soorten’ onderzoekers aan dat deze factoren niet direct hun werkwijze beïnvloeden. Hier is dus een duidelijk verschil waar te nemen met de literatuur welke aangeeft dat de werkwijze van de politie in grote mate wordt beïnvloed door de publieke opinie. Echter dient hierbij wel opgemerkt te worden dat onderzoekers over het algemeen minder ‘op straat’ komen en het als individu lastig is om de werkwijze te veranderen, wanneer dit niet door wet- en regelgeving wordt voorgeschreven.

De wet- en regelgeving wordt door de verschillende groepen respondenten veel minder gezien als een verklaring dan de literatuur doet geloven. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de respondenten aangeven deze regels niet ‘dagelijks’ te ervaren en hooguit enkele nieuwe richtlijnen van hun meerdere krijgen en deze opvolgen. Dit blijkt ook uit de interviews met de externe deskundigen (die zelfstandig zijn), die duidelijk aangeven dat ze wet- en regelgeving wel als een verklaring zien, doordat ze er direct mee te maken krijgen. De vraag is alleen wel of de mate waarin de literatuur aangeeft dat de wet- en regelgeving een verklaring is voor de ontwikkeling ook dusdanig hoog is, gelet op het feit dat deze zeer beïnvloed wordt door alle andere factoren, met als voornaamste de verwachtingen van de maatschappij. Maar dit punt blijft eveneens moeilijk te meten – evenals de mate waarin ervaringen uit het verleden een rol spelen – doordat de meeste onderzoekers niet ervaren dat ze direct te maken krijgen met de veranderingen in de wetgeving en daarbij is het ook niet een punt dat hen erg interesseert.

5.3 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de resultaten gepresenteerd welke antwoord moeten geven op de deelvragen ‘welke bijdrage leveren gedragsdeskundigen aan het verhoorproces’ en ‘hoe zijn de ontwikkelingen in de inzet van de gedragsdeskundigen in het verhoorproces te verklaren’. De bijdragen van de gedragsdeskundigen aan het verhoorproces kunnen nogal uiteenlopen. Een belangrijke factor hierin is het moment waarop de deskundigen worden ingezet; hoe eerder, hoe groter de bijdrage is. Ook is het van belang dat de verwachtingen van zowel onderzoekers als deskundige niet te hoog zijn, om zo een goede samenwerking tot stand te kunnen brengen, hetgeen weer leidt tot een grotere mogelijke bijdrage van de deskundigen.

Met betrekking tot de verklaringen voor de ontwikkelingen, blijkt dat er een aantal factoren van invloed zijn en dat deze ook in grote mate met elkaar in verband staan en niet los dienen te worden gezien. In de eerste plaats zijn er verschuivingen te zien in de typen delicten die door de recherche behandeld worden en de wijze waarop dat gebeurt. Dit leidt tot ontwikkelingen in de inzet van deskundigen. Daarnaast zijn er ontwikkelingen waar te nemen in de eisen en wensen die door de maatschappij worden gesteld aan zowel de recherche als aan het gehele politieapparaat. Recherche en politie dienen hieraan te voldoen omdat ze anders het vertrouwen van de burger verliezen en dit

vertrouwen van levensgroot belang is voor het functioneren van de politie. Ontwikkelingen in de eisen en wensen die door de maatschappij worden gesteld, leiden tot ontwikkelingen in de wetgeving, welke vervolgens weer leiden tot ontwikkelingen in de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Een belangrijke factor is het onderwijs dat toekomstige verhoorders en rechercheurs ontvangen. Er is een tekort aan gedragsdeskundigen die ondersteuning kunnen bieden, dus gaat men op zoek naar een interne oplossing – namelijk extra opleidingen voor het verhoor van kwetsbare verdachten en slachtoffers – en dit leidt weer tot ontwikkelingen op het gebied van de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Tot slot zijn de positieve ervaringen en evaluaties van belang voor ontwikkelingen in de inzet van gedragsdeskundigen. Wanneer er sprake is van negatieve ervaringen en evaluaties gaat men op zoek naar andere manieren en mogelijkheden.

6. Conclusie en discussie

In dit hoofdstuk zullen de conclusies die getrokken kunnen worden naar aanleiding van de onderzoeksresultaten worden beschreven. Ook zal er getracht worden om tot een eenduidig antwoord te komen op de deelvragen en tot slot de hoofdvraag van dit onderzoek. Naast de zaken die duidelijk uit de onderzoeksresultaten zijn af te leiden, zullen er ook enkele zaken bediscussieerd worden welke nog verdergaand onderzoek nodig hebben of welke vragen oproepen.

6.1 Conclusie

Er is in dit onderzoek getracht om tot een antwoord te komen op de onderzoeksvraag *‘Welke ontwikkelingen zijn zichtbaar in de inzet van gedragsdeskundigen binnen het verhoor door de LDM en hoe zijn deze ontwikkelingen te verklaren?’*. Om tot een duidelijk en volledig antwoord te komen op deze onderzoeksvraag, is deze opgedeeld in de volgende deelvragen:

- *Welke trends in de inzet van deskundigen in strafzaken zijn zichtbaar op basis van de database van de LDM?*
- *Wat is de rol van het verhoor binnen de opsporing?*
- *Welke bijdrage leveren gedragsdeskundigen aan het verhoorproces?*
- *Hoe zijn de ontwikkelingen in de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoorproces te verklaren?*

In deze paragraaf zullen de deelvragen stuk voor stuk beantwoord worden en zal tot slot getracht worden een eenduidig antwoord te geven op de onderzoeksvraag.

6.1.1 *Welke trends zijn zichtbaar op basis van de database?*

Er zijn meerdere trends zichtbaar op basis van de database. In de eerste plaats blijft het aantal ondersteuningsaanvragen aan de LDM per jaar stijgen. Wel vertoont deze ontwikkeling een licht afnemende groei, maar de groei is nog wel dusdanig aanwezig dat deze hoogstwaarschijnlijk ook de komende jaren zal doorzetten. Naast het totale aantal aanvragen is er ook gekeken naar de trends binnen de korpsen en het type delicten waarvoor aanvragen worden gedaan. Hierbij is geen constante groei te zien. Zeker wat betreft het aantal aanvragen per korps, zijn er nogal wat schommelingen zichtbaar.

Wat betreft het type delicten is er bij alle typen een algemene stijging te zien, met uitzondering van zedendelicten. Hierbij is er juist sprake van een constante daling sinds het eerste volledige jaar dat de LDM gedraaid heeft (2006). Naast het type delicten is er ook gekeken naar het type deskundigen dat wordt ingezet. Daaruit blijkt dat er sprake is van groei van alle typen deskundigen en dat ook het aandeel van de gedragsdeskundigen (religie, sociologie, psychologie en criminologie) erg groot is. Wel is dit aandeel de afgelopen tijd enigszins gedaald.

Ook is er gekeken naar de plaats die het verhoor inneemt in het totale aantal aanvragen. Hieruit bleek dat voor het verhoor enkel de hulp van gedragsdeskundigen wordt ingeschakeld en dat ongeveer de helft van de aanvragen op het gebied van gedragsdeskundigen betrekking heeft op ondersteuning in het verhoor. Hiervoor is de mogelijkheid tot het volgen van verhooropleidingen de belangrijkste oorzaak. Hierbij is sprake van een constante lijn waarin de groei van het aantal aanvragen in het verhoor ongeveer gelijkloopt met de groei van de vraag naar gedragsdeskundigen.

Hieruit blijkt ook dat het verhoor een zeer cruciale rol kan spelen in het opsporingsonderzoek; ongeveer 25% van alle aanvragen bij de LDM gaat namelijk om ondersteuning in het verhoor. Tot slot is er nog gekeken naar de trends per maand. Hieruit blijkt dat april en oktober ieder jaar weer de drukste maanden zijn qua aantal aanvragen en juli en december relatief achter blijven.

6.1.2 Wat is de rol van het verhoor binnen de opsporing?

Het is moeilijk om op deze vraag tot een eenduidig antwoord te komen. Dit komt omdat de rol van het verhoor binnen de opsporing nogal uiteenlopend kan zijn. Dit hangt vooral samen met het andere (veelal technische) bewijs dat is gevonden gedurende het opsporingsproces. Is er sprake van veel en vooral sluitend (technisch) bewijs, dan speelt het verhoor een kleinere en minder belangrijke rol. Het verhoor dient op een dergelijk moment vooral als een bevestiging van de waarheidsvinding, maar het heeft geen cruciale invloed meer op het al dan niet achterhalen van de waarheid. Is er sprake van weinig of onvolledig (technisch) bewijs, dan kan het verhoor wel degelijk een cruciale rol spelen bij het vinden van de waarheid. Uit de praktijk is gebleken dat het vaak voorkomt dat er onvolledig (technisch) bewijs is en dat het verhoor daarom een zeer cruciale rol vervult binnen het proces van waarheidsvinding. Naar aanleiding hiervan is het meest sluitende antwoord op deze deelvraag dat het verhoor vaak een zeer belangrijke rol speelt binnen het opsporingsproces. Dit antwoord is dan ook gebruikt als uitgangspunt gedurende de rest van dit onderzoek.

6.1.3 Welke bijdrage leveren gedragsdeskundigen aan het verhoorproces?

Het antwoord op deze vraag is vergelijkbaar met het antwoord op de voorgaande deelvraag, namelijk dat het moeilijk is om tot een eenduidig antwoord te komen omdat de bijdrage van de gedragsdeskundigen nogal uiteen kunnen lopen. Wat precies hun bijdrage is, is afhankelijk van een aantal factoren. Zo is de aard van het verzoek van belang; wanneer er sprake is van een klein verzoek, blijft de bijdrage van de gedragsdeskundige over het algemeen ook beperkt. Daarnaast is ook de relatie tussen researchteam en gedragsdeskundige van groot belang. Een veel gehoorde klacht van de rechercheurs is dat de deskundigen niet voldoende inzicht hebben in de politiepraktijk en zodoende adviezen geven waar weinig mee gedaan kan worden. De bijdrage die deskundigen dan kunnen leveren, is beperkt en leidt vaak tot juist meer frustratie hetgeen de overige voortgang van het onderzoek niet ten goede komt.

Een andere factor die zeer bepalend is voor de mate waarin gedragsdeskundigen een bijdrage kunnen leveren aan het verhoorproces, is het moment van inroepen. Een veel gehoorde klacht bij de deskundigen is, dat de rechercheurs de inzet van deskundigen zien als een laatste redmiddel en het daarom eerst zelf gaan proberen. Een gevolg hiervan is dat de deskundige te maken krijgt met een slachtoffer of verdachte welke al is beïnvloed door eerdere verhoren en dat er eerst veel 'gerepareerd' moet worden voordat er daadwerkelijk resultaten geboekt kunnen worden. Zodoende kan het voor het researchteam lijken alsof een deskundige weinig bijdraagt, maar de oorzaak kan liggen in het feit dat een en ander simpelweg onmogelijk is geworden door eerdere verhoren.

De vorm van de bijdrage in het verhoorproces is over het algemeen hetzelfde. Deze bestaat namelijk of uit het geven van coaching tijdens de voorbereiding en het verhoor zelf of bestaat achteraf uit het evalueren van het verhoor. Met name tijdens de coaching in de voorbereiding kan een gedragsdeskundige een grote bijdrage leveren. Hierbij wordt het verhoorkoppel geholpen bij het opstellen van het verhoorplan en kan de gedragsdeskundige aangeven wat de beste wijze van

vraagstelling is (type vragen, volgorde, etc.). Bij de overige twee vormen – coaching tijdens het verhoor en evalueren van het verhoor – is de bijdrage van de gedragsdeskundigen beperkter.

6.1.4 Hoe zijn de ontwikkelingen in deskundigen inzet te verklaren?

Het antwoord op de laatste deelvraag is tegelijkertijd eigenlijk het antwoord op de gehele onderzoeksvraag. Er zijn meerdere verklaringen aanwezig voor de ontwikkeling van de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoorproces. Er zijn enkele relatief kleine verklaringen te geven voor bepaalde specifieke trends zoals de database laat zien. In de eerste plaats worden opvallende groeimomenten van het aantal aanvragen per korps in belangrijke mate veroorzaakt door de achtergrond van de adviseurs. Wanneer een nieuwe adviseur afkomstig is van de regio Utrecht, is hier een duidelijke stijging zichtbaar in het aantal aanvragen.

De eerste verklaring voor de ontwikkelingen in de inzet van deskundigen bestaat uit de verschuiving op het gebied van het type delict door de jaren heen en de veranderende eisen vanuit de maatschappij. Zoals in de inleiding ook al was aangegeven, wil de maatschappij steeds meer onderbouwing van de keuzes die de politie maakt in het rechercheproces. Ook is er steeds meer aandacht gekomen voor bijvoorbeeld (grote) zedenzaken – vooral in de media – waardoor deze zaken belangrijker zijn geworden en snel dienen worden opgelost. De laatste tijd is er ook een trend waar te nemen op het gebied van het type delict dat bij de politie onder de aandacht komt. In de eerste plaats komen er veel meer zedenzaken in het openbaar en wordt hieraan tegenwoordig meer serieuze aandacht geschonken dan vroeger het geval was. Dit leidt ertoe dat er vaker aanvragen komen voor ondersteuning in zedenzaken. Ook is er tegenwoordig sprake van meer en ernstiger geweldsdelicten. Dit heeft ook z'n uitwerking op de eisen die de maatschappij stelt aan de politie en het recherchewerk; de noodzaak om hierbij deskundigen te betrekken wordt daardoor steeds sterker.

De tweede verklaring is de wisselende en aangescherpte wetgeving op het gebied van de inzet van deskundigen in strafzaken en de zaken die eraan vooraf zijn gegaan. Zo mag tegenwoordig een deskundige niet meer het verhoor doen, maar alleen adviseren. Dit heeft ertoe geleid dat de verhoorderspoule (bestaande uit gedragsdeskundigen) eigenlijk niet meer bestaat en dat researcheteams nu eigenlijk alleen de LDM hebben als 'standaard' database voor het vinden van een gedragsdeskundige die hen kan ondersteunen in het verhoor. Ook hebben slachtoffers en verdachten door de jaren heen veel meer rechten gekregen, hetgeen een andere aanpak tijdens het verhoor noodzakelijk maakt. Hiervoor is het vaak van belang dat er een gedragsdeskundige wordt ingezet, zodat het verhoor tijdens de rechtszaak altijd rechtsgeldig zal worden verklaard en niet wordt afgewezen door 'ontoelaatbare druk' of iets dergelijks. De ontwikkelingen in de wet- en regelgeving hangen samen met de verschuivingen in het type delicten en vooral ook met de eisen die de maatschappij stelt aan de politie.

Een andere verklaring voor ontwikkelingen in de inzet van deskundigen zijn de ervaringen uit het verleden met de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Dit hangt gedeeltelijk samen met de eerste verklaring. Wanneer een rechercheur in het verleden een gedragsdeskundige in het verhoor heeft ingezet en hieraan positieve ervaringen heeft overgehouden, is de kans aanzienlijker dat hij/zij in de toekomst nogmaals een beroep zal doen op een gedragsdeskundige en deze waarschijnlijk ook eerder zal invoeren. Reden daarvoor is dat positieve ervaringen eraan bijdragen dat rechercheurs de inzet van deskundigen minder als laatste redmiddel zien. Ook de houding van de deskundige is van

belang in de ontwikkelingen. Wanneer een deskundige goed kan omgaan met de politiepraktijk en veel heeft kunnen bijdragen – hiervoor is het moment van inroepen en dus de actie van het rechteam weer van belang – zorgt dit voor een goede samenwerking en positieve gevoelens van beide kanten. Ook dit zorgt ervoor dat het rechteam vaker en eerder een deskundige zal inroepen.

Een laatste verklaring voor de huidige ontwikkelingen in de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoorproces, zijn de ontwikkelingen die plaatsvinden in het huidige politieonderwijs. Doordat de aanvraag voor de inzet van gedragsdeskundigen voor het verhoorproces dusdanig groot is geworden dat er eigenlijk sprake is van een vraagoverschot, is men bij de politie gaan kijken naar mogelijkheden om eigen mensen ook dusdanig op te leiden dat ze verhoren van slachtoffers of verdachten met een gedragsstoornis zelf kunnen leiden. Hieruit zijn enkele vervolgoopleidingen voortgekomen, waarbij ook gedragsdeskundigen een groot deel van het onderwijs op zich nemen. Hierdoor zal in de toekomst de aanvraag voor ‘basis’ gedragsdeskundigen waarschijnlijk afnemen, maar er zullen altijd genoeg gevallen blijven bestaan waarvoor de opleiding niet toereikend is en er alsnog een externe specialist zal moeten worden ingeroepen.

Al met al kan er geconcludeerd worden dat er meerdere verklaringen zijn voor de ontwikkelingen in de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoorproces en dat deze verklaringen over het algemeen ontwikkelingen zijn op andere gebieden. Echter is wel gebleken dat deze ontwikkelingen op andere gebieden ook vaak weer een reactie zijn op ontwikkelingen in de inzet van de gedragsdeskundigen in het verhoor. Het is een complex geheel waarbij alle factoren in zeer nauwe relatie met elkaar staan en ook moeilijk tot niet los van elkaar kunnen en mogen worden gezien.

6.2 Discussie

Naar aanleiding van dit onderzoek zijn er ook enkele zaken naar voren gekomen welke oproepen tot een discussie en mogelijk verdergaand onderzoek. Deze zaken zullen in deze paragraaf tegen het licht worden gehouden en de verschillende invalshoeken voor een discussie zullen belicht worden.

Een van de belangrijkste punten die tijdens dit onderzoek nog niet duidelijk is geworden, zijn de exacte relaties tussen de verschillende factoren die van invloed zijn op de ontwikkelingen in de inzet van deskundigen. Alle factoren van invloed (type delict, verwachtingen maatschappij, wetgeving, opleiding rechercheurs en ervaringen uit het verleden) staan in nauw verband met elkaar, maar de vraag blijft hoe deze verbanden precies lopen, hoe complex ze zijn en in hoeverre een verband van invloed is op de ontwikkelingen. Het is wel duidelijk geworden dat de verschillende factoren van invloed niet los van elkaar dienen te worden gezien en dat er sprake is van een aantal factoren met complexe verbanden die allemaal van invloed zijn op de ontwikkelingen. Er zal meer onderzoek gedaan moeten worden, om te bekijken hoe de verbanden precies lopen en wat de invloed hiervan is op de ontwikkelingen.

Een ander punt waarover gediscussieerd kan worden op basis van dit onderzoek, is de mate waarin de uitkomsten hiervan gegeneraliseerd kunnen worden. Er is een behoorlijk aantal interviews gehouden, maar bij deze interviews waren alleen rechercheurs en deskundigen betrokken, die vaak met de LDM in contact zijn geweest. Omdat ervaringen uit het verleden een belangrijke rol spelen bij het nogmaals inschakelen van de LDM, bestaat het gevaar dat de geïnterviewde rechercheurs allemaal heel positief over de LDM zijn. Tijdens het onderzoek is wel gebleken dat, ondanks de positieve ervaringen uit het verleden, de meeste rechercheurs alsnog wel enkele kritische

opmerkingen aanvoerden en punten waar de LDM in hun ogen nog op kan verbeteren. Toch blijft het discutabel in hoeverre er gesteld kan worden dat alle rechercheurs op dezelfde manier tegen de LDM aankijken. Een andere vraag die hierbij naar boven komt is, waardoor een eventuele andere mening veroorzaakt kan worden. Het zou kunnen dat dit komt door negatieve ervaringen uit het verleden, maar het kan ook zijn dat er sprake is van gebrek aan naamsbekendheid. Om dit te achterhalen kan er in de toekomst op een andere manier geëvalueerd worden, door bijvoorbeeld eens in de twee jaar een vragenlijst te versturen naar alle rechercheafdelingen in Nederland en niet alleen naar de rechercheurs die in die tijd een aanvraag hebben gedaan. Zo kan er een breder beeld geschetst worden en kunnen de uitkomsten van dit onderzoek misschien ook meer gegeneraliseerd worden.

Een volgend punt dat ter discussie kan staan is de wijze waarop de trends die zichtbaar zijn geworden op basis van de database, verklaard kunnen worden. Enkele trends zijn te verklaren door bijvoorbeeld de herkomst van de adviseurs van de LDM, maar er zijn ook enkele trends waarvan de oorzaak niet direct duidelijk is. Zo is er bijvoorbeeld een terugval in de inzet van gedragsdeskundigen in zijn algemeenheid en in het verhoor waar te nemen in 2007, terwijl er in de jaren erna wel weer sprake is van groei. De vraag is waardoor deze incidentele daling is veroorzaakt. Is er sprake van een eenmalige uitschieter in 2006 en zo ja, waar wordt deze dan door veroorzaakt? Of is er juist sprake van een ontwikkeling waardoor er in 2007 een flinke terugval was, waar men in de jaren erop volgend zich heeft moeten 'uitvechten'. Binnen de korpsen zijn enkele vergelijkbare uitschieters – in positieve en negatieve zin – zichtbaar en ook hierbij is het niet altijd duidelijk waardoor deze veroorzaakt worden. Om hierover uitspraken te kunnen doen, is het van belang dat er verdergaand onderzoek wordt gedaan. Hieruit zou namelijk ook nog wel eens kunnen blijken dat deze trends samenhangen met de ontwikkelingen die al eerder beschreven zijn. Een andere mogelijkheid zou kunnen zijn dat de trends juist ook weer bijdragen aan de ontwikkelingen in de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor. Echter is er in dit onderzoek niet naar dit alternatief gekeken, waardoor er geen uitspraken over gedaan kunnen worden.

7. Aanbevelingen

Naar aanleiding van de conclusie en discussie die voortvloeien uit de onderzoeksresultaten, zijn er enkele aanbevelingen te doen om de inzet van (gedrags-)deskundigen in het rechteproces (verhoorfase) door de LDM in de toekomst nog verder te kunnen optimaliseren. Deze worden hieronder gepresenteerd. Hierbij is gekozen voor een splitsing tussen aanbevelingen omtrent de inzet van gedragsdeskundigen in het rechteproces in het algemeen en de inzet met behulp van de LDM.

7.1 Aanbevelingen ten behoeve van gedragsdeskundigen

Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek zijn er enkele aanbevelingen te doen met betrekking tot de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor in het algemeen.

- Er moet binnen het politieonderwijs meer aandacht komen voor de mogelijkheden die de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor met zich meebrengen. Op die manier kan er een eind gemaakt worden aan het nog steeds heersende idee dat het inzetten van deskundigen een teken van zwakte is van de rechters.
- De rechters moeten zich er goed bewust van worden dat het inzetten van gedragsdeskundigen in het verhoor alleen echt zinvol is wanneer de deskundigen vanaf het allereerste moment in het verhoorproces betrokken worden. Ook hiervoor kan meer aandacht voor deskundigeninzet in het politieonderwijs een oplossing zijn.

7.2 Aanbevelingen ten behoeve van de LDM

Naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek zijn er niet alleen aanbevelingen te doen met betrekking tot de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor, maar ook met betrekking tot de werkwijze van de LDM bij het inzetten van deskundigen in het rechteproces.

- Er zou nog winst behaald kunnen worden op het gebied van evaluatie tussen alle betrokken partijen. De winst qua evaluatie kan op twee gebieden behaald worden:
 - o In de eerste plaats zou er vaker sprake moeten zijn van evaluatie en terugkoppeling met de deskundigen. Niet alleen de rechters, maar ook de deskundigen hebben er veel baat bij wanneer ze elkaars mening kennen en daarop kunnen anticiperen bij een volgende inzet.
 - o Daarnaast zou de wijze van evalueren ook anders kunnen. De rechters zouden liever een korte open vragenlijst per email zien of een kort telefoongesprek hebben na afronding van de zaak. Gezien de drukke schema's die rechters hebben, voldoet de huidige vragenlijst niet meer en ook is daarop weinig tot geen ruimte voor toelichting, hetgeen de wijze van antwoorden kan beïnvloeden.
- Er zou nog winst behaald kunnen worden door een meer proactieve wijze van handelen door de LDM. De geplande pilot om bij ieder TGO dat wordt opgestart, direct aanwezig te zijn, is een eerste en zeer belangrijke stap in de goede richting. Echter zijn er voor deze proactieve houding wel meer adviseurs nodig om alle regio's voldoende te kunnen bedienen.
- De database bevat een schat aan informatie, waar nog meer uitgehaald zou kunnen worden, wanneer deze beter wordt vormgegeven. De huidige vormgeving (enkele variabelen, groot en

vol memoveld) is onhandig bij het zoeken, waardoor de informatie niet tot nauwelijks gebruikt wordt bij nieuwe zaken.

- Het zou bijdragen aan de bekendheid en drempelverlagend werken wanneer er duidelijker een lijst op internet of intranet (van alle korpsen) komt met daarin alle expertisegebieden die de LDM kan aanbieden. De huidige lijst wordt moeilijk gevonden door korpsen en is gedateerd.
- Er zou nog eens zeer kritisch naar het Comité van Toetsing en Advisering gekeken moeten worden; met name vanuit de optiek van de deskundige zijn er nogal wat twijfels over de personen die hen moeten beoordelen op hun competenties.
- Er zou in de nabije toekomst zeer nauw overleg moeten komen met het Nederlands Register Getuigen Deskundigen. Door de invoering van de 'Wet Deskundigen in Strafzaken' is het NRGD opgericht; deze werkt naast de LDM. In de toekomst zou dit tot botsingen kunnen leiden. Door hier vroeg over te spreken en afspraken over te maken, kan dit voorkomen worden en kan men elkaar misschien zelfs aan meer kwaliteit helpen.
- April en oktober zijn ieder jaar weer de drukste maanden met aanvragen. Hierop kan ingespeeld worden door te zorgen dat er in deze maanden geen extra activiteiten als cursussen en congressen worden ingepland. Juli en december zijn daarentegen weer erg rustig, dus het moment om wat extra activiteiten te ondernemen ten behoeve van professionele ontwikkeling en promotie.

Referenties

- Alifano, C.M. (2006). *Fundamentals of criminal investigation*. New York: Worldwide Law Enforcement Consulting Group, Inc.
- Beune, K., Giebels, E., & Sanders, K. (2009). Are you talking to me? Influencing behavior and culture in police interviews. *Psychology, Crime & Law*, 15 (7), pp. 597-617.
- Bockstaele, M. (2008). *Handboek verhoren 1*. Antwerpen: Maklu.
- Brug, J., Dale, D. van, Lanting, L., Kremers, S., Veenhof, C., Leurs, M., et al. (2010). Towards evidence-based, quality-controlled health promotion: the Dutch recognition system for health promotion interventions. *Health Education Research*, 25 (6), pp. 1100-1106.
- Campobasso, C.P., Colonna, M.F., Carabellese, F., Grattagliano, I., Candelli, C., Morton, R.J., & Catanesi, R. (2009). A serial killer of elderly women: Analysis of a multi-victim homicide investigation. *Forensic Science International*, 185, pp. 7-11.
- Condell, J., Wade, J., Galway, L., McBride, M., Gormley, P., Brennan, J., & Somasundram, T. (2010). Problem solving techniques in cognitive science. *Artificial Intelligence Review*, 34, pp. 221-234.
- Dooley, D. (2001). *Social research methods; fourth edition*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Engelhard, B. et al. (2001). Criminaliteit en opsporing. In F. Huls, *Criminaliteit en rechtshandhaving 2000*, Den Haag: WODC (pp. 43-82).
- Ernst, S.R. (2010). *You know my methods, Watson: Over de rol van externe forensisch deskundigen in de opsporing in de politieregio Noord- en Oost-Gelderland*. Unpublished master's thesis, Politieacademie, Apeldoorn.
- Fijnaut, C. (2010). Toestand en toekomst van de opsporing. In N. Kop, & P. Kops (Eds.), *Toestand en toekomst van de opsporing* (pp. 13-21). Apeldoorn: Politieacademie.
- Fijnaut, C.J.C.F., Muller, E.R., Rosenthal, U., & Van der Toren, E.J. (Eds.). (2007). *Politie: Studies over haar werking en organisatie*. Deventer: Kluwer Uitgevers.
- Gleitman, H., Fridlund, A.J., & Reisberg, D. (1999). *Psychology*. New York: W.W. Norton & Company.
- Henning, K., & Feder, L. (2005). An investigation of factors predictive of court outcomes. *Criminal Justice and Behavior*, 32(6), pp. 612-642.
- Hoppe, R. (2010). *The governance of problems: Puzzling, powering and participation*. Bristol: Policy Press.
- Inbau, F.E., Reid, J.E., Buckley, J.P., & Jayne, B.C. (2004). *Criminal interrogation and confessions*. Sudbury: Jones & Barlett.
- Kassin, S.M., & Fong, C.T. (1999). 'I'm innocent!': Effects of training on judgments of truth and deception in the interrogation room. *Law and Human Behavior*, 23 (5), pp. 499-516.

- Kassin, S.M., Drizin, S.A., Grisso, T., Gudjonsson, G.H., Leo, R.A., & Redlich, A.D. (2010). Police-induced confessions: Risk factors and recommendations. *Law and Human Behavior*, 34, pp. 3-38.
- Kassin, S.M., Leo, R.A., Meissner, C.A., Richman, K.D., Colwell, L.H., Leach, A.M., & La Fon, D. (2007). Police interviewing and interrogation: A self-report survey of police practices and beliefs. *Law and Human Behavior*, 31, pp. 381-400.
- Kop, N., & Tops, P. (Eds.). (2010). *Toestand en toekomst van de opsporing*. Apeldoorn: Politieacademie.
- Lassiter, G.D. (Eds.). (2004). *Interrogations, confessions, and entrapment*. New York: Springer Science & Business Media.
- Leo, R.A. (1996). Inside the interrogation room. *The Journal of Criminal Law & Criminology*, 86 (2), pp. 266-302.
- Limoges, C. (1993). Expert knowledge and decision-making in controversy contexts. *Public Understanding Science*, 2, pp. 417-426.
- Loftus, E.F. (1996). *Eyewitness testimony*. Harvard: Harvard University Press.
- Meershoek, G. (2007). *De gemeentepolitie in een veranderende samenleving*. Amsterdam: Boom Uitgevers.
- Meesters, P., Kortekaas, J., & Tragter, M. (1999). Intelligence Led Policing: nieuw concept voor integratie van oude adagia. *Tijdschrift voor Criminologie*, 1999 (4), pp. 419-429.
- Merkelbach, H. (2007). Psycholoog à decharge. *Tijdschrift voor de neuropsychologie*, 2007 (1), pp. 12-18.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. Thousand Oaks, California: Sage Publications Inc.
- Moore, D.S., & McGabe, G.P. (2004). *Statistiek in de praktijk*. New York: W.H. Freeman and Company.
- Moore, P. (2004). *The forensics handbook*. Londen: Elwin Street Limited.
- Newburn, T. (2005). *Policing: Key Readings*. Devon: Willan Publishing.
- Newburn, T. (2007). *Criminology*. Devon: Willan Publishing.
- Newburn, T. (2008). *Handbook of policing*. Devon: Willan Publishing.
- Newson, A. (2004). The nature and significance of behavioural genetic information. *Theoretical Medicine*, 25, pp. 89-111.
- Oijen, G. van (2009). *De verstandelijk beperkte verdachte verhoord: Een onderzoek naar diens verklaringenvrijheid in het licht van art. 29 Sv.*. Unpublished master's thesis, Tilburg University, Tilburg.
- Openbaar Ministerie (2005). *Programma Versterking Opsporing en Vervolg*. Den Haag: Openbaar Ministerie.

- Palmiotto, M.J. (2004). *Criminal investigation*. Lanham: University Press of America.
- Politieberaden (2010). Strategie voor de opsporing 2015. *Tweedaagse over de toekomst van de opsporing*, Doorwerth, (pp. 1-4).
- Ponsaers, P., & Mulkers, J. (2001). *Politieele researchtechnieken: Een praktijkoverzicht*. Antwerpen: Maklu.
- Poot, C.J., Bokhorst, R.J., Van Koppen, P.J., & Muller, E.R. (2004). *Rechercheportret: Over dilemma's in de opsporing*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Uitgevers.
- Reiner, R. (2007). *Law and order: An honest citizen's guide to crime and control*. Cambridge: Polity Press.
- Smet, B. de (2001). *Deskundigenonderzoek in strafzaken*. Antwerpen: Kluwer.
- Thompson, M.D., Reuland, M., & Souweine, D. (2003). Criminal justice/mental health consensus: Improving responses to people with mental illness. *Crime & Delinquency*, 49 (1), pp. 30-51.
- Van Schendel Consultancy (2010). *Onderzoeksrapport effectiviteitsmeting Landelijke DeskundigheidsMakelaar*. Vianen: Van Schendel Consultancy.
- Vanderveen, G.N.G. (2001). Nederland vroeger veiliger? De veranderende beleving van onveiligheid. *Justitiële Verkenningen*, 7(1), pp. 24-48.
- Vogelsang, H. (2009). 'Deskundigheid in opsporing moet openbaar'. *Blauw – Opsporing*, 2009 (7), pp. 14-17.
- Zeeman, M.A. (2007). *De rol van psychologen in opsporingsonderzoek*. Unpublished master's thesis, Vrije Universiteit, Amsterdam.
- Zoomer, O. (2007). *Criminaliteit in Nederland*. Enschede: Universiteit Twente.
- Zuidam, E. van (2007). *Opsporing in verandering*. Unpublished manuscript.

Bijlage 2.1 Karakteristieken respondenten

Respondent nummer	Functie	Korps/extern
Rechercheur 1	Teamleider TGO	Flevoland
Rechercheur 2	Recherchekundige	Amsterdam-Amstelland
Rechercheur 3	Rijksrechercheur	Rijksrecherche
Rechercheur 4	Teamleider TGO	Drenthe
Rechercheur 5	Zedenrechercheur	Ijsselland
Rechercheur 6	Zedenrechercheur	Noord-Oost Gelderland
Rechercheur 7	Teamleider TGO	Gelderland-Midden
Deskundige 1	Verhooradvisering	KLPD
Deskundige 2	Profiler	KLPD
Deskundige 3	Getuigenverhoor	Politieacademie
Deskundige 4	Verhoor kwetsbare verdachten	Extern
Deskundige 5	Gedragwetenschapper verhoor	Politieacademie
Deskundige 6	Verhoor kinderen	Extern
Deskundige 7	Psycholoog verdachtenverhoor	KLPD
Deskundige 8	Verdachtenverhoor/geleide herinnering	Extern
Adviseur 1	Adviseur LDM	Politieacademie
Adviseur 2	Adviseur LDM	Politieacademie
Adviseur 3	Adviseur LDM	Politieacademie
Adviseur 4	Adviseur LDM	Politieacademie

Bijlage 2.2 Checklist ondersteuningsaanvragen

1. Wat is de datum van de aanvraag?
2. Door welk korps is de aanvraag gedaan?
3. Om wat voor type delict gaat het?
4. Voor wat voor type deskundigheid is de aanvraag gedaan?
5. In welke fase van het rechercheonderzoek is de aanvraag gedaan?
6. Zijn er deskundigen ingezet?
7. Waren deze interne of externe deskundigen?
8. Hoeveel deskundigen zijn er ingezet?
9. Waren deze deskundigen afkomstig uit meerdere expertise gebieden?
10. Uit welke stappen bestond het proces van de inzet van de deskundige?
11. Had het team haar vragen vanaf het begin af aan al goed geformuleerd?
12. Was er sprake van tactische of strategische ondersteuning?
13. Is de zaak uiteindelijk opgelost?
14. Hoeveel tijd heeft er tussen het inzetten van de deskundige en het oplossen gezeten?
15. Wat zijn de meningen van het team over de inzet van de deskundige?
16. Uit welke stappen bestond het rechercheonderzoek?
17. Bij welke stap is er sprake geweest van de inzet van de deskundige?
18. Wat zijn opvallende zaken aan deze aanvraag?
19. Hebben die opvallende zaken een directe invloed gehad op het proces?
20. Hebben die opvallende zaken een directe invloed gehad op de uitkomst?

Bijlage 2.3 Interviewschema adviseurs LDM

1. Vanaf wanneer bent u al actief voor de LDM?
2. Waar bestaan uw werkzaamheden uit?
3. Hoe bent u bij de LDM terecht gekomen/ wat is uw achtergrond?
4. Hoeveel ondersteuningsaanvragen heeft u (bij benadering) behandeld?
5. Wat is de aard van de meeste ondersteuningsaanvragen?
6. Bij welke korpsen is naar u idee de LDM wel bekend en bij welke korpsen niet?
7. Waardoor wordt dit veroorzaakt?
8. Wat zou aan deze bekendheid nog kunnen worden verbeterd?
9. Om wat voor deskundigheden gingen de verzoeken?
10. Hoe vaak was er sprake van meer deskundigheden voor een verzoek?
11. Hoe verliep het proces van deze multidisciplinaire verzoeken?
12. Op wat voor moment in het rechteproces wordt de LDM vaak ingeroepen?
13. Hebt u het idee dat het moment van inroepen invloed heeft?
14. Zo ja, wat voor invloed / Zo nee, waarom niet?
15. Hebt u het idee dat het beter is om met meerdere disciplines te werken bij een verzoek?
16. Zo ja, waarom / Zo nee, waarom niet?
17. Wanneer beschouwt u een inzet van de LDM als een succes?
18. Welke factoren zijn er volgens u van invloed op het 'succes' van een inzet door de LDM?
19. Hebt u ook aanvragen gehad voor gedragsdeskundigen inzet in voorbereiding/tijdens het verhoor?
20. Wat waren in uw ogen de factoren die een rol hebben gespeeld in het al dan niet slagen van de inzet van een gedragsdeskundige in het verhoor?
21. In hoeverre heeft de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor een bijdrage geleverd aan het oplossen van zaken?
22. Op welke wijze en wanneer bemiddelt u de gedragsdeskundigen tijdens het verhoor?
23. Kunt u een voorbeeld van het proces van bemiddeling door de LDM op het gebied van de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
24. Wat zijn volgens u de positieve punten aan de LDM met betrekking tot de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
25. Wat zijn volgens u de negatieve punten aan de LDM met betrekking tot de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
26. Hoe zou in uw ogen de inzet m.b.v. de LDM kunnen worden geoptimaliseerd in het algemeen?
27. Hoe zou in uw ogen de inzet m.b.v. de LDM kunnen worden geoptimaliseerd qua inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
28. Bent u voorstander van interne of externe deskundigen?
29. Wat is uw mening over de 'Wet Deskundigen in Strafzaken' die in 2010 is ingevoerd?

Bijlage 2.4 Interviewschema rechercheurs

1. Wat is uw functie binnen welk korps?
2. Hoe bent u in aanraking gekomen met de LDM?
3. Hoeveel verzoeken heeft u ingediend bij de LDM?
4. Wat was de aard van deze verzoeken?
5. Hebt u het idee dat de LDM bekend is binnen uw korps?
6. Wat zou aan deze bekendheid nog kunnen worden verbeterd?
7. Hebt u het idee dat de rechercheurs van uw korps een meerwaarde zien in de LDM?
8. Ging het om verzoeken voor meerdere deskundigheden?
9. Op wat voor moment in het rechteproces heeft u de LDM ingeroepen?
10. Hebt u het idee dat het moment van inroepen invloed heeft?
11. Zo ja, wat voor invloed / Zo nee, waarom niet?
12. Hebt u het idee dat het beter is om met meerdere disciplines te werken?
13. Zo ja, wat voor invloed / Zo nee, waarom niet?
14. Bent u tevreden met de inzet van de LDM tijdens het rechteonderzoek?
15. Hebt u ook aanvragen gedaan voor gedragsdeskundigen inzet in voorbereiding/tijdens het verhoor?
16. Wat waren in uw ogen de factoren die een rol hebben gespeeld in het al dan niet slagen van de inzet van een gedragsdeskundige in het verhoor?
17. In hoeverre heeft de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor een bijdrage geleverd aan het oplossen van zaken?
18. Op welke wijze en wanneer zet u de gedragsdeskundigen in tijdens het verhoor?
19. Kunt u een voorbeeld geven van het proces van een rechteonderzoek met daarin bemiddeling door de LDM?
20. Wat zijn volgens u de positieve punten aan de LDM met betrekking tot de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
21. Wat zijn volgens u de negatieve punten aan de LDM met betrekking tot de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
22. Hoe zou in uw ogen de inzet m.b.v. de LDM kunnen worden geoptimaliseerd in het algemeen?
23. Hoe zou in uw ogen de inzet m.b.v. de LDM kunnen worden geoptimaliseerd qua inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
24. Bent u voorstander van interne of externe deskundigen?
25. Wat is uw mening over de 'Wet Deskundigen in Strafzaken' die in 2010 is ingevoerd?

Bijlage 2.5 Interviewschema deskundigen

1. Wat is uw expertisegebied(en)?
2. Hoe bent u in aanraking gekomen met de LDM?
3. Aan hoeveel verzoeken heeft u al meegeholpen?
4. Wat was de aard van deze verzoeken?
5. Bent u nog steeds actief voor de LDM?
6. Wat was het tijdsbestek waarin de verzoeken plaatsvonden?
7. Werkt u normaal alleen of met meerdere deskundigen?
8. Kunt u een voorbeeld geven van een onderzoek waarin u hebt geholpen?
9. Wat waren de factoren die van invloed waren op uw inzet?
10. Op wat voor moment in het rechteproces werd uw deskundigheid ingeroepen?
11. Hebt u het idee dat het moment van inroepen invloed heeft op de bijdrage die uw deskundigheid kan leveren aan het rechteonderzoek?
12. Hebt u het idee dat het beter is om met meerdere disciplines te werken?
13. Wanneer beschouwt u uw inzet bij een rechteonderzoek als een succes?
14. Welke factoren beïnvloeden het wel of niet een succes worden van een inzet in uw ogen?
15. Hebt u als gedragsdeskundige ook ondersteuning verleend bij het verhoor (dan wel in de voorbereiding, dan wel tijdens)?
16. Zo ja, wat waren in uw ogen de factoren die een rol hebben gespeeld in het al dan niet slagen van deze inzet?
17. In hoeverre heeft deze inzet in uw ogen een bijdrage geleverd aan het oplossen van zaken?
18. Op welke wijze en wanneer bent u als gedragsdeskundigen ingezet tijdens het verhoor?
19. Kunt u een voorbeeld geven van het proces van een rechteonderzoek met daarin bemiddeling door de LDM waarin u heeft geholpen?
20. Wat zijn volgens u de positieve punten aan de LDM met betrekking tot de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
21. Wat zijn volgens u de negatieve punten aan de LDM met betrekking tot de inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
22. Hoe zou in uw ogen de inzet m.b.v. de LDM kunnen worden geoptimaliseerd in het algemeen?
23. Hoe zou in uw ogen de inzet m.b.v. de LDM kunnen worden geoptimaliseerd qua inzet van gedragsdeskundigen in het verhoor?
24. Bent u voorstander van interne of externe deskundigen?
25. Wat is uw mening over de 'Wet Deskundigen in Strafzaken' die in 2010 is ingevoerd?

Bijlage 3.1 Clustering intern/extern

Interne deskundigheidsgebieden	Externe deskundigheidsgebieden
voertuigidentificatie for. techn.	elektrotechniek
getuigenverhoor	dna onderzoek
allochtonen	gilles de la tourette
religie	japan
islam	nigeria
bevolkingsgroepen	tolk-china
psychologie	forensisch arts
criminologie	explosies
telecommunicatie	dieren
verdachtenverhoor	menskunde
beeldverbetering	verwondingen
openbare orde	algemene wetenschappen
brand	antropologie
afluisterapparatuur	tape
profiling	sociologie
transport- en zeerecht	psychiatrie
gedragkundige rechercheadvisering-tactiek	ambassade
gedragkundige rechercheadvisering-psychologie	spraakafzien (liplezen)
Autisme	liplezen (spraakafzien)
geografische profiling	evaluatie methodiek
vermissingen	audiotechniek
milieuhandhaving	veiligheid / buurtveiligheid

Bijlage 3.2 Clustering wetenschappelijk/ervaring

Wetenschappelijke deskundigheidsgebieden	Ervaringsdeskundigheidsgebieden
Elektrotechniek	Explosies
Voertuigidentificatie forensisch techniek	Verwondingen
DNA- onderzoek	Tape
Syndroom van Gilles de la Tourette	Ambassade
Getuigenverhoor	Spraakafzien (liplezen)
Japan	Liplezen (spraakafzien)
Nigeria	Huisvuilzakken
Tolk China	Verkeersongevallenanalyse
Forensisch arts	Beeldverbetering
Allochtonen	Brand
Religie	Afluisterapparatuur
Dieren	Adopties
Islam	Biologische sporen
Bevolkingsgroepen	Bloedsporen
Menskunde	Vermissingen
Verwondingen	Knopen en splitsen in touw e.d.
Psychologie	Schoenen en leer
Criminologie	Milieuhandhaving
Algemene wetenschappen	Brandwonden
Antropologie	Ontvoering
Sociologie	Gijzeling
Psychiatrie	Banden (autobanden, profielen)

Clustering expertisegebieden

Clustering type deskundigheidsgebieden									
Religie	Sociologie	Psychologie	Medisch	Techniek	Milieu	Criminologie	Forensisch	Antropologie	Overig
Allochtonen	Allochtonen	Gilles de la Tourette	Forensisch arts	Elektrotechniek	Dieren	Criminologie	Voertuigidentificatie	Japan	Spraakfzieren/iplezen
Islam	Bevolkingsgroepen	Getuigenverhoor	Verwondingen	Explosies	Milieu & Geowetens.	Criminologie	DNA onderzoek	Nigeria	Uplezen/spraakfzieren
Godsdiens	Menskunde	Psychologie	Psychiatrie	Telecommunicatie	Biologische sporen	Openbare orde	Verkeersongeval	Tolk China	Evaluatie methodiek
Alig. Wetenschap	Verdachtenverhoor	Kinderdiagnostiek	Kinderdiagnostiek	Audio-techniek	Milieuhandhaving	TNO maats. Veiligheid	Brand	Antropologie	Transport- en zee-recht
Sekten	Sociologie	Schizofrenie	For. Farmacie	Beeldverbetering	Transport Cont. Pol.	Cybercrime	TNO-brandveiligheid	Kosovo-Albanees	Knoppen & splitsen touw
Hindoelisme	Ambassade	Profiling	For. Radiologie	Afsluisterapparatuur	Hout & -aantasting	Vermisingen	For. entomologie	India	Schoenen en leer
Godsdienswet.	E-marketing	Advisering tactiek	For. Geneeskunde	TNO-Elek Opt Syst Beeld	Scheppen, maritiem	Vaar- & Voertuigcrim.	Bloedsporten	For. Antropologie	Banden
Christendom	Adopties	Advisering psychol	Neuropsychologie	TNO-Bouw & Ondergrond	Bodemanalyse	Ontvoering	For. Toxicologie	For. Antropologie	Taxeator onroerend goed
Boeddhisme	Crim Etn Minderhe	Verhoor verstand. Gehan.	Brandwonden	Stedebouwkundige	Reptielen/deskundige	Gijzeling	Drugs	Culturele cultuur.	Kleding/textiel
Sekten&NewAge	Crim Chinezen	Autisme	Warmtehuish. Mens	Stedebouwkundige	For. Botanicus	Recherchedeskundige	Verdovende middelen	Chinese cultuur.	Adviseur
Winti	Kunst	Seksuologie	Persoonshadespec.	Designmanagement	Botanicus	Recherchedeskundige	Wapens en munitie	Midden-Oosten	Linguïstiek
Oos.-Orthodox	Roma	Rechtspsychologie	Verzek.genesk.kund.	Bliksembescherming	Jacht	Rechercheoed. Structu.	Gezichtsreconstructie	Caribische studies	Taxen
Afrika	Zigeuners	Gehuegen en -afwijkingen	Neonaticide	3D PD imaging	Ethnologie	Prostitutie	Compositietechniek	Antropometrie	Taxen
Protestantisme	Stromingen	Verhoor in zedenzaken	For. Psychiatrie	3D dig. Video reconstruct.	Honden	Arbidsrecht	Schoen- & bandsporen	Arabisches taal&cul	Taxeator roerend goed
	Arch. M&Z Amerika	Gedragdes. Dreigingsana.	Klinische psychie	Bouwkundig adviseur	Kolkopers	Afersing & bedreiging	Ident. Advh gebits	Indiase samenleving	Braille
	Pre-Colom. Kunst	Tunnelvisie	Psychopatie	Slot- & sleutelonderzoek	Jachtwapens	Mensenhandel	Gasongevallen	Hindi	Automerken
	Archeologie Egypte	Ontwikkelingsdeskundige	For. Kindergenees.	Relaytolk	Ongediertebestrijder	Rechtsgeleerdheid	Compositiefotografie	Zuid-Azië	Gebarentaal
	Oos. Gevechtssport	Human performance	Medische routen	Thermofysiologie	Aardwetenschappen	Fraude	Schrift-, doc-onderzoek	Kleding Mid.Oosten	Sorteerproeven
	Assyrische ident.	Betrouwbaarheid verklair.	For. Gynaecology	Gasttechniek	Speurhonden	Jeugdcriminaliteit	Forensisch onderzoek	Chinees divers	Plastics
	Ned. letteren	Begeleiden tegenspraak	Odontoloog	Multifunc. Presentaties	Bouwwrecht	Sekueel misbruik	Forensisch accountancy	Thais divers	Verpakkingsmaterialen
	Antiek	Conformitatie	Opticien	Info tech en recht	Taxatie paarden	Strafrecht	Microsporen	Mexico	Wiskundig statisticus
	Meisjesbarnijdenis	Forensische psychologie	For. Odontoloog	Digitale beeldanalyse	Tachograafschijfana.	Politie-recht	Codes kraken	Vietnam	Methodiek g. Hofstede
	Uithuvelijking	Schriftanalyse	Apotheker	ICT beveiliging	Honden agressief	Veiligheidskunde	Hennep	Polen	Schoenen NIKE
	Kinderen	Slaap- en waakstoornissen	For. Dermatologie	Bedrijfsveiligheid juwel	Katten agressief	Zedenmisdriven	For. IT-onderzoek	Syrisch orthodox	Statistiek & kansrekening
	Jeugdbendes, crim.	Trauma	Spectrumsan	Kluizen		Tuchtrechtspraak voetb.	Synthetische drugs	Dominicaanse Rep.	Bedrijfskunde
	Homosexualiteit	Getuigenverhoor advies	Catchscan	Games		Bestuursrecht	Digitale opsporing	Antillen	Doventolk
	Boeken (oude)	Trauma zware ongevallen	Dermatologie	Chemie		Kinder mishandeling	For. Spraak & audio ond.	Talen Z.-Azië	Schrijftolk
	Antiek meubilair	Valse herinneringen	Letsebiomechanica	Digitale beveiliging		Cocainesmokkel	Brandonderzoek	Marokko	Belasting- & premie int.
	Molukse crimi	Daderprofiel knddooding	Biomechanica	Scheepvaart- vaktechnisch		Kinderpornografie	Blig-sporenonderzoek	Tolk Farsi-Dari	Tolk-gebarentaal
	Verschillen m/v	Geleide herinnering	Fysiotherapie	Explosieven			Taps uittuisteren	Bulgarije	Braille vertalen
	Diversiteit	Tegenhouden	Neurodiagnostiek	Internet			Schoensporen	Suriname (straattaal)	Postzegels
	Gangs	Non-verbale communicatie	Perinatologie	3D-antropometrie			Tekstanalyse	Sri Lanka	Filatelie
	Wetenschapsfilo	Conflictmanagement	Spectroscopie	Cybersafety			Falificaten	Irak	Duiken en -ongevallen
	Envrpraak	Kennisdomen verhoor	Wondtatering				Vals geld	Turkije	Kabelbinders
	Tatoeages	Seksuele afwijkingen	Pathologie				Geuridentificatieproef	Strafrecht Marokko	Tieraps
	Runologie	Manuele therapie	Manuele therapie				Gebitsherkenning	Gallicisch	Horloges
	Soc. Netwerk Ana.	Letsebond. Kinderen	Letsebond. Kinderen				Dactyloscopie	Australië	Goud- edelmethalen
	Hoolligans	Verloskunde	Verloskunde				Waterongeval analyse	Pakistan	Massage, Oost & West
	Jeugd&ni. Media	Plastische chirurgie	Versuailr spec.				Bloedschat analyse	Rusland	Juwelen
	Kunst (naWO&mod.)	Postmortale tijd	Plastische chirurgie				Rongferfoto voertuigen	Z-Azië	Tassen
	Motorclubs						Tongvertoef voertuigen	Indonesië	Doven & slechthorenden
							M.- & Z.-Amerika	Koffers	
							Code analyse	Aruba	Habbo hotel
							For. Opsporing o. water	Tolk Japans	Archivaris
								Afrika	Tarotkundige
								Suriname	Onroerend goed
								Kaapverdië	Taaltechnologie
								Tolken	Financieel adviseur
								Wetgeving Turkije	Cybersafety
								Somalië	Tape
								Ethiopië	Huisvuilzakken
								Erntrea	Stem-/geluidvergelijking
								Suriname	
								Brazilië	
								Rusland + USSR	
								Soedan	
								Ruanda	
								Haiti	
								Crim Pol, Roe, USSR	
								Letland	
								Sociologie - Thai	